II

(Säädökset, joita ei tarvitse julkaista)

KOMISSIO

KOMISSION PÄÄTÖS,

tehty 5 päivänä joulukuuta 2001,

EY:n perustamissopimuksen 81 artiklan mukaisesta menettelystä

(Asia IV/37.614/F3 PO/Interbrew ja Alken-Maes)

(tiedoksiannettu numerolla K(2003) 3915)

(Ainoastaan hollannin- ja ranskankieliset tekstit ovat todistusvoimaiset)

(2003/569/EY)

EUROOPAN YHTEISÖJEN KOMISSIO, joka

ottaa huomioon Euroopan yhteisön perustamissopimuksen,

ottaa huomioon 6 päivänä helmikuuta 1962 annetun neuvoston asetuksen N:o 17 eli perustamissopimuksen 81 ja 82 artiklan ensimmäisen täytäntöönpanoasetuksen ([1]), sellaisena kuin se on viimeksi muutettuna asetuksella (EY) N:o 1/2003 ([2]), ja erityisesti sen 15 artiklan 2 kohdan,

ottaa huomioon 29 päivänä syyskuuta 2000 tehdyn komission päätöksen aloittaa menettely tässä asiassa,

on antanut kyseisille yrityksille mahdollisuuden ilmaista kantansa komission esittämiin väitteisiin asetuksen N:o 17 19 artiklan 1 kohdan ja komission asetuksen (EY) N:o 2842/98 ([3]) 2 artiklan nojalla,

on kuullut kilpailunrajoituksia ja määräävää markkina-asemaa käsittelevää neuvoa-antavaa komiteaa,

ottaa huomioon kuulemismenettelyistä vastaavan neuvonantajan loppukertomuksen (*),

sekä katsoo seuraavaa:

1. JOHDANTO

(1) Tarkasteltavana oleva asia koskee Belgian olutmarkkinoilla (hotelli- ja ravintola-alalla sekä vähittäiskaupassa) käytössä olleita monimutkaisia ja pitkäaikaisia kartellisopimuksia. Belgian olutmarkkinoiden kaksi suurinta yritystä, Interbrew NV ja Alken-Maes NV ovat keskinäisissä neuvotteluissa sopineet yleisestä aggressiivisista kilpailutoimenpiteitä pidättymisestä, vähittäiskaupan hinnoista ja myynninedistämistoimista, hotelli- ja ravintola-alan asiakkaiden jakamisesta (sekä perinteisellä hotelli- ja ravintola-alalla että kansallisten asiakkaiden osalta), investointien ja mainonnan rajoittamisesta hotelli- ja ravintola-alalla sekä hotelli- ja ravintola-alan ja vähittäiskaupan uudesta tariffirakenteesta. Yritykset ovat myös vaihtaneet tietoja myyntiluvuistaan. Edelleen Interbrew NV ja Alken-Maes NV ovat pyrkineet ajamaan etujaan Belgian panimoalan yritysten keskusjärjestön (Confédération des brasseries de Belgique, jäljempänä 'CBB') piirissä.

(2) Lisäksi Interbrew NV, Alken-Maes NV sekä NV Brouwerij Haacht- ja Martens NV -panimot ovat erillisen yhteistoiminnan puitteissa neuvotelleet keskenään erityisesti

(*) EYVL 187, 7.8.2003.
([1]) EYVL 13, 12.2.1962, s. 204/62.
([2]) EYVL L 1, 4.1.2003, s. 1.
([3]) EYVL L 354, 30.12.1998, s. 18.

asiakkaista ja hinnoista jakelijoiden tuotemerkeillä myytävien oluiden markkinoilla ja vaihtaneet jakelijoiden tuotemerkeillä myytäviä oluita koskevia tietoja.

2. BELGIAN PANIMOALA

2.1 Belgian olutmarkkinat

2.1.1 *Tarjonta*

(3) Belgian markkinoilla, joita tämä menettely koskee, panimoyritysten määrä näyttää laskevan vähitellen. Vuonna 1991 CBB:hen kuului vielä 76 panimoa. Vuoden 2000 alussa jäseniä oli 68 ([4]). Osa näistä panimoyrityksistä omistaa useita panimoita.

(4) Vaikka Belgiassa toimii aktiivisesti suhteellisen paljon panimoita, oluen tuotanto on keskittynyt pääosin muutamiin panimoyrityksiin. Vuonna 1998 viiden suurimman belgialaisen panimon osuus oli yli 80 prosenttia oluen kokonaistuotannosta. Samana vuonna Belgian markkinoiden kaksi tärkeintä panimoa, Interbrew NV ja Alken-Maes NV, tuottivat yhdessä lähes 70 prosenttia kansallisilla markkinoilla myydystä oluesta ([5]).

(5) Pils-oluiden lisäksi markkinoilla on suuri valikoima erikoisoluita, joista mainittakoon esimerkiksi luostari- ja trappisti-oluet, gueuze- ja kriek-oluet, vaaleat oluet, amber-oluet, kausioluet ja lukuisat alueelliset oluet ([6]).

2.1.2 *Kysyntä*

(6) Oluen kokonaiskulutus näyttää olevan Belgiassa lievässä laskussa. Vuonna 1998 kulutus oli hieman yli 10 miljoonaa hehtolitraa, mikä merkitsee 1,6 prosentin keskimääräistä vuosittaista laskua vuoteen 1993 ([7]) verrattuna. Pils-oluen osuus kulutetusta määrästä oli yli kaksi kolmannesta. Kulutetuimmat erikoisoluet ovat amber-oluet, luostarioluet ja vaaleat oluet. Kunkin näiden kolmen tuotetyypin osuus oluen kokonaiskulutuksesta on noin 5–6 prosenttia ([8]). Oluentuotanto väheni Belgiassa vuosittain keskimäärin 0,4 prosenttia vuosina 1993–1998 ([9]).

(7) Belgiassa on noin 50 000 hotelli- ja ravintola-alan myyntipistettä (hotellit, ravintolat ja kahvilat), joiden asiakkaat kuluttavat 60 prosenttia oluen kokonaismäärästä. Oluen toimittamisesta hotelli- ja ravintola-alan yrityksille vastaavat pääasiassa olutkauppiaat (hotelli- ja ravintola-alan tukkukauppiaat). Vaikka tukkukauppiaiden määrä on viime vuosina vähentynyt Belgiassa fuusioiden, takaisinostojen ja toiminnan lopettamisen vuoksi, niitä on vielä markkinoilla suhteellisen paljon. Niitä arvioidaan olevan 1 200 ([10])–1 800 ([11]). Panimot vastaavat itse pienestä osasta hotelli- ja ravintola-alan jakelua (suora jakelu).

(8) Vähittäiskauppiaat myyvät jäljelle jäävät 40 prosenttia kulutetusta oluesta. Panimoiden tuotemerkkien lisäksi jakelijoiden omien tuotemerkkien (”private labels”) merkitys kasvaa, erityisesti pils-oluiden osalta. Vuonna 1998 jakelijoiden tuotemerkeillä myytävien oluiden osuus oli 5,5 prosenttia (550 000 hehtolitraa) Belgian kokonaiskulutuksesta ([12]).

(9) Belgian markkinoiden tärkeimmät suuntaukset ovat kysynnän vähäinen lasku, panimoyritysten, tukkukauppiaiden ja myyntipisteiden määrän lievä väheneminen, vähittäiskaupan merkityksen kasvu suhteessa hotelli- ja ravintola-alaan sekä vähittäiskaupassa jakelijoiden tuotemerkeillä myytävien oluiden merkityksen kasvu.

2.1.3 *Hintavalvonta*

(10) Hallituksen päätöstä, joka määrää ilmoittamaan hinnankorotuksista (jäljempänä ’hintavalvonta’), sovellettiin Belgian panimoalalla 1. toukokuuta 1993 asti. Päätöksen mukaan panimoiden oli ilmoitettava toimivaltaiselle ministeriölle joko yksin tai ammattikuntana etujärjestönsä välityksellä kaikista suunnittelemistaan hinnankorotuksista ([13]). CBB jätti nämä ilmoitukset panimoiden puolesta. Ilmoituksen oli sisällettävä hinnankorotuksen laskennallinen perustelu sekä yksityiskohtainen luettelo sovelletuista hinnoista, jossa yksilöidään myös määräalennusten porrastukset. Ilmoitukseen oli liitettävä myös asianomaisten yritysten tasetiedot. CBB jätti viimeisen hinnankorotusilmoituksen 23. joulukuuta 1992. Toimi-

([4]) CBB:n 1. helmikuuta 2000 antama vastaus tietojensaantipyyntöön (asiakirja 37614 02686-02701).
([5]) CBB:n 1. helmikuuta 2000 antama vastaus tietojensaantipyyntöön (asiakirja 37614 06563-06737).
([6]) CBB erottaa seuraavat oluttyypit: pils-oluet, amber-oluet, vaaleat oluet, luostarioluet, trappistioluet, pöytäoluet, gueuze-/hedelmäoluet, englantilaiset oluet, de luxe -pilsit, alkoholittomat ja miedot alkoholipitoiset oluet, vahvat vaaleat oluet, alueelliset oluet ja bitter-oluet. Lisätietoja on Internet-osoitteessa http://www.beerparadise.be.
([7]) The beer service, Annual Report 1999, Belgia, huhtikuu 1999, Canadean Ltd. Liitteessä I esitetään oluenkulutuksen kokonaistilanne Belgiassa vuosina 1993–1998.
([8]) CBB:n 1. helmikuuta 2000 antama vastaus tietojensaantipyyntöön (asiakirja 37614 06563-06737).
([9]) The beer service, Annual Report 1999, Belgia, huhtikuu 1999, Canadean Ltd. (asiakirja 37614 09987).
([10]) The beer service, Annual Report 1999, Belgia, huhtikuu 1999, Canadean Ltd. (asiakirja 37614 09968).
([11]) CBB:n 1. helmikuuta 2000 antama vastaus tietojensaantipyyntöön (asiakirja 37614 02685).
([12]) The beer service, Annual Report 1999, Belgia, huhtikuu 1999, Canadean Ltd.
([13]) Päätöksen 3 artiklan perusteella tämä velvoite ei koskenut tuottajia, joiden vuosittainen liikevaihto oli alle 50 miljoonaa frangia, eikä tiettyjä erikoisoluita, esimerkiksi bitter-oluita, luostarioluita ja trappistioluita.

valtainen ministeri hyväksyi ilmoituksen 6. helmikuuta 1993 sillä varauksella, että määräalennusten porrastus ja hinnat säilyvät ennallaan vuonna 1993.

2.2 **Panimot**

(11) Edellä mainittujen neljän belgialaisen panimon markkinaosuudet (tuotantovolyymiin perustuvat pyöristetyt luvut) vuosina 1992–1998 esitetään liitteessä II. Ilmoitetut osuudet koskevat markkinoita kokonaisuudessaan ja pils-oluen markkinasegmenttiä. Jakelukanavan perusteella erotetaan toisistaan myös hotelli- ja ravintola-ala ja elintarvikeliiketoiminta.

2.2.1 *Interbrew*

(12) Interbrew NV (jäljempänä 'Interbrew') on ylivoimaisesti suurin belgialainen panimo. Interbrew'n tärkeimmät tuotemerkit Belgiassa ovat Jupiler ja Stella Artois (pils), Hoegaarden (vaalea olut) ja Leffe (luostariolut). Nämä neljä tuotemerkkiä kuuluvat Belgian markkinoiden kymmenen myydyimmän tuotteen joukkoon. Interbrew-panimolla on laitoksia Belgian ohella monessa muussakin maassa; Euroopan unionissa sillä on panimoita myös Alankomaissa, Yhdistyneessä kuningaskunnassa ja Ranskassa. Euroopan unionin ulkopuolella Interbrew toimii aktiivisesti muun muassa Kanadassa sekä Itä-Euroopan ja Aasian maissa; vuonna 1995 Interbrew hankki omistukseensa muun muassa kanadalaisen Labatt-panimon. Interbrew kuuluu maailman kymmenen suurimman panimoyrityksen joukkoon. Interbrew listautui pörssiin 1. joulukuuta 2000. Vuonna 2000 sen maailmanlaajuinen liikevaihto oli 8,605 miljardia euroa. Belgian olutmarkkinoilla yrityksen liikevaihto oli samana vuonna [>500 miljoonaa] ([14]) euroa, josta jakelijoiden tuotemerkeillä myytävien oluiden osuus oli [<5 miljoonaa] euroa.

2.2.2 *Danone ja sen tytäryhtiö Alken-Maes*

(13) Brouwerijen Alken-Maes NV (jäljempänä 'Alken-Maes'), joka on Belgian markkinoiden toiseksi suurin panimoyritys, valmistaa muun muassa seuraavia tuotemerkkejä: Maes ja Cristal (pils), Grimbergen (luostariolut), Ciney (alueellinen olut) ja Brugs Tarwebier (vaalea olut). Vuonna 2000 sen maailmanlaajuinen liikevaihto oli 120,78 miljoonaa euroa. Samana vuonna yrityksen liikevaihto oli kaikkien oluiden osalta Belgian markkinoilla [>100 miljoonaa] euroa ja jakelijoiden tuotemerkeillä myytävien oluiden osalta Belgiassa [<5 miljoonaa] euroa.

(14) Alken-Maes syntyi vuonna 1988 Alken-Kronenbourg-panimon (joka kuului silloin ranskalaiseen BSN-ryhmään) ja Maes-panimon fuusiosta. Vuonna 1992 BSN, jolle annettiin vuonna 1994 uusi nimi "Groupe Danone SA" (jäljempänä 'Danone'), hankki enemmistöosuuden Alken-Maesista ja vaihtoi yrityksen johdon. Ranskassa toimiva Kronenbourg-panimo kuului myös Danone-ryhmään. Danone myi olutalan toimintonsa brittiläiselle Scottish and Newcastle -yhtiölle vuonna 2000. Vuonna 2000 Danonen maailmanlaajuinen liikevaihto oli 14,287 miljardia euroa. Vuonna 1999 ([15]) yrityksen liikevaihto oli kaikkien oluiden osalta Belgian markkinoilla [>100 miljoonaa] euroa.

2.2.3 *Martens*

(15) Martens NV (jäljempänä 'Martens') valmistaa muun muassa suurten vähittäismyyntiketjujen, kuten Aldin, kautta jakelijan tuotemerkillä myytävää pils-olutta. Yritys valmistaa olutta myös omalla Sezoens-tuotemerkillään ja tuo Saksasta edullista Karlsberg-olutta (tätä ei pidä sekoittaa tanskalaiseen Carlsberg-tuotemerkkiin). Vuonna 2000 yrityksen maailmanlaajuinen liikevaihto oli 33 598 507 euroa, josta Belgian markkinoilta saadun liikevaihdon osuus oli [<50 miljoonaa] euroa. Martensin liikevaihto jakelijoiden tuotemerkeillä myytävien oluiden markkinoilla Belgiassa oli vuonna 2000 [>5 miljoonaa] euroa.

2.2.4 *Haacht*

(16) NV Brouwerij Haacht (jäljempänä 'Haacht') valmistaa pääasiassa pils-olutta. Yrityksen tärkein tuotemerkki on Primus. Vuonna 2000 Haachtin maailmanlaajuinen liikevaihto oli 69 416 371 euroa, josta Belgian markkinoilta saadun liikevaihdon osuus oli [<50 miljoonaa] euroa. Haachtin liikevaihto jakelijoiden tuotemerkeillä myytävien oluiden markkinoilla Belgiassa oli vuonna 2000 [>5 miljoonaa] euroa.

2.2.5 *Yritysten etujärjestö – Belgian panimoalan yritysten keskusliitto (CBB)*

(17) Kaikki edellä mainitut panimoyritykset ovat alan yritysten etujärjestön CBB:n jäseniä. CBB puolustaa jäsentensä etuja. CBB:n johtaja vastaa on liiton päivittäisestä toiminnasta. CBB:n toiminta on jakautunut lukuisiin työryhmiin ja/tai komiteoihin, joissa jäsenten edustajat kokoontuvat.

([14]) Asianomainen yritys pitää näitä tietoja liikesalaisuuksina.

([15]) Koska Danone myi panimoalan toimintonsa vuoden 2000 puolivälissä, vuotta 1999 koskevat luvut antavat tarkemman kuvan Danonen vuosittaisesta liikevaihdosta tällä alalla.

2.3 **Jäsenvaltioiden välinen kauppa**

(18) Käytettävissä olevien numerotietojen asianmukaista analysointia varten on otettava huomioon seuraavat seikat. Markkinatutkimuksiin erikoistuneen Canadean-yrityksen mukaan kansainvälisen kaupan todellista rakennetta on vaikea saada selville kansallisen pankin julkaisemien virallisten tilastotietojen perusteella. Vuoden 1995 alussa Interbrew osti alankomaalaisen Oranjeboom-panimon. Tämän jälkeen Interbrew pyrki tehostamaan tuotantoaan mahdollisimman pitkälle viemällä suuria määriä olutta Belgiasta Alankomaihin, missä olut pullotettiin tai tölkitettiin ennen kuin se tuotiin takaisin Belgiaan kulutusta varten. Koska muita tietoja ei ole käytettävissä, Canadean käyttää kuitenkin edelleen kansallisen pankin tilastotietoja ([16]). Myös CBB viittaa asiaa kysyttäessä kansallisen pankin tilastotietoihin, jotka on julkaistu CBB:n "Le Journal du Brasseur" -lehdessä ([17]). Jäljempänä käytetyt tilastotiedot eivät siis anna tilanteesta tarkkaa kuvaa (sellaista ei ole tällä hetkellä käytettävissä) vaan ovat pikemminkin suuntaa-antavia.

(19) Canadean-tutkimusyrityksen mukaan vuosina 1993–1998 Belgian oluttuonnin määrä kasvoi 454 000 hehtolitrasta 916 000 hehtolitraan vuodessa (kasvu oli siis noin 9 prosenttia kokonaiskulutuksesta). Vuonna 1998 yli 80 prosenttia tästä määrästä oli peräisin muista jäsenvaltioista. Tärkeimmät alkuperämaat olivat Alankomaat, Tanska, Yhdistynyt kuningaskunta, Saksa ja Ranska ([18]). Interbrew'n mukaan Belgiaan tuonti olisi kasvanut 337 453 hehtolitrasta 731 202 hehtolitraan vuosina 1993–1998. (Konsulttiyritys) Arthur D. Littlen vuonna 1994 CBB:n pyynnöstä laatiman raportin mukaan Ranskasta vietiin Belgiaan arviolta 60 000 hehtolitraa olutta. Konsulttiyrityksen toimeksianto osoittaa CBB:n olleen huolissaan myös rinnakkaistuonnista ([19]). Rinnakkaistuonnista on kyse esimerkiksi silloin, kun belgialainen tukkukauppias ostaa Jupiler-merkkistä (Interbrew-panimon tuote) pils-olutta Interbrew'n ranskalaiselta tytäryhtiöltä ja myy tämän oluen sitten Belgian markkinoilla. Arthur D. Littlen raportista ilmenee myös se, että panimoalan lähtöhinnat ovat Belgiassa (vuonna 1994) selvästi korkeammat kuin Ranskassa ([20]).

(20) Tietyissä vuodelta 1993 olevissa asiakirjoissa kuvataan rinnakkaistuonnin vaikutuksia Interbrew'hun sekä Belgian ja Ranskan hintaerojen ja tämän tuonnin välistä suoraa yhteyttä. Asiakirjoissa mainitaan (mahdollisena) seurauksena "koko Belgian olutmarkkinoiden vakauden horjuminen" ja huomautetaan, että "hintojen vahvistaminen, alennusten myöntämispolitiikka [...] eivät ole kansallisia kysymyksiä, vaan niistä on keskusteltava yhä enemmän kansainvälisellä tasolla" ([21]).

(21) Belgia on merkittävä oluenviejämaa. Vuosina 1993–1998 viedyn oluen kokonaismäärä nousi 3,6 miljoonasta hehtolitrasta yli 4,8 miljoonaan hehtolitraan vuodessa. Yli 90 prosenttia tästä määrästä viedään muihin jäsenvaltioihin, pääasiassa Ranskaan, Alankomaihin, Saksaan, Italiaan ja Yhdistyneeseen kuningaskuntaan ([22]).

3. **MENETTELY**

(22) Alken-Maesin tiloissa Waarloosissa ja CBB:n tiloissa Brysselissä suoritettiin tarkastuksia 26. ja 27. lokakuuta 1999 asetuksen N:o 17 14 artiklan 3 kohdan mukaisesti.

(23) Interbrew'lle, Alken-Maesille ja CBB:lle esitettiin tietojensaantipyynnöt 11. marraskuuta 1999 asetuksen N:o 17 11 artiklan mukaisesti. Erityisesti Interbrew'ta pyydettiin Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan ([23]) esittämään komissiolle uudelleen asiakirjat, joista komissio oli ottanut jäljennöksiä toisen menettelyn yhteydessä eli suoritettaessa tarkastusta Interbrew'n tiloissa Louvainissa 13. ja 14. Heinäkuuta 1999. Kyseiset asiakirjat olivat syynä lokakuussa 1999 suoritettuihin tarkastuksiin.

(24) Komissio sai vastauksen Alken-Maesilta 10. joulukuuta 1999, Interbrew'lta 23. joulukuuta 1999 ja CBB:ltä 24. joulukuuta 1999.

(25) Alken-Maes antoi 27. joulukuuta 1999 lausunnon, jossa viitattiin komission tiedonantoon sakkojen määräämättä jättämisestä tai lieventämisestä kartelleja koskevissa asioissa ([24]).

([16]) The beer service, Annual Report 1999, Belgia, huhtikuu 1999, Canadean Ltd. (asiakirja 37614 09954).

([17]) CBB:n 1. helmikuuta 2000 antama vastaus tietojensaantipyyntöön (asiakirja 37614 02683, 02720).

([18]) The beer service, Annual Report 1999, Belgia, huhtikuu 1999, Canadean Ltd. (asiakirja 37614 09986, 09988).

([19]) Alken-Maesin tietojensaantipyyntöön 10. joulukuuta 1999 antaman vastauksen liite 23 (asiakirja 37614 01862-01925), CBB:n tiloissa suoritetut tarkastukset, asiakirja ROK16 (asiakirja 37614 01268-01272).

([20]) Interbrew'n tietojensaantipyyntöön 23. joulukuuta 1999 antaman vastauksen liite B9 (asiakirja 37614 02062-02063).

([21]) Interbrew'n tiloissa suoritetut tarkastukset, asiakirja MV15 (37614 8815-8820) (Alkuperäinen teksti on hollanninkielinen).

([22]) The beer service, Annual Report 1999, Belgia, huhtikuu 1999, Canadean Ltd.

([23]) Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen tuomio 17. lokakuuta 1989 asiassa C-85/87, Dow Benelux NV v. komissio, Kok. 1989, s. 3137, kohdat 19-20, ja yhteisöjen tuomioistuimen tuomio 16. heinäkuuta 1992 asiassa C-67/91, Direccion General de Defensa de la Competencia v. Associacion Espanola de Banca Privada ym., Kok. 1992, s. I-4785, kohta 39 ja seuraavat kohdat.

([24]) EYVL C 207, 18.7.1996, s. 4.

(26) Belgian talousministeriölle lähetettiin tietojensaantipyyntö 10. tammikuuta 2000. Ministeriö vastasi tietojensaantipyyntöön 4. helmikuuta 2000 päivätyllä kirjeellä.

(27) CBB:lle lähetettiin lisätietopyyntö 12. tammikuuta 2000 asetuksen N:o 17 11 artiklan mukaisesti. CBB toimitti pyydetyt tiedot 1. helmikuuta 2000 päivätyssä kirjeessä.

(28) Interbrew toimitti 14. ja 19. tammikuuta 2000 päivätyissä kirjeissä 23. joulukuuta 1999 päivättyä kirjettään koskevia lisätietoja. Nämä tiedot saatuaan komissio lähetti Interbrew'lle faksitse epävirallisen lisätietopyynnön 21. tammikuuta. Interbrew vastasi tietojensaantipyyntöön 2. helmikuuta 2000 päivätyllä kirjeellä. Interbrew lähetti lisätietoja myös 8. ja 28. helmikuuta 2000.

(29) Interbrew antoi Belgian markkinoita koskevan lausunnon 29. helmikuuta. Alken-Maesin tavoin Interbrew toimitti tämän lausunnon komissiolle viitaten komission tiedonantoon sakkojen määräämättä jättämisestä tai lieventämisestä kartelleja koskevissa asioissa ([25]).

(30) Alken-Maes täydensi ja tarkensi 27. joulukuuta antamaansa lausuntoa 7. maaliskuuta 2000 päivätyllä kirjeellä.

(31) Komissio osoitti Alken-Maes-, Haacht- ja Martens-panimoille asetuksen N:o 17 11 artiklan mukaiset tietojensaantipyynnöt 22. maaliskuuta 2000. Alken-Maes ja Haacht toimittivat vastauksensa komissiolle 5. huhtikuuta 2000 ja Martens 6. huhtikuuta 2000.

(32) Komissio suoritti asetuksen N:o 17 14 artiklan 2 kohdan mukaiset tarkastukset Interbrew'n tiloissa Louvainissa 3. huhtikuuta 2000.

(33) Komissio osoitti Alken-Maesin emoyhtiölle Danonelle ja Alankomaihin sijoittautuneelle Heineken NV -panimoyritykselle asetuksen N:o 17 11 artiklan mukaiset tietojensaantipyynnöt 14. huhtikuuta 2000. Danone ja Heineken toimittivat pyydetyt tiedot 10. ja 11. toukokuuta 2000 päivätyissä kirjeissä.

([25]) Ks. alaviite 23.

(34) Edellä mainittujen tarkastusten ja kirjeenvaihdon lisäksi komission kilpailun pääosaston edustajat ja Interbrew'n, Alken-Maesin ja CBB:n edustajat kokoontuivat useita kertoja.

(35) Komissio aloitti tarkasteltavana olevaa asiaa koskevan menettelyn 29. syyskuuta 2000 ja hyväksyi väitetiedoksiannon, joka kohdistui tämän päätöksen vastaanottajayrityksiin. Kaikki osapuolet esittivät kirjalliset huomautuksensa komission esittämistä väitteistä. Koska yksikään osapuoli ei pyytänyt kuulemistilaisuuden järjestämistä, komissio ei järjestänyt kuulemista.

(36) Interbrew lähetti 21. joulukuuta 2000 vielä kaksi täydentävää asiakirjaa, jotka koskevat Alken-Maesin kanssa tehtyihin kahdenvälisiin sopimuksiin liittyneitä kahta neuvottelua. Alken-Maesilla ja Danonella on ollut tilaisuus esittää huomautuksensa tähän Interbrew'n kirjeeseen ja sen liitteisiin.

4. RIKKOMISTEN KUVAUS

4.1 Alustavat huomiot: kirjalliset todisteet

(37) Jäljempänä esitettävät seikat perustuvat edellä kuvatuista tarkastuksista, tietojensaantipyyntöihin annetuista vastauksista tai osapuolten oma-aloitteisesti lähettämistä tiedoista saatuun todistusaineistoon.

(38) Komission hallussa oleva todistusaineisto sisältää monessa tapauksessa asianomaisten yritysten edustajien tai entisten edustajien nimiä. Luottamuksellisuussyistä nämä nimet on korvattu tässä päätöksessä kyseisten henkilöiden tapahtuma-aikaan hoitamien tehtävien nimikkeillä. Jos siis lainaus perusteena olevasta asiakirjasta poikkeaa väitetiedoksiannon tekstistä, väitetiedoksiannon vastaava kohta on ilmoitettu tiedoksi tämän päätöksen vastaanottajille.

4.2 Johdanto ja tiivistelmä

(39) Seuraavissa kohdissa annetaan yksityiskohtainen ja tosiasioihin perustuva kuvaus Belgian olutmarkkinoita koskevista monimutkaisista ja pitkäaikaisista kartellijärjestelyistä (sekä hotelli- ja ravintola-alalla että vähittäiskaupassa). Belgian olutmarkkinoiden kaksi suurinta yritystä, Interbrew ja Alken-Maes ovat keskinäisissä neuvotteluissa sopineet vähittäiskaupan hinnoista ja myynninedistämistoimista, hotelli- ja ravintola-alan markkinoiden

jakamisesta, investointien ja mainonnan rajoittamisesta hotelli- ja ravintola-alalla sekä tariffirakenteesta (kohta 4.3). Yritykset ovat myös vaihtaneet tietoja myyntiluvuistaan (kohta 4.4). Edelleen Interbrew ja Alken-Maes ovat pyrkineet ajamaan etujaan CBB:n piirissä (kohta 4.5). Lisäksi Interbrew, Alken-Maes sekä Haacht- ja Martens-panimot ovat erillisen kartellisopimuksen puitteissa neuvotelleet keskenään ja vaihtaneet jakelijoiden tuotemerkeillä myytäviä oluita koskevia tietoja (kohta 4.6).

4.3 **Interbrew'n ja Alken-Maesin kahdenväliset markkinoiden jakoa, hintoja ja muita sopimusehtoja koskevat kokoukset**

4.3.1 *Alustavat huomiot*

(40) Interbrew'n ja Danonen tai tämän Belgiassa toimivan tytäryhtiön Alken-Maesin edustajien välillä oli runsaasti tapaamisia ja muuta yhteydenpitoa vähintäänkin vuoden 1992 lopusta ja joka tapauksessa vuoden 1998 alkuun asti. Useimmilla Interbrew'n ja Danonen edustajien kokouksilla ei ole merkitystä tarkasteltavana olevassa asiassa, koska ne liittyivät fuusioihin tai mahdollisiin yritysostoihin sekä näiden yritysten mahdolliseen yhteistyöhön Belgian ulkopuolisilla markkinoilla.

(41) Jäljempänä kuvatut kokoukset ja muut yhteydet eivät siis anna tyhjentävää kuvaa asianomaisten yritysten edustajien välisistä yhteyksistä. Seuraava kuvaus koskee vain niitä yhteyksiä, joilla on merkitystä tämän päätöksen kannalta ja joista on asiakirjatodisteet. Muut yhteydet mainitaan vain silloin, kun se on tarpeen tämän päätöksen kannalta merkittäviin ja asiakirjojen avulla todistettujen yhteyksiin liittyvien tapahtumien yksityiskohtien kuvaamiseksi.

4.3.2 *Tosiseikat aikajärjestyksessä*

4.3.2.1 Ajanjakso vuoden 1992 lopusta vuoteen 1993

(42) Tiivistelmä

Vuoden 1992 lopusta vuoden 1993 loppuun ulottuvana ajanjaksona yritysten välillä oli säännöllisiä yhteyksiä ja vähittäiskaupan hinnoista tehtiin sopimuksia. Samalla pyrittiin vähentämään investointeja liiketoimintaan. Interbrew'n käyttämä koodinimi oli "Lillen yliopisto" (Université de Lille) ([26]). Danone halusi lisäksi kehittää Interbrew'n ja Alken-Maesin välillä jo alkanutta yhteistyötä. Aluksi Interbrew suhtautui yhteistyön laajentamiseen epäilevästi erityisesti kilpailusääntöjen vuoksi. Markkinajohtajana Interbrew arvioi lisäksi pystyvänsä tekemään tietyt päätökset yksin.

(43) Alken-Maesin, Interbrew'n ja Kronenbourgin/Danonen edustajat kokoontuivat 17. marraskuuta 1992. Tällöin Alken-Maesin uusi toimitusjohtaja esiteltiin Interbrew'n edustajille ([27]).

(44) Interbrew'n Belgian alueesta vastaava elintarvikeliiketoiminnan johtaja raportoi "olutkauppiaiden kokouksen" ([28]) kulusta Interbrew'n Belgian alueesta vastaavalle toimitusjohtajalle 28. tammikuuta 1993 seuraavasti:

"Pitkien neuvottelujen jälkeen sovimme seuraavasta:

– ITW ja Maes yrittävät nostaa pysyviä kampanjahintoja niin nopeasti kuin mahdollista (GIB:tä koskeva politiikka) nykyiseltä tasolta 285:een Belgian frangiin ensi vaiheessa ja 295:een Belgian frangiin toisessa vaiheessa. (...) [*Huom*: Kyseessä on erittäin todennäköisesti pils-olutkorin hinta.]

– Päätetään olla rahoittamatta seuraavien 3 kuukauden aikana minkäänlaisia pils-olutkorien kampanjointi- tai mainontatoimenpiteitä, jos vähimmäishintaa ei noudateta. Menettelyä jatketaan kolmen kuukauden kuluttua järjestettävän kokouksen jälkeen."

([26]) Tätä koodinimeä käytetään yleisesti Interbrew'n ja Alken-Maesin välisestä yhteistyöstä, katso Interbrew'n 22. joulukuuta 1999 päivätty kirje (asiakirja 37614 01984); katso myös johdantoosan 51, 60, 63, 107 ja 108 kappale. Myöhemmin tästä yhteistyöstä käytettiin myös koodinimeä "project Green" (Greenhanke, katso 68 ja 71 kappale).

([27]) Interbrew'n 14. tammikuuta 2000 päivätty kirje ja sen liite I.2 (asiakirja 37614 2600); Interbrew'n 28. helmikuuta 2000 päivätty kirje ja sen liite 18 (asiakirja 37614 7551-7552, 7680-7684); katso myös väitetiedoksiannon 44 kohta.

([28]) Interbrew'n tiloissa suoritetut tarkastukset, asiakirja LVL1 (asiakirja 37614 8559) [Alkuperäinen teksti on hollanninkielinen]; katso myös väitetiedoksiannon 45 kohta.

Danone ilmoitti väitetiedoksiantoon antamassaan vastauksessa, että kyseessä oli panimoiden ja olutkauppiaiden yhdistyksen välinen 28. tammikuuta 1993 järjestetty kokous.

(45) Interbrew'n väliaikainen toimitusjohtaja sai Interbrew'n Core Market Beers Europe -liiketoimintayksikön varatoimitusjohtajalta 12. maaliskuuta 1993 selvityksen aiemmasta yhteydenpidosta illallistapaamisen järjestämiseksi Danonen (Danonen nimi oli tuolloin BSN) edustajan kanssa ([29]):

"[Danonen pääjohtaja] ja [Interbrew'n entinen toimitusjohtaja] tapasivat useaan otteeseen. Näiden tapaamisten yhteydessä oli mahdollisuus pohjustaa läheisempää yhteistyötä (...). Henkilökohtaisesti tapaan [Kronenbourgin pääjohtajaa, joka on myös Danonen toimitusjohtaja] useita kertoja vuodessa Amsterdamin ryhmän puitteissa. Yhteistyön mahdollisuutta käsitellään silloin tällöin, vaikka siihen liittyykin tiettyjä vahingollisia rajoituksia. Olen keskustellut 16. maaliskuuta pidettävästä tapaamisestanne Ranskan alueesta vastaavan johtajan (...) ja Belgian alueesta vastaavan johtajan (...) kanssa.

3) Strategiset seikat:

(...)

Belgia:

Todennäköisesti keskustelujenne vaikein osa. He haluavat todennäköisesti lujittaa 'yhteistyötä' Belgiassa. [Interbrew'n entinen toimitusjohtaja] pakotti meidät neuvottelemaan, 'koska tarvitsimme hieman rahaa', mutta suhtaudumme asiaan erittäin varauksellisesti, koska haluamme välttää kaikki 85 ja 86 artiklaan liittyvät ongelmat (...). Lisäksi heillä on asiassa enemmän voitettavaa kuin meillä.

Liitän oheen muistion tähän asti käsittelemistämme aiheista, mutta mihinkään käytännön toimiin ei ole vielä ryhdytty. Suhtaudumme näiden keskustelujen jatkamiseen erittäin suurin varauksin. Mielestäni meidän olisi otettava ohjat käsiimme ja tehtävä päätökset Belgiassa itse. Muut seuraavat perässä, jos ovat järkeviä." ([30])

(46) Maaliskuun 12. päivänä 1993 päivätyssä sisäisessä asiakirjassa tarkoitettu muistio on päivätty 18. helmikuuta 1993 ([31]), ja sen aiheena on "Liiketoimintaan kohdistuvien investointien vähentäminen kannattavuuden parantamiseksi lyhyellä, keskipitkällä ja pitkällä aikavälillä". Interbrew käytti tässä yhteydessä koodinimeä "Lillen yliopisto" (Université de Lille) ([32]). Interbrew'n tiloissa järjestettiin 10. joulukuuta 1992 ja 19. tammikuuta 1993 kaksi samaan koodinimeen liittyvää sisäistä kokousta ([33]).

(47) Muistiossa esitetään muun muassa seuraavat johtopäätökset ja suositukset:

"– Siirretään puolet myyntipisteiden laitemäärärahakustannuksista jälleenmyyjien vastattavaksi ja nostetaan lasien hintoja (...).

– Mainoskulut saisivat olla enimmillään 300 miljoonaa Belgian frangia vuonna 1993, jos oletetaan, että tärkeimmän kilpailijan vastaavat kulut ovat enintään 140 miljoonaa Belgian frangia. Nämä kulut koskevat vain Pils-tuotteita, mukaan lukien alkoholittomat tuotteet ja Light-tuotteet. (...)

([29]) Interbrew'n 28. helmikuuta 2000 päivätty kirje ja sen liite 1 (asiakirja 37614 7551-7552, 7558-7562); katso myös väitetiedoksiannon 46 kohta.

([30]) There have been a few meetings between Mr [...] and Mr. [...]. What transpired of those, was the possibility to explore closer cooperation (...). Personally, I see Mr. [...] through the Amsterdam Group a couple of times a year. The subject of "cooperation" comes up now and again, however there are some dangerous strings attached. I've discussed your meeting on March 16 with both our managers in France, (...) and in Belgium, (...) (...) 3) Strategic area: (...) Belgium: This is probably the trickiest part of your discussion. They probably want to increase "cooperation" in Belgium. Mr. [...] forced us to talk as "we needed some money", but we are most reluctant to do this as we want to avoid any problem touching article 85 or 86 (...). Also, they have more to gain than we. I attach a memo what we have been talking about so far, but so far, nothing concrete has been done. We are most reluctant to continue these discussions. I feel in Belgium, we should take the lead and make those decisions, others will follow if they are smart.

([31]) Interbrew'n 28. helmikuuta 2000 päivätyn kirjeen liite 1 (asiakirja 37614 7562) [Alkuperäinen teksti on hollanninkielinen]; katso myös väitetiedoksiannon 48 kohta.

([32]) "Lillen yliopisto: Tutkimushanke liiketoimintaan kohdistuvien investointien vähentämisestä kannattavuuden parantamiseksi lyhyellä, keskipitkällä ja pitkällä aikavälillä".

([33]) Interbrew'n 14. tammikuuta 2000 päivätyn kirjeen liite I.2 (asiakirja 37614 2600-2601).

– Muita tutkittavia asioita: oluthanojen asennus- ja huoltokustannukset, elintarvikealan hintapolitiikka ja uusi hinnoittelu (...)" ([34]).

(48) Interbrew'n Belgian alueesta vastaava toimitusjohtaja ja Alken-Maesin toimitusjohtaja tapasivat Brysselissä Duc d'Arenberg -ravintolassa huhtikuun lopussa 1993 ([35]).

(49) Interbrew'n uusi toimitusjohtaja (aiemmin Interbrew'n Euroopan olutmarkkinoista vastaava varatoimitusjohtaja, Executive Vice-President Core Market Beers Europe) toteaa 19. elokuuta 1993 laaditussa varainhoitovuoden 1993–1994 talousarviota koskevassa sisäisessä muistiossa ([36]): "Hintojen korottamisen kannalta 4 prosenttia on haasteellinen luku. (...) Toivomme luonnollisesti teidän toteuttavan 4 prosentin korotuksen. Jos Maesia on vaikea saada vakuuttuneeksi asiasta, ottakaa minuun yhteyttä" ([37]).

(50) Interbrew'n toimitusjohtaja neuvotteli [...]-vähittäiskauppaketjun ([...]) edustajien kanssa 2. marraskuuta. Hän mainitsee asiasta 3. marraskuuta 1993 ([38]) päivätyssä sisäisessä muistiossa, josta olevan otteen mukaan

> "[...] pitäisi suuressa arvossa sitä, että Interbrew lähestyisi omasta aloitteestaan [...] ja [...] [Belgian kolme suurinta supermarkettiketjua], jotta oluen ja virvoitusjuomien hinnat saataisiin nostettua asteittain ITW:n [Interbrew] toivomalle tasolle. (...) Kun asiasta näytetään pääsevän yksimielisyyteen, voitaisiin järjestää kolmenkeskinen kokous. (...) Luullakseni olisi aiheellista kutsua koolle huippukokous, johon minun lisäkseni osallistuisivat [...] edustajat. Kutsuisin [Alken-Maesin] osallistumaan tähän operaatioon vasta sitten, kun ensimmäiset yhteydet on solmittu ja sopimuksen suuntaviivat ovat selvillä. Maesin viimevuotinen aloite osoittautui toteuttamiskelvottomaksi seuraavista syistä: a) luottamus oli puutteellinen, mutta b) Maes oli myös varmasti liian pieni. Ainoastaan ITW voi pystyä siihen."

4.3.2.2 Vuosi 1994

(51) Tiivistelmä

Interbrew'n ja Danonen/Alken-Maesin väliset yhteydet tiivistyivät vuonna 1994. Danone painosti Interbrew'ta 11. toukokuuta 1994 pidetyssä kokouksessa. Jos osapuolet eivät pääsisi yhteisymmärrykseen Belgian markkinoilla, Interbrew'n toiminta vaikeutuisi huomattavasti Ranskan markkinoilla. Vaikka Interbrew jätti huomiotta Danonen vaatimuksen 500 000 hehtolitran toimituskiintiön siirtämisestä Alken-Maesille, se halusi välttää ristiriitoja, ja osapuolet olivat edelleen tiiviissä yhteydessä keskenään. Interbrew'n ja Danonen/Alken-Maesin Belgian alueesta vastaavat toimitusjohtajat tekivät kyseisten panimoiden välisen suullisen herrasmiessopimuksen kahdessa vuoden 1994 lokakuussa pidetyssä kokouksessa. Interbrew nimesi tämän sopimuksen "Lillen yliopistoksi", vaikka sopimus olikin laajempi kuin samanniminen liiketaloudellisten investointien vähentämiseen tähtäävä hanke, josta oli kyse Interbrew'n 18. helmikuuta 1993 päivätyssä muistiossa (katso 46 kappale). Osapuolet vahvistivat sopimuksen 9. marraskuuta 1994 pidetyssä kokouksessa. Osana keskinäistä yhteistyötään Interbrew ja Alken-Maes tekivät asiakkaiden jakoa koskevan sopimuksen 24. marraskuuta.

(52) Interbrew'n toimitusjohtaja tapasi Danonen olutliiketoiminnan uuden toimitusjohtajan vuoden 1994 alussa ([39]). Tässä ensimmäisessä tapaamisessa ja sitä seuraavissa, ehkä Amsterdamissa ja joka tapauksessa Danonen Pariisin tiloissa järjestetyissä tapaamisissa, oli kyse erityisesti tietynlaisen markkinakäyttäytymisen omaksumisesta ([40]).

([34]) "Transférer une partie des coûts de la dotation en matériel POS aux revendeurs suivant le principe 50/50 accompagné d'une hausse du prix des verres. (...) En ce qui concerne les dépenses publicitaires, celles-ci idéalement ne devraient pas dépasser en 1993, 300 MBEF en assumant que le concurrent principal ne dépasse pas 140 MBEF. Ces dépenses ne concernent que les Pils y compris les N.A. et Lights. (...) Autres paramètres à l'étude: coût insttallation/maintenance débit, politique des prix en alimentaire, nouvelle tarification (...)".

([35]) Alken-Maesin tiloissa suoritetut tarkastukset, asiakirja MV30 (asiakirja 37614 00554), Interbrew'n 28. helmikuuta päivätty kirje (asiakirja 37614 7554), Alken-Maesin 7. maaliskuuta 2000 päivätty kirje (37614 7878); katso myös väitetiedoksiannon 50 kohta.

([36]) Interbrew'n 28. helmikuuta 2000 päivätyn kirjeen liite 9 (asiakirja 37614 7597): katso myös väitetiedoksiannon 51 kohta.

([37]) "As far as the price increase is concerned, 4 % is a challenge. (...) Of course, we want you to do the 4 %. If you need help to convince Maes, let me know."

([38]) Interbrew'n 28. helmikuuta 2000 päivätyn kirjeen liite 10 (asiakirja 37614 7599-7600); katso myös väitetiedoksiannon 52 kohta.

([39]) Interbrew'n 8. helmikuuta 2000 päivätty kirje ja sen liite 1 (asiakirja 37614 7478, 7488), Interbrew'n 28. helmikuuta 2000 päivätty kirje ja sen liite 18 (asiakirja 37614 7555, 7683); Interbrew'n tiloissa suoritetut tarkastukset, asiakirja MV3 (asiakirja 37614 8690); katso myös väitetiedoksiannon 54 kohta.

([40]) "He keskustelivat tietynlaisesta markkinakäyttäytymistä koskevasta suunnitelmasta."

(53) Interbrew'n tiloissa 5. toukokuuta 1994 käydyissä sisäisissä keskusteluissa Interbrew'n toimitusjohtaja esitteli seuraavan suunnitelman ([41]), joka on Danonen/Kronenbourgin vaatimusten mukainen. Interbrew'n oli luovutettava Alken-Maesille 500 000 hehtolitran toimituskiintiö (erityisesti vähittäiskaupassa). Jos Interbrew ei suostuisi tähän vaatimukseen, Ranskan Interbrew tuhottaisiin, ja Belgiassa Interbrew joutuisi kamppailemaan markkinoilla erittäin alhaisia hintoja vastaan ([42]).

(54) Danonen ja Interbrew'n johtajat keskustelivat Kronenbourgin esittämästä suunnitelmasta 11. toukokuuta 1994 "Le Roy d'Espagne" -nimisessä ravintolassa Brysselissä ([43]), joka on Interbrew'n kotipaikka (Grand Place 1, B-1000 Bryssel). Läsnä oli todennäköisesti myös Alken-Maesin edustaja. Tässä kokouksessa käsiteltiin seuraavia asioita ([44]): "[Danonen olutliiketoiminnan toimitusjohtaja] esitti uudelleen vaatimuksensa 500 000 hehtolitran toimituskiintiön siirtämisestä AM:lle uhaten Interbrew'n tuhoamisella Ranskassa. Hän suositti Interbrew'n ja AM:n suhteiden ratkaisemiseksi Belgiassa Ranskassa tehtyjen sopimusten toimintamallia. (...) Ranskalainen mekanismi tarkoittaa sitä, että markkinaosuuksiensa turvaamiseksi Heinekenin ja Kronenbourgin elintarvikeliiketoiminnan myyntijohtajat mukauttavat liiketoimintojaan erittäin säännöllisesti yhteen ja valvovat tähän liittyen keskinäisiä markkinaosuuksiaan ja vaikuttavat kampanjointiin, hintoihin ja olosuhteisiin" ([45]).

(55) Heinekenin ([46]) toimittamassa asiakirjassa vahvistettiin Interbrew'n esittämä selvitys Belgian ja Ranskan markkinoiden välisestä tilanteesta sekä Kronenbourgin/Danonen ehdotukset. Kolme vuotta sitten [Danonen olutliiketoiminnan toimitusjohtaja] esitti Interbrew'lle kaksi vaihtoehtoa: sen oli joko luovutettava Maesille 500 000 hehtolitran suuruinen toimituskiintiö tai hän pakottaisi sen vetäytymään Ranskan markkinoilta. Hän viittasi Heinekenin ja Kronenbourgin välisiin yhteistyömenettelyihin Ranskassa.

(56) Ranskan ja Belgian tilanne oli jälleen esillä Interbrew'n toimitusjohtajan ja Danonen pääjohtajan välisessä puhelinkeskustelussa 6. heinäkuuta 1994 ([47]). Interbrew'n toimitusjohtaja toteaa 7. heinäkuuta 1994 päivätyssä sisäisessä tiedotteessa ([48]): "Sovin eilen 'Greenin' [*huom.* = Danone] 'Ison pomon' kanssa siitä, ettemme aloita hintasotaa vaan yritämme voittaa aikaa. Tavoitteenamme on saada aikaan esimerkiksi kaupallinen sopimus ja soveltaa sitä myös Belgiassa. Pidämme varmasti yhteyttä jatkossakin" ([49]). Vaikka tämä puhelinkeskustelu koski Danonen mukaan Interbrew'n Ranskassa suorittamia ponnisteluja kaupan alalla, Danonen asiakirjat ([50]) vahvistavat, että Interbrew'n ja Danonen/Alken-Maesin välillä oli voimassa sopimus, jonka mukaan yritykset pidättyvät aggressiivisista toimista Belgian markkinoilla. Asiakirjoissa esitetään seuraavat maininnat: "Heinäkuu 94: päädyimme lähes sovintoon" [Interbrew'n toimitusjohtajan kanssa] ([51]) sekä "rauhan perustana olevat markkinaosuudet" ([52]). Samat asiakirjat osoittavat Belgian ja Ranskan markkinoilla tehtyjen sopimusten keskinäisen merkityksen: "Rauha Belgiassa ↔ alueellinen rauha Ranskassa → kansallinen rauha" ([53]).

(57) Interbrew'n vastuuhenkilö ja Alken-Maesin toimitusjohtaja illastivat yhdessä 29. elokuuta

([41]) Interbrew'n 28. helmikuuta 2000 päivätty kirje ja sen liite 18 (asiakirja 37614 7683); katso myös väitetiedoksiannon 55 kohta.

([42]) "[...] keskustelimme sisäisessä kokouksessa (5. toukokuuta 1994) Kronenbourgin (KRO) vaatimasta suunnitelmasta. Lyhyesti sanottuna KRO kiristi ITW:tä siirtämään 500 000 hehtolitran toimituskiintiön AM:lle (erityisesti vähittäiskaupassa). Muussa tapauksessa AM ja Heineken tuhoaisivat yhdessä Ranskan ITW:n ja kävisivät Belgian ITW:tä vastaan erittäin alhaisilla hinnoilla."

([43]) Interbrew'n komission tietojensaantipyyntöön 23. joulukuuta 1999 antama vastaus ja sen liite B.3 (asiakirja 37614 2002, 2039), Interbrew'n 14. tammikuuta 2000 päivätyn kirjeen liite I.2 (asiakirja 37614 02602), Interbrew'n 19. tammikuuta 2000 päivätyn kirjeen liite (asiakirja 37614 02672-02674), Interbrew'n 28. helmikuuta 2000 päivätyn kirjeen liite 18 (asiakirja 37614 7683); Interbrew'n tiloissa suoritettu tarkastus, asiakirjat MV5 ja MV8 (37614 8692, 8695), Danonen tietojensaantipyyntöön 10. toukokuuta 2000 antama vastaus (asiakirja 37614 9864-9865); katso myös väitetiedoksiannon 58 kohta.

([44]) Interbrew'n 28. helmikuuta 2000 päivätyn kirjeen liite 18 (asiakirja 37614 7683).

([45]) "[...] a réitéré ses exigences de transférer 500 000 HL vers AM sous menace de la destruction de ITW en France. Il a préconisé un comportement ITW/AM en Belgique qui serait calqué sur 'les accords en France'. (...) Le mécanisme français se résume à ce que les Directeurs de vente alimentaire (Food) de Heieneken en Kronenbourg se concertent très fréquemment afin de contrôler les parts de marché respectives en manipulant – les promotions, – les prix, – les conditions."; zie ook paragraaf 56 van de mededeling van de punten van bezwaar.

([46]) Heinekenin tietojensaantipyyntöön 11. toukokuuta 2000 antama vastaus (asiakirja 37614 9947); katso myös väitetiedoksiannon 57 kohta.

([47]) Interbrew'n 28. helmikuuta 2000 päivätty kirje (asiakirja 37614 7552); katso myös väitetiedoksiannon 58 kohta.

([48]) Interbrew'n 28. helmikuuta 2000 päivätyn kirjeen liite 2 (asiakirja 37614 7564).

([49]) "J'ai convenu hier avec le 'Big Boss' de 'Green' de ne pas commencer une guerre mais d'essayer de gagner du temps. Notre but est de trouver une solution telle que, par exemple, un contrat commercial et de mettre la même chose en pratique en Belgique. Nous allons certainement rester en contact."

([50]) Danonen tietojensaantipyyntöön 10. toukokuuta 2000 antama vastaus (asiakirja 37614 9829-9831, 9943-9944).

([51]) "Juillet 94: quasi signer une paix avec [...]"; katso myös väitetiedoksiannon 60 kohta.

([52]) "Parts de Marché juge de paix".

([53]) "Paix Belgique ↔ Paix régionale France rarr; Paix nationale".

1994 ([54]). Interbrew'n edustaja kertoi tästä kokouksesta seuraavaa ([55]): "Vaikka Roy d'Espagne -ravintolan kokouksessa ei keskusteltu hotelli- ja ravintola-alasta, [...] alkoi AM:n Belgian alueesta vastaavaksi toimitusjohtajaksi nimityksensä jälkeen soitella minulle ja pyytää neuvotteluja panimosopimusten tekemiseen liittyvien investointien voimakkaan kasvun hillitsemiseksi. Kävin [Alken-Maesin toimitusjohtajan] kanssa myös useita muita keskusteluja lähinnä puhelimitse. Hän yritti saada aikaan anniskelupaikkojen ostoon ja myyntiin liittyvän ennakkokonsultointijärjestelmän. Kieltäydyin järjestelmällisesti. Tähän liittyen illastin [Alken-Maesin toimitusjohtajan] kanssa. (...) Tuloksena tapaamisesta on 5. lokakuuta päivätty [Interbrew'n toimitusjohtajalle] osoitettu muistioni. (...) Tämän illallisen aikana keskustelimme yleisistä asioista. Ilmoitin uudelleen, ettei 'ranskalaisia mekanismeja' voinut siirtää Belgiaan" ([56]).

(58) Interbrew'n 5. lokakuuta 1994 päivätyssä sisäisessä muistiossa selostetaan illallista Alken-Maesin toimitusjohtajan kanssa seuraavasti ([57]):

"1. Hän ymmärtää, että Ranskan ja Belgian tilanteet ovat hyvin erilaiset ja että eri maissa ei voida toimia samalla tavalla.

2. Hänen yrityksensä pääkonttori harjoittaa voimakasta painostusta, jonka avulla häntä vaaditaan soveltamaan Belgiassa aggressiivista markkinapolitiikkaa. Hän kuitenkin pelkää tämän tulevan kalliiksi ja olevan ehkä tehotonta.

3. Olimme yhtä mieltä siitä, että keskustelu Arthur D. Littlen Horeca 2000 -hankkeesta CBB:ssä [*huom.* katso myös 129 kappaleesta alkaen] saattaisi olla sopiva foorumi tutkittaessa keinoja pienentää hotelli- ja ravintola-alan myyntikustannuksia.

4. Huomautimme hänelle, että hän alkoi itse toimia aggressiivisesti ja että reagoisimme hänen hintatoimiinsa erityisesti vähittäiskaupassa sitten, kun hän on tehnyt seuraavan siirtonsa. (...)" ([58]).

(59) Interbrew'n uusi Belgian alueesta vastaava toimitusjohtaja ja Alken-Maesin toimitusjohtaja tapasivat Brysselin lentokentän Sheraton Airport -hotellissa 12. lokakuuta 1994 ([59]). Seuraava ote on Interbrew'n Belgian alueesta vastaavan hotelli- ja ravintola-alan liiketoimintajohtajan alustavasta muistiosta ([60]):

"1. kalliiden hyökkäysten lopettaminen

kansalliset asiakkaat (...)

linjanveto äärimmäisen vaikeaa, vähän sääntöjä tai ei lainkaan

perinteinen hotelli- ja ravintola-ala (...)

ennen kaikkea on määriteltävä (...)

kaikki kaupallisten sopimusten ulottuvuudet on tutkittava:

a. investointipolitiikka

b. alennusjärjestelmä (...)

c. logistiset interventiot

([54]) Interbrew'n tietojensaantipyyntöön 23. joulukuuta 1999 antama vastaus ja sen liite B.4 (asiakirja 37614 2002-2003, 2040) ja Interbrew'n 14. tammikuuta 2000 päivätyn kirjeen liite I.2 (asiakirja 37614 02602).

([55]) Interbrew'n 28. helmikuuta 2000 päivätyn kirjeen liite 18 (asiakirja 37614 7683-7684); katso myös väitetiedoksiannon 59 kohta.

([56]) "Bien que l'Horeca n'était pas discuté lors du meeting du Roy d'Espagne, [...], quand il est devenu directeur général de AM en Belgique, commence à m'appeler avec la demande de se concerter pour contrôler l'augmentation très forte des investissements pour conclure des contrats de brasserie. Il y a eu plusieurs autres conversations, surtout téléphoniques, avec [...]. Il a essayé de mettre sur pied un système de consultation préalable lors d'achats et de ventes de cafés. J'ai systématiquement refusé. Dans ce contexte j'ai eu un dîner avec RV. (...) Le résultat a été ma note du 5 octobre 1994 à [...]. (...) Au cours de ce dîner nous en sommes restés à des généralités. J'ai réitéré que les 'mécanismes français' n'étaient pas transposables en Belgique."

([57]) Interbrew'n tietojensaantipyyntöön 23. joulukuuta 1999 antaman vastauksen liite I (asiakirja 37614 02014); katso myös väitetiedoksiannon 60 kohta.

([58]) "1. He realizes that the situation in France and Belgium is very different and that what can be done in one country can not be done in the other. 2. He is under strong pressure from headquarters to pursue an aggressive commercial policy in Belgium which he fears will be costly and not necessarily efficient. 3. We agreed that discussion in the CBB on the Arthur D. Little Horeca 2000 project can be a good forum to study ways and means to reduce cost of doing business in Horeca. 4. We have communicated to him that he is the one who has become aggressive and that, particularly in the Food, we will react to his price actions, but we will not take the initiative. (...)"

([59]) Interbrew'n tietojensaantipyyntöön 23. joulukuuta 1999 antama vastaus (asiakirja 37614 2003-2004), Interbrew'n 14. tammikuuta 2000 päivätyn kirjeen liite I.1 (asiakirja 37614 02591), Interbrew'n 8. helmikuuta 2000 päivätty kirje ja sen liite 3 (asiakirja 37614 7478, 7495).

([60]) Interbrew'n tietojensaantipyyntöön 23. joulukuuta 1999 antaman vastauksen liite B5 (asiakirja 37614 02041-02043); katso myös väitetiedoksiannon 62 kohta.

2. tuottamattomien kustannusten pienentäminen

alat: mainonta, anniskelulaitteiden asentaminen, ...

Yhtenäinen lähestymistapa A.D. Littlen tutkimuksen jatkumiseen saattaa hyödyttää kaikkia osapuolia. Kaksi suurinta panimoa voivat sanella omat ehtonsa ja sopia säännöistä olutkauppiaiden järjestön kanssa.

(...)

4. yleistä

– (...) yhteisten sopimusten soveltamista ei voida valvoa millään tavalla (ellei sitten puolueettoman kolmannen osapuolen välityksellä, mutta tällöin tietovuotojen riski on liian suuri)

– avun pyytäminen CBB:ltä tavoitteidemme saavuttamiseksi vaikuttaa järkevimmältä vaihtoehdolta (...)."

(60) Interbrew'n Belgian alueesta vastaava toimitusjohtaja raportoi 12. lokakuuta 1994 pidetyn kokouksen tuloksista 14. lokakuuta 1994 päivätyssä sisäisessä muistiossa, jonka aiheena oli "Lillen yliopisto" ([61]): Ohessa ystäviemme toimittama asiakirja sekä lyhyt esittely ehdottamastani toimintamallista. Ystävämme ovat hyväksyneet sen periaatteen ([62]). Alken-Maesin toimittamassa asiakirjassa kuvataan olutalan tilannetta Belgiassa ja esitetään mahdollisia ratkaisuja havaittuihin ongelmiin ([63]). Interbrew'n Belgian alueesta vastaavan toimitusjohtajan "lyhyessä toimintamallin esittelyssä" on muun muassa seuraavat kohdat ([64]):

"3. Suullinen herrasmiessopimus:

– ei puututa toisen yrityksen sitoumuksiin [*huom*. hotelli- ja ravintola-alan myyntipisteet, joiden kanssa on tehty yksinostosopimus]

– vähittäiskaupan hintataso

– ei toteuteta järjestelmällisesti kilpailutoimenpiteitä toisen yrityksen tuotemerkkejä vastaan kunkin sitoumusten puitteissa

4. Markkinoiden tehokkuus ja dynamiikka

– tuottamattomien kustannusten pienentäminen:

– POS [myyntipisteet]

– anniskelulaitteiden huoltopalvelut

– mainonta (määrä, alennusprosentti, (...))

– hotelli- ja ravintola-alan investoinnit (määritelmät?!)

5. Rakenteelliset toimenpiteet

tuotannon keskittäminen

Myyntipolitiikka (hinnat, 20 F...)" ([65]).

(61) Myös Danonen piirissä oltiin tietoisia tästä sopimuksesta. Komission Alken-Maesin tiloissa suorittamien tarkastusten jälkeen eräässä vuoden 1999 lopussa tai vuoden 2000 alussa käydyssä Danonen sisäisessä puhelinkeskustelussa viitattiin ([66])"vuoden 1994 hintasopimukseen, jossa on [Alken-Maesin toimitusjohtajan] nimi" ([67]).

(62) Interbrew'n Belgian alueesta vastaavan toimitusjohtajan kirjoittama päiväämätön muistio (jossa edellä mainitut asiat otetaan uudelleen esille) sisältää myös aikataulun ([68]):

"Hankkeen määrittely ja herrasmiessopimus 1. marraskuuta, markkinoiden dynamiikka 1. helmikuuta, rakenteen uudistaminen 1. huhtikuuta" ([69]).

(63) Interbrew'n Belgian alueesta vastaava toimitusjohtaja ja Alken-Maesin toimitusjohtaja tapasivat uudelleen 18. lokakuuta 1994 ([70]). Belgian alueesta vastaavan hotelli- ja

([61]) Interbrew'n tietojensaantipyyntöön 23. joulukuuta 1999 antaman vastauksen liite B6 (asiakirja 37614 02045).

([62]) "Enclosed you will find a document from our friends as well as the one page approach which I proposed. This was accepted by our friends in terms of principle."

([63]) Interbrew'n tietojensaantipyyntöön 23. joulukuuta 1999 antaman vastauksen liite B6 (asiakirja 37614 02046-02059); katso myös väitetiedoksiannon 63 kohta.

([64]) Interbrew'n tietojensaantipyyntöön 23. joulukuuta 1999 antaman vastauksen liite B6 (asiakirja 37614 02044).

([65]) "3. Gentlemen's agreement: – No attack of obligations, – Price-positioning food, – No systematic attack of brands in eachother obligations, 4. Efficiencies / market dynamics: – Diminish unproductive spendings: – POS, – Draught services, – Folder acitivities (no., % rebate, permiums, S.O.F.), – Investments in Horeca (definitions?!), 5. Structural measures: – Concentration of production, – Commercial policies (pricing, 20 F, ...)".

([66]) Danonen tietojensaantipyyntöön 10. toukokuuta 2000 antaman vastauksen liitteet 18 ja 20 (asiakirjat 37614 9879-9881, 9888-9890).

([67]) "Accord 94 sur les prix avec le nom de [...]"; katso myös väitetiedoksiannon 63 kohta.

([68]) Interbrew'n tietojensaantipyyntöön 23. joulukuuta 1999 antaman vastauksen liite B8 (asiakirja 37614 02061); katso myös väitetiedoksiannon 64 kohta.

([69]) "Project definition and gentlemen agreement 01/11, Market dynamics 01/02, Restructuring 01/04".

([70]) Alken-Maesin tiloissa suoritettu tarkastus, asiakirja MV26 (asiakirja 37614 00550), Interbrew'n tietojensaantipyyntöön 23. joulukuuta 1999 antama vastaus (asiakirja 37614 02004), Interbrew'n 14. tammikuuta 2000 päivätyn kirjeen liite I.1 (asiakirja 37614 02591); Interbrew'n 8. helmikuuta 2000 päivätty kirje ja sen liite 4 (asiakirja 37614 7478, 7496).

ravintola-alan liiketoimintajohtajan tekemistä muistiinpanoista ilmenee, että tapaamisessa käsiteltiin myös ”Lillen yliopistoa” ([71]).

(64) Belgian alueesta vastaava toimitusjohtaja esitti 24. lokakuuta 1994 päivätyssä sisäisessä muistiossa yhteenvedon Alken-Maesin kanssa tähän asti käytyjen keskustelujen sisällöstä ja ehdotti Interbrew'n toimitusjohtajalle uusia toimenpiteitä ([72]):

”1. Greenin vastaus [*huom.* tässä Alken-Maes] Interbrew'n ehdotukseen

1.1 Hinnat

Sovittiin yhtenäisen hinnan vahvistamisesta pils-oluelle ja siitä, että Kronenbourgin hinta on noin 5 prosenttia korkeampi.

1.2 Herrasmiessopimus:

– rajoittuu perinteiseen hotelli- ja ravintola-alaan

– ei sovelleta kansallisiin asiakkaisiin; kumpikin osapuoli saa pitää markkinoilla sitoumustensa mukaiset tuotemerkit

1.3 Kaikki muut asiat: OK

1.4 Muut ehdotukset:

(...)

– Alennusten soveltaminen nettohintoihin [*huom.* hinnat ilman valmisteveroa, katso myös 96 ja 104 kappaleet]

(...)

Pieni hintojenkorotus vuonna 1995

(...)” ([73]).

(65) Interbrew'n Belgian alueesta vastaavan toimitusjohtajan ja Alken-Maesin toimitusjohtajan väliset neuvottelut jatkuivat 26. lokakuuta 1994 ([74]). Belgian alueesta vastaava toimitusjohtaja raportoi Interbrew'n toimitusjohtajalle 7. marraskuuta seuraavasti ([75]).

”1. Sopimusten perusta

Hyväksyttiin ajatus kaikkien osapuolten nykyisen markkina-aseman kunnioittamisesta (...)

2. Suunnitelma voittojen kasvattamiseksi

Perussopimus, jonka mukaan eteneminen tapahtuu kolmessa vaiheessa:

A. Ensimmäinen tavoite

Vähittäiskauppahintojen vahvistaminen

Alennusten tai myynninedistämistoimintaan liittyvien hyvitysten enimmäissumman määritys

Hotelli- ja ravintola-alan POS-materiaalin ja kustannusten tarkistus

Myyntipisteisiin tehtävien investointien tarkistus

(...)

B. Toinen tavoite

Tuotannon järkeistäminen

C. Kolmas tavoite

Markkinarakenteen uudistaminen:

– hinnoittelu

– hotelli- ja ravintola-alan investoinnit

– anniskelulaitteiden asennus- ja huoltokustannukset

– ja niin edelleen.

([71]) Interbrew'n tietojensaantipyyntöön 23. joulukuuta 1999 antaman vastauksen liite B7 (asiakirja 37614 02060); katso myös väitetiedoksiannon 65 kohta.

([72]) Interbrew'n tietojensaantipyyntöön 23. joulukuuta 1999 antaman vastauksen liite B9 (asiakirja 37614 02062); katso myös väitetiedoksiannon 66 kohta.

([73]) ”1. Reply from Green to ITW-proposal. 1.1 Pricing: OK to establish key lager beers at same price and KRO ± 5 % higher. 1.2 Gentleman agreement: – limited to classical Horeca; – not to: – national accounts; – presence of each others brands in obligations. 1.3 All other elements: OK 1.4 Further proposals: (...) – apply rebates to net net prices; (...) – small price increase in 1995. (...)”

([74]) Alken-Maesin tiloissa suoritetut tarkastukset, asiakirja MV29 (asiakirja 37614 00553), Interbrew'n tietojensaantipyyntöön 23. joulukuuta 1999 antama vastaus (asiakirja 37614 02004-02005), Interbrew'n 14. tammikuuta 2000 päivätyn kirjeen liite I.1 (asiakirja 37614 02591), Interbrew'n 8. helmikuuta 2000 päivätty kirje ja sen liite 5 (asiakirja 37614 7479, 7497).

([75]) Interbrew'n 23. joulukuuta 1999 päivätyn kirjeen liite B10 (asiakirja 37614 02064-02065); katso myös väitetiedoksiannon 67 kohta.

3. Seuraavat vaiheet

04/11: Green [*huom.* tässä Alken-Maes] tutkii ohjelmaa johdon kanssa

osapuolten myyntijohtajat kokoontuvat, tavoitteenaan:

– yleisperiaatteen vahvistaminen

– 'ensimmäisen tavoitteen' seuraavien vaiheiden määrittäminen (...)" ([76]).

(66) Edellä 7. marraskuuta 1994 päivätyssä muistiossa mainittu marraskuun 9. päiväksi 1994 sovittu kokous järjestettiin ilmoitettuna ajankohtana. Siihen osallistuivat Interbrew'n edustajina Belgian alueesta vastaava toimitusjohtaja, elintarvikeliiketoiminnan johtaja ja Belgian alueesta vastaava liiketoimintajohtaja sekä Alken-Maesin edustajina toimitusjohtajan lisäksi elintarvikeliiketoiminnan ja hotelli- ja ravintola-alan liiketoiminnan (horeca) johtajat ([77]). Lisäksi on olemassa erillinen asiakirja, joka sisältää 7. marraskuuta 1994 päivätyssä muistiossa mainitun "suunnitelman voittojen kasvattamiseksi" sekä yksittäisiä merkintöjä ([78]). Merkinnät on saatettu tehdä asiakirjaan 9. marraskuuta 1994 pidetyssä kokouksessa, ja ne osoittavat, että vähittäiskauppahintojen osalta on ollut voimassa sopimus, jossa pils-korin hinnaksi vahvistetaan 275 Belgian frangia (7. marraskuuta 1994 päivätyn muistion ensimmäinen tavoite) ([79]). Merkinnöissä täsmennetään myös, että "kolmanteen tavoiteluokkaan" kuuluvat toiminnot toteutetaan CBB:n välityksellä.

(67) Myös Interbrew'n Belgian alueesta vastaava hotelli- ja ravintola-alan liiketoimintajohtaja teki muistiinpanoja 9. marraskuuta 1994 pidetyn kokouksen aikana tai sen jälkeen. Otsikon "Toiminta-ajatus" alla on muun muassa seuraavat merkinnät: "luova kilpailu – suorien hyökkäysten välttäminen – huomion kiinnittäminen muihin kilpailijoihin – neuvottelu" ([80]).

(68) Interbrew'n Belgian alueesta vastaava hotelli- ja ravintola-alan liiketoimintajohtaja ja Alken-Maesin hotelli- ja ravintola-alan liiketoimintajohtaja kävivät yksityiskohtaisesti läpi 24. marraskuuta ratkaisemattomia ristiriitoja (jotka koskivat tiettyjä myyntipisteitä) sekä Green-hanketta ([81]). Interbrew'n hotelli- ja ravintola-alan liiketoimintajohtaja kuvaa tämän kokouksen aikana tai sen jälkeen tekemissään muistiinpanoissa "perinteiseen hotelli- ja ravintola-alaan" ([82]) liittyvää sopimusta seuraavasti:

"Sopimus siitä, että juomien ostosopimuksia noudatetaan kaikkina aikoina. Ei uusia sopimuksia, kun asiakkaiden sitoumus on vielä voimassa yli kaksi vuotta. Tämä tarkoittaa sitä, että nykyiselle sopimuspanimolle on annettava ensin mahdollisuus uusia sopimuksensa. Erikoisoluiden markkinointi ei sisälly kilpaileviin olutlaatuihin liittyviin velvollisuuksiin, jotka koskevat kilpailun kohteena olevia pils-tuotteita (kukin huolehtii omista velvollisuuksistaan). Ei kannusteta olutkauppiaita vaihtamaan erikoisolutmerkkejä lisäämällä alennuksia".

Muistiinpanoissa on myös muutamia Interbrew'n Belgian alueesta vastaavan hotelli- ja ravintola-alan liiketoimintajohtajan kriittisiä huomioita sopimuksista. Hänen mukaansa on olemassa riski, että "kolmas osapuoli vie voiton asiassa".

4.3.2.3 Vuosi 1995

(69) Tiivistelmä

Vuonna 1995 Interbrew ja Alken-Maes (ja Danone) neuvottelivat säännöllisesti vuonna 1994 tehtyjen sopimusten täytäntöönpanosta. Panimot aloittivat myös neuvottelut uuden hinnoittelujärjestelmän käyttöönotosta hotelli- ja ravintola-alalla sekä vähittäiskaupassa ([83]).

([76]) "1. Basis of any agreement. Spirit accepted regarding respect of each others current position in the market. (...) 2. Program for profit growth. Basic agreement to work in 3 phases: A. Priority 1, Pricing in the food to be established. Maximum rebates or premiums for promotion to be defined. Review POS materials & costs for Horeca. Review investment in POS (...) B. priority 2, Production rationalization. C. Priority 3, Restructure the market: – tariffication; – horeca investments; – draught costs; – etc ... 3. Next steps. 04/11: Green to review program with superiors. 09/11: meeting with respective sales managers to: – confirm overall spirit; – define next steps for 'Priority 1' (...)".

([77]) Interbrew'n tietojensaantipyyntöön 23. joulukuuta 1999 antama vastaus (asiakirja 37614 02005), Interbrew'n 14. tammikuuta 2000 päivätyn kirjeen liite I.1 (asiakirja 37614 02591), Interbrew'n 8. helmikuuta 2000 päivätty kirje ja sen liite 6 (asiakirja 37614 7479, 7498); katso myös väitetiedoksiannon 68 kohta.

([78]) Interbrew'n tietojensaantipyyntöön 23. joulukuuta 1999 antaman vastauksen liite B11 (asiakirja 37614 02066).

([79]) "1. Pricing in the food to be established. J=SA=A-M= 275,-".

([80]) Interbrew'n tietojensaantipyyntöön 23. joulukuuta 1999 antaman vastauksen liite B14 (asiakirja 37614 02081); katso myös väitetiedoksiannon 69 kohta.

([81]) Interbrew'n tietojensaantipyyntöön 23. joulukuuta 1999 antama vastaus (asiakirja 37614 02006); "Project Green" on "Lillen yliopiston" tavoin Interbrew'n Interbrew'n ja Alken-Maesin yhteistyöstä käyttämä koodinimi; Interbrew'n tietojensaantipyyntöön 23. joulukuuta 1999 antama vastaus (asiakirja 37614 01984).

([82]) Interbrew'n tietojensaantipyyntöön 23. joulukuuta 1999 antaman vastauksen liitteet B15 ja B16 (asiakirja 37614 02082-02086); katso myös väitetiedoksiannon 70 kohta.

([83]) Alennusjärjestelmä, jota panimot soveltavat sekä hotelli- ja ravintola-alalla että elintarvikealalla.

(70) Interbrew'n toimitusjohtaja ja Belgian alueesta vastaava toimitusjohtaja sekä Danonen olutliiketoiminnan toimitusjohtaja keskustelivat Interbrew'n ja Alken-Maesin suhteiden kehityksestä 10. tammikuuta 1995 Roy d'Espagne -ravintolassa Brysselissä ([84]).

(71) Interbrew'n Belgian alueesta vastaava toimitusjohtaja ja Alken-Maesin toimitusjohtaja tarkastelivat 25. tammikuuta 1995 ja 10. helmikuuta 1995 muun muassa Green-hankkeen ([85]) etenemistä.

(72) Alken-Maesin hotelli- ja ravintola-alan liiketoimintajohtaja lähetti Interbrew'n hotelli- ja ravintola-alan liiketoimintajohtajalle 30. tammikuuta 1995 kirjeen, jossa Alken-Maesin ehdotuksia verrataan Interbrew'n ehdotuksiin. Kirjeessään hän mainitsee seuraavaa: "minun on siis todettava, ettei Interbrew näytä olevan kovin halukas osallistumaan hotelli- ja ravintola-alan markkinoiden tervehdyttämiseen, koska sen toiminta-ajatuksen, josta olemme säännöllisesti keskustelleet yhtiöidemme johtohenkilöiden läsnäollessa ja heidän nimenomaisesta aloitteestaan, kehittäminen on laiminlyöty pahasti. (...) Olisin halunnut kuulla mielipiteenne tästä väitteestä siinä toivossa, että voisitte tarkentaa eri näkökohtia ja huolehtia henkilökohtaisesti siitä, ettei tällainen tilanne toistu tulevaisuudessa. Haluan tehdä selväksi, että CBB:n työryhmissä käymämme keskustelut eivät tuota tuloksia, jos näyttää jo nyt siltä, ettemme pysty määrittelemään yhteisesti järkevää käyttäytymismallia kyseisellä alalla" ([86]).

(73) Markkinasuhteet ja -sopimukset olivat jälleen esillä 18. huhtikuuta 1995 Louvainissa pidetyssä kokouksessa. Siihen osallistuivat Interbrew'n edustajina Belgian alueesta vastaava toimitusjohtaja, Belgian alueesta vastaava hotelli- ja ravintola-alan liiketoimintajohtaja ja elintarvikeliiketoiminnan johtaja sekä Alken-Maesin edustajina toimitusjohtaja, hotelli- ja ravintola-alan liiketoimintajohtaja ja elintarvikeliiketoiminnan johtaja ([87]). Interbrew'n Belgian alueesta vastaavan hotelli- ja ravintola-alan liiketoimintajohtajan laatimassa 14. huhtikuuta 1995 päivätyssä alustavassa asiakirjassa käsitellään kyseessä olevia aloja, tavoitteita ja keinoja ([88]):

"1.	Ala	Sitovat sopimukset
	Tavoite	Belgialaisen järjestelmän säilyttäminen
	Keinot	Sitovien sopimusten noudattaminen
		(...)
		Tietojensaantipyynnöt epäselvissä tapauksissa
2.	Ala	Kansalliset asiakkaat
	Tavoite	Kustannusten kasvun välttäminen
	Keinot	Voimassa olevien sopimusten noudattaminen
		Jätetään yhteiset asiakkaat rauhaan
		Neuvottelut uusista asiakkaista
3.	Ala	Uudet liiketoimet
	Tavoite	Pidetään liiketoimintakulut (cost of doing business) kurissa
	Keinot	Välitön yhteydenotto kaikissa yliarviointi- ja yli-investointitapauksissa
		Luodaan yhteiset periaatteet kustannusten laskentaa ja niiden katon määrittämistä varten
4.	Ala	Kilpailu
	Tavoite	Kohdistetaan toimenpiteet muihin kilpailijoihin

([84]) Interbrew'n tietojensaantipyyntöön 23. joulukuuta 1999 antama vastaus (asiakirja 37614 02006), Interbrew'n 14. tammikuuta 2000 päivätyn kirjeen liite I.1 (37614 02592), Interbrew'n 8. helmikuuta 2000 päivätty kirje ja sen liite 9 (asiakirja 37614 7479, 7501), Interbrew'n tiloissa suoritetut tarkastukset, asiakirja MV1 (asiakirja 37614 8688), Danonen tietojensaantipyyntöön 10. toukokuuta 2000 antaman vastauksen liite 24 (asiakirja 37614 9903-9904); katso myös väitetiedoksiannon 72 kohta.

([85]) Alken-Maesin tiloissa suoritetut tarkastukset, asiakirja MV21 (asiakirja 37614 00545), Interbrew'n tietojensaantipyyntöön 23. joulukuuta 1999 antama vastaus (asiakirja 37614 02006-02007), Interbrew'n 14. tammikuuta 1999 päivätyn kirjeen liite I.1 (asiakirja 37614 02592), Interbrew'n 8. helmikuuta 2000 päivätty kirje ja sen liitteet 10 ja 12 (37614 7479-7480, 7502, 7504), Alken-Maesin 7. maaliskuuta 2000 päivätty kirje (37614 7880); katso myös väitetiedoksiannon 73 kohta.

([86]) Interbrew'n 28. helmikuuta 2000 päivätyn kirjeen liite 14 (asiakirja 37614 7609-7612); katso myös väitetiedoksiannon 74 kohta.

([87]) Interbrew'n tietojensaantipyyntöön 23. joulukuuta 1999 antama vastaus (37614 02007-02008), Interbrew'n 14. tammikuuta 2000 päivätyn kirjeen liite I.1 (asiakirja 37614 02593), Interbrew'n 8. helmikuuta 2000 päivätty kirje ja sen liite 15 (asiakirja 37614 7580-7481, 7507).

([88]) Interbrew'n tietojensaantipyyntöön 23. joulukuuta 1999 antaman vastauksen liite B20 (asiakirja 37614 02094); katso myös väitetiedoksiannon 75 kohta.

Keinot Markkinatietojen vaihto

Henkilöiden kannustaminen (palkkiot!)" ([89]).

Tässä kokouksessa tehdyistä muistiinpanoista ilmenee, että kokouksessa keskusteltiin (investointeja koskevasta) [...] suuruisesta kustannuskatosta hehtolitraa kohti. Interbrew ja Alken-Maes tarkastelivat myös "Vision 2000" -hankkeen etenemistä CBB:n piirissä (hanketta koskevia lisätietoja on (129) kohdassa ja sitä seuraavissa kohdissa) ([90]).

(74) Alken-Maesin talousjohtaja ilmoitti Alken-Maesin sisäisessä kokouksessa 15. toukokuuta 1995, että Interbrew ottaisi uuden hinnastonsa käyttöön 1. tammikuuta 1996, ja antoi aiheesta muutamia lisätietoja. Hän ilmoitti myös Interbrew'n haluavan olla yhteydessä Alken-Maesiin tässä asiassa ja että kokous pidettäisiin 18. toukokuuta. Kokouksen tavoitteena oli selkeästi päästä "jonkinlaiseen yhteisymmärrykseen" ([91]). Alken-Maes päätti tästä syystä jouduttaa oman hintatutkimuksensa julkaisemista, ja 16. toukokuuta 1995 lähetettiin toimintasuunnitelma joillekin Alken-Maesin johdon jäsenille ([92]).

(75) Interbrew'n Belgian alueesta vastaava toimitusjohtaja ja Alken-Maesin toimitusjohtaja tapasivat 18. toukokuuta ([93]).

(76) Alken-Maesin tiloissa 12. kesäkuuta 1995 pidetyssä hintatutkimuksen sisäisessä esittelytilaisuudessa Interbrew'n uudesta hinnoittelujärjestelmästä todetaan, että "sen yksittäisiä vaikutuksia tutkitaan myöhemmin yhdessä (IB-AM)" ja että "Alken-Maesin on myös saatava ensimmäinen vaihe valmiiksi 1. tammikuuta 1996 mennessä". Tammikuun 1. päivänä 1996 tapahtuvan täytäntöönpanon edellytyksenä on muun muassa se, että "päästään osapuilleen samalle aaltopituudelle IB:n kanssa" ([94]).

(77) Interbrew'n Belgian alueesta vastaava toimitusjohtaja ja Alken-Maesin toimitusjohtaja tapasivat myöhemmin Interbrew'n tiloissa 30. kesäkuuta 1995 ([95]). Interbrew'n toimitusjohtaja keskusteli Danonen olutliiketoiminnan toimitusjohtajan kanssa puhelimessa 4. heinäkuuta 1995. Interbrew'n Länsi-Euroopan liiketoiminnan varatoimitusjohtajan alustavasta muistiosta ja Interbrew'n toimitusjohtajan tätä keskustelua koskevasta raportista ilmenee selvästi, että Interbrew katsoo panneensa Belgiassa tehdyt sopimukset asianmukaisesti täytäntöön ([96]): "Olemme noudattaneet sopimustamme Belgiassa (...)" ([97]).

(78) Interbrew'n Belgian alueesta vastaava toimitusjohtaja huomauttaa 12. heinäkuuta 1995 päivätyssä sisäisessä muistiossa (jossa ei ole liitteitä) "Hinnoittelu – logistiikka" seuraavaa: "Luullakseni voisi olla hyödyllistä keskustella näistä hinnastoista A-M:n kanssa. Milloin se olisi mahdollista? Tapaamispäiväksi on sovittu 30. elokuuta" ([98]).

(79) Interbrew'n uusi Belgian alueesta vastaava toimitusjohtaja (joka oli aiemmin Interbrew'n elintarvikeliiketoiminnan johtaja) lähetti Alken-Maesin toimitusjohtajalle 28. elokuuta 1995 kirjeen, jonka sisältö oli seuraava ([99]): "Haluan kiittää teitä ja työtovereitanne huomionosoituksista, joita sain teiltä siirtyessäni Belgian alueesta vastaavaksi toimitusjohtajaksi. Olette työskennelleet erinomaisessa yhteisymmärryksessä [Interbrew'n edellisen Belgian alueesta vastaavan toimitusjohtajan] kanssa, ja toivon tämän yhteistyön jatkuvan samassa hengessä.

([89]) "1. Domaine: Les contrats d'obligation, Objectif: Préserver le 'système' belge, Moyens: Respect des contrats d'obligation, (...), Demande d'info en cas de doute. 2. Domaine: Les clients nationaux, Objectif: Éviter l'escalade des 'sacrifices', Moyens: Respect des accords en cours, Pas d'attaque des clients mutuels, Concertation pour les nouveaux. 3. Domaine: Les nouvelles affaires, Objectif: Contenir le 'cost of doing business', Moyens: Contact direct pour tous les cas de surévaluation/surinvestissement, Language commun en matière de calcul de coût et fixation d'un plafond. 4. Domaine: La concurrence, Objectif: Concentrer l'attaque sur les autres concurrents, Moyens: Échange d'informations commerciales, Stimulation des équipes (primes!)."

([90]) Interbrew'n tietojensaantipyyntöön 23. joulukuuta 1999 antaman vastauksen liite B19 (asiakirja 37614 02091-02093).

([91]) Alken-Maesin 7. maaliskuuta 2000 päivätyn kirjeen liite 39 (asiakirja 37614 8497).

([92]) Alken-Maesin 7. maaliskuuta 2000 päivätty kirje ja sen liite 39 (asiakirja 37614 7881, 8495-8501); katso myös väitetiedoksiannon 76 kohta.

([93]) Alken-Maesin tiloissa suoritetut tarkastukset, asiakirja MV23 (asiakirja 37614 00547), Interbrew'n tietojensaantipyyntöön 23. joulukuuta 1999 antama vastaus (asiakirja 37614 02008), Interbrew'n 14. tammikuuta 2000 päivätyn kirjeen liite I.1 (asiakirja 37614 02593), Interbrew'n 8. helmikuuta 2000 päivätty kirje ja sen liite 16 (asiakirja 37614 7481, 7508); katso myös väitetiedoksiannon 77 kohta.

([94]) Alken-Maesin tiloissa suoritetut tarkastukset, asiakirja MV15 (asiakirja 37614 00519-00527) [Alkuperäinen teksti on hollanninkielinen]; Alken-Maesin 7. maaliskuuta 2000 päivätty kirje (asiakirja 37614 7881); katso myös väitetiedoksiannon 78 kohta.

([95]) Alken-Maesin tiloissa suoritetut tarkastukset, asiakirja MV24 (asiakirja 37614 00548), Interbrew'n 14. tammikuuta 2000 päivätyn kirjeen liite I.1 (asiakirja 37614 02593), Interbrew'n 8. helmikuuta 2000 päivätty kirje ja sen liite 17 (asiakirja 37614 7481, 7509), Alken-Maesin 7. maaliskuuta 2000 päivätty kirje (asiakirja 37614 7881).

([96]) Interbrew'n 28. helmikuuta 2000 päivätty kirje ja sen liitteet L-15 ja L-16 (asiakirja 37614 8970, 9046-9051); katso myös väitetiedoksiannon 79 kohta.

([97]) "We have respected our deal in Belgium (...)".

([98]) Interbrew'n 8. helmikuuta 2000 päivätyn kirjeen liite 18 (asiakirja 37614 7510); katso myös väitetiedoksiannon 80 kohta.

([99]) Interbrew'n tiloissa suoritetut tarkastukset, asiakirja MV22 (asiakirja 37614 8919) [Alkuperäinen teksti on hollanninkielinen]; katso myös väitetiedoksiannon 81 kohta.

Meillä on nyt erinomaiset mahdollisuudet luoda kumpaakin osapuolta hyödyttävät olosuhteet joko itse tai etujärjestömme CBB:n välityksellä, ja tiivis yhteydenpito takaa menestyksen. Tapaamme 1. syyskuuta".

(80) Interbrew'n entinen Belgian alueesta vastaava toimitusjohtaja (joka nimitettiin elokuussa Interbrew'n Euroopan, Aasian, Tyynenmeren ja Afrikan alueen operatiiviseksi johtajaksi), Interbrew'n uusi Belgian alueesta vastaava toimitusjohtaja ja Alken-Maesin toimitusjohtaja eivät siis tavanneet 30. elokuuta, vaan 1. syyskuuta 1995 ([100]). Tässä kokouksessa tarkasteltiin (...) "yksittäisiä vaikutuksia" ([101]) (vrt. 76 kappale). Kolme päivää myöhemmin Alken-Maesin toimitusjohtaja lähetti Alken-Maesin talousjohtajalle tätä kokousta koskevan sisäisen raportin ([102]).

(81) Näihin aikoihin Belgian jakelualan yritysten kattojärjestö FEDIS (Fédération belge des entreprises de distribution) toimitti panimoille korvausvaatimuksen. FEDIS vaati jäsenilleen (vähittäismyyntiketjut) korvausta panttipulloittain lajitelluista koreista (lajittelukorvaus) ([103]).

(82) Alken-Maesin ja Interbrew'n edustajat neuvottelivat 26. lokakuuta 1995 laatiakseen yhteisen vastauksen FEDIS:in vaatimukseen. Tähän kokoukseen osallistuivat Interbrew'n uusi elintarvikeliiketoiminnan johtaja ja laskutusyksikön johtaja sekä Alken-Maesin talousjohtaja. Interbrew'n mukaan Alken-Maes ja Interbrew neuvottelivat FEDISin kanssa lajittelukorvauksesta CBB:n nimissä; samassa yhteydessä ne neuvottelivat tästä aiheesta myös keskenään. Erään kokouksessa läsnäolleen Alken-Maesin edustajan muistiinpanoista ilmenee kuitenkin, että tämä kokous ei kuulunut CBB:n toiminnan piiriin, koska tarkoituksena oli toteuttaa tiettyjä toimia CBB:n kautta ([104]). Lisäksi Alken-Maes myönsi, että kyseessä oli todellisuudessa neuvottelu Interbrew'n kanssa ([105]). Interbrew'n Belgian alueesta vastaava toimitusjohtaja ja Alken-Maesin toimitusjohtaja tapasivat jälleen 31. lokakuuta ([106]).

4.3.2.4 Vuosi 1996

(83) Tiivistelmä

Vuonna 1996 panimot neuvottelivat tiiviisti hinnoittelusta. Molemmat panimot halusivat ottaa käyttöön uuden järjestelmän. Osapuolet keskustelivat uuden hinnoittelun rakenteesta ja alennusten kohdentamisesta.

(84) Interbrew'n Belgian alueesta vastaava toimitusjohtaja ja Alken-Maesin toimitusjohtaja jatkoivat hinnoitteluun liittyviä keskustelujaan 10. tammikuuta 1996 ([107]). Alken-Maesin edustaja toteaa tapaamisen osalta seuraavaa ([108]):

> "Palattuaan [Alken-Maesin toimitusjohtaja] selosti Interbrew'n kantaa hinnoittelupolitiikkaan [Alken-Maesin talousjohtajalle]. [Alken-Maesin talousjohtaja] toteaa muistiinpanoissaan, että Interbrew'n kanssa tarvitaan periaatesopimus 10. helmikuuta 1996 mennessä. [Alken-Maesin toimitusjohtaja] puolestaan toteaa muistiinpanoissaan, että hinnastotutkimuksen on sisällettävä kolme ulottuvuutta: logistinen, puhtaasti hinnoitteluun liittyvä ja kaupallinen ulottuvuus. [Alken-Maesin talousjohtaja] hahmottelee muistiinpanoissaan Alken-Maesin toimintasuunnitelman ja määrittelee joidenkin työntekijöiden vastuualueet kunkin tutkimusnäkökohdan osalta, jotta Interbrew'n aloitteeseen voitaisiin reagoida nopeasti. Vuonna 1997 tehdyn asiakaskäyttäytymistä koskevan analyysin perusteella Alken-Maesin uusi hinnoittelu päätettiin myös (...) ottaa käyttöön aikaisintaan 1. tammikuuta 1998.

([100]) Interbrew'n tietojensaantipyyntöön 23. joulukuuta 1999 antama vastaus (asiakirja 37614 02008), Interbrew'n 14. tammikuuta 2000 päivätyn kirjeen liite I.1 (asiakirja 37614 02593), Interbrew'n 8. helmikuuta 2000 päivätty kirje ja sen liite 19 (7481, 7511).

([101]) Alken-Maesin tiloissa suoritetut tarkastukset, asiakirja MV14 (asiakirja 37614 00494-00502) [Alkuperäinen teksti on hollanninkielinen].

([102]) Alken-Maesin tietojensaantipyyntöön 10. joulukuuta 1999 antaman vastauksen liite 29 (asiakirja 37614 01937-01939), Alken-Maesin 7. maaliskuuta 2000 päivätty kirje (37614 7881-7882); katso myös väitetiedoksiannon 82 kohta.

([103]) Asianomaisten yritysten ilmoitukset tämän korvauksen määrästä vaihtelevat [...] (Haacht) ja [...] (Danone) välillä.

([104]) Alken-Maesin 7. maaliskuuta 2000 päivätty kirje ja sen liite 40 (37614 7882, 8502-8504).

([105]) Alken-Maesin 7. maaliskuuta 2000 päivätty kirje (37614 7882): "Interbrew'n ja Alken-Maesin edustajat tapasivat 26. ja 31. lokakuuta laatiakseen yhteisen vastauksen FEDISin vaatimukseen".

([106]) Alken-Maesin tiloissa suoritetut tarkastukset, asiakirja MV25 (asiakirja 37614 00549), Interbrew'n tietojensaantipyyntöön 23. joulukuuta 1999 antama vastaus (asiakirja 37614 02009); katso myös väitetiedoksiannon 84 kohta.

([107]) Alken-Maesin tiloissa suoritetut tarkastukset, asiakirja MV19 (asiakirja 37614 00543), Alken-Maesin tietojensaantipyyntöön 10. joulukuuta 1999 antaman vastauksen liitteet 31 ja 32 (asiakirja 37614 01942-01952), Interbrew'n tietojensaantipyyntöön 23. joulukuuta 1999 antama vastaus (asiakirja 37614 02009).

([108]) Alken-Maesin 7. maaliskuuta 2000 päivätty kirje ja sen liite 41 (37614 7882, 8506-8507), joka sisältää viittauksia seuraaviin asiakirjoihin: Alken-Maesin 10. joulukuuta 1999 antaman vastauksen liitteet 31 ja 32 (asiakirja 37614 01942-01952), Alken-Maesin tiloissa suoritetut tarkastukset, asiakirjat AvW12, MV3, MV4 ja MV13 (asiakirjat 37614 00121-00130, 00385, 00386-00403, 00472-00493).

[Interbrew'n Belgian alueesta vastaava toimitusjohtaja ja Alken-Maesin toimitusjohtaja] tapasivat toisensa ilmeisesti vielä tammikuussa tai helmikuussa. [Alken-Maesin toimitusjohtaja] esittää muistiinpanoissaan tiivistelmän Interbrew'n kannasta hintarakenteeseen, alennuksiin ja logistiikkaan. Martichoux-konsulttiyhtiö esittää 15. helmikuuta päivätyssä muistiossaan tiivistelmän [Alken-Maesin toimitusjohtajan] kanssa käydystä keskustelusta Interbrew'n hinnastotutkimuksen etenemisestä.

Martichoux esittelee Alken-Maesille 1. maaliskuuta tutkimuksensa, jossa huomautetaan, että hintarakennetta ja aikataulua koskeva sopimus Interbrew'n kanssa on mahdollinen. Esittelymuistiossa tähdennetään myös, että Interbrew'n kanssa tehtävä sopimus helpottaisi tulevan järjestelmän käyttöönottoa. Tätä esittelyä seurasi toinen esittely 15. ja 16. huhtikuuta 1996.

[Alken-Maesin toimitusjohtaja] saa tietää, että Interbrew ottaa uuden hinnastonsa käyttöön 1. tammikuuta 1997. [Alken-Maesin toimitusjohtaja] pyytää [Alken-Maesin talousjohtajaa] nopeuttamaan uuden hinnoittelujärjestelmän valmistelua, jotta se voitaisiin ottaa käyttöön samana päivänä" ([109]).

(85) Alken-Maesin mainitsema toinen Interbrew'n Belgian alueesta vastaavan toimitusjohtajan ja Alken-Maesin toimitusjohtajan välinen kokous (katso 84 kappale) pidettiin luultavasti 29. helmikuuta 1996 Louvainissa. Myös Interbrew'n Euroopan, Aasian, Tyynenmeren ja Afrikan alueesta vastaava operatiivinen johtaja osallistui kokoukseen ([110]). Viimeksi mainittu mainitsi vielä tätä kokousta edeltävänä päivänä 28. helmikuuta 1996 Heinekenin pääjohtajan kanssa käymänsä puhelinkeskustelun aikana ([111]) selkeästi "aggressiivisista markkinatoimenpiteistä luopumista koskevan sopimuksen Belgiassa" ([112]).

(86) Uusi hinnoittelua koskeva kokous pidettiin 24. huhtikuuta 1996. Siihen osallistuivat Interbrew'n Belgian alueesta vastaava toimitusjohtaja ja elintarvikeliiketoiminnan johtaja sekä Alken-Maesin toimitusjohtaja ja talousjohtaja ([113]). Alken-Maes esitti tämän kokouksen osalta seuraavaa ([114]):

"Tässä kokouksessa keskusteltiin eritellyn hinnaston eduista, alennuspolitiikan avoimuuden lisäämisestä ja uuden hinnoittelun logistisista näkökohdista. Näyttää siltä, että Alken-Maes on avoimen logistiikkatariffin kannalla, kun taas Interbrew on haluton soveltamaan avointa hinnastoa kaikkiin asiakkaisiinsa. Tämän kokouksen pöytäkirjasta, jonka laati [Alken-Maesin talousjohtaja], ilmenee, että molemmat kilpailijat arvioivat joutuvansa tutkimaan 'juridisia näkökohtia', jos ne aloittaisivat yhteistyön 1. tammikuuta 1997 ja jos niiden järjestelmät 'olisivat liian samankaltaiset'. Alken-Maesin 6. toukokuuta päivätyssä uutta hinnastorakennetta koskevassa sisäisessä asiakirjassa viitataan myös Interbrew'n kanssa käytyihin keskusteluihin...

[Alken-Maesin toimitusjohtaja] kehotti [Alken-Maesin talousjohtajaa] 7. toukokuuta ottamaan yhteyttä [Interbrew'n elintarvikeliiketoiminnan johtajaan] viitaten [Alken-Maesin toimitusjohtajan] ja [Interbrew'n Belgian alueesta vastaavan toimitusjohtajan] väliseen sopimukseen, jonka perusteella viimeksi mainittu pyytää Alken-Maesia tutustumaan hinnastoonsa [In-

([109]) "A son retour, Monsieur [...] expose la position d'Interbrew concernant la politique tarifaire à Monsieur [...]. Monsieur [...] prend note qu'il faut un 'accord de principe avec Interbrew pour le 10 février 1996'. Dans une note de la main de Monsieur [...], il note que l'étude tarifaire doit comprendre trois dimensions: logistique, purement tarifaire et commerciale. Une note de Monsieur [...] met en place un plan d'action au sein d'Alken-Maes et identifie les responsabilités de certains employés pour chaque aspect de l'étude afin de réagir rapidement à l'initiative d'Interbrew. Il est aussi décidé (...) d'introduire la nouvelle tarification d'Alken-Maes au plus tôt le 1er janvier 1998, sur base d'une analyse du comportement des clients en 1997. Il y a sans doute eu une autre réunion entre Messieurs [...] et [...] en janvier ou en février. Des notes manuscrites de Monsieur [...] résument la position d'Interbrew concernant la structure des prix, les ristournes et la logistique. Dans une note du 15 février, le consultant Martichoux résume une conversation avec Monsieur [...] concernant l'avancement de l'étude tarifaire chez Interbrew. Le 1er mars, Martichoux présente son étude à Alken-Maes, dans laquelle il est noté qu'un accord avec Interbrew est possible sur la structure des prix et sur le calendrier. La note de présentation précise aussi qu'un accord avec Interbrew facilitera la mise en place du futur système. Cette présentation est suivie d'une autre les 15 et 16 avril 1996. Monsieur [...] apprend qu'Interbrew introduirait sa nouvelle tarification le 1er janvier 1997. Monsieur [...] demande à Monsieur [...] d'accélérer la mise en place d'un nouveau système de tarification afin de pouvoir l'introduire à la même date."; katso myös väitetiedoksiannon 86 kohta.

([110]) Interbrew'n 8. helmikuuta 2000 päivätty kirje ja sen liite 25 (37614 7483, 7518); katso myös väitetiedoksiannon 87 kohta.

([111]) Heinekenin tietojensaantipyyntöön 11. toukokuuta 2000 antama vastaus (asiakirja 37614 9946).

([112]) "Non-war agreement in Belgium".

([113]) Alken-Maesin tiloissa suoritetut tarkastukset, asiakirjat AvW11, MV5 ja FK2-13 (37614 00117-00120, 00404-00407, 00557-00563), Alken-Maesin 10. joulukuuta 1999 antama vastaus ja sen liitteet 33 ja 34 (37614 01391, 01953-01965), Interbrew'n tietojensaantipyyntöön 23. joulukuuta 1999 antama vastaus (37614 02009), Interbrew'n 14. tammikuuta 2000 päivätyn kirjeen liitteet I.4 ja I.5 (37614 02613, 02617).

([114]) Alken-Maesin 7. maaliskuuta 2000 päivätty kirje (asiakirja 37614 7882-7883).

terbrew'n hinnastoon]. [Alken-Maesin toimitusjohtaja] huomautti [Alken-Maesin talousjohtajalle] myös, että tämän on analysoitava Interbrew'n järjestelmää, ja että Martichoux'n apu ei ole enää tarpeen, koska hän haluaa noudattaa 'samaa toimintamallia' ja perehtyä Interbrew'n hinnastojärjestelmään" ([115]).

(87) Alken-Maesin laatimasta kokouspöytäkirjasta (katso 86 kappale) ([116]) ilmenee, että Interbrew'n suunnittelema uusi hinnasto muodostuu seuraavista kolmesta osa-alueesta: logistisesta osasta, volyymeja koskevasta osasta ja yksilöllisestä osasta (asiakkaan mukaan). Osapuolet tuntuvat lisäksi päässeen yhteisymmärrykseen tietyistä periaatteista, esimerkiksi siitä, että alennuksen on määräydyttävä volyymin mukaan ja että hotelli- ja ravintola-alan ostohinnan on oltava aina sama tai pienempi kuin [...] (alennus on aina yli [...] prosenttia). Lisäksi käsiteltiin erikoisoluiden jakamista alaluokkiin (siten, että kullakin alaluokalla on oma alennusjärjestelmänsä kaikkiin ostettuihin erikoisoluisiin sovellettavan yleisalennuksen asemesta). Danonen väitetiedoksiantoon antaman vastauksen mukaan se, että olutkauppiaiden ostohintojen oli aina oltava [...] prosenttia alemmat kuin vähittäiskaupan ostohinnat, oli markkinoiden sanelema tosiasia, joka johtui olutkauppiaiden juomien jakelussa tarjoamista lisäpalveluista. Interbrew huomautti väitetiedoksiantoon antamassaan vastauksessa tämän asian osalta, että olutkauppiaiden ostohinta oli säännönmukaisesti aina yhtä suuri tai pienempi kuin [...]. [...].

(88) Edellä mainitun Interbrew'n ja Alken-Maesin välisen sopimuksen perusteella pidettiin 30. toukokuuta 1996 Mechelenissä kokous, johon osallistuivat Interbrew'n elintarvikeliiketoiminnan johtaja ja Alken-Maesin talousjohtaja ([117]). Kokouksen osanottajat tarkastelivat yksityiskohtaisemmin edellä mainittuja hinnoittelun osa-alueita sekä tapoja, joilla muutoksista tiedotettaisiin asiakkaille ([118]). [...].

(89) Tietyt asiakirjat on laadittu 30. toukokuuta 1996 pidetyn kokouksen ja seuraavan, 29. heinäkuuta 1996 pidetyn (asiakirjoissa selostetun) kokouksen välisenä ajanjaksona. Alken-Maes totesi näiden asiakirjojen osalta seuraavaa ([119]):

"Interbrew ilmoitti 11. kesäkuuta kirjeitse kaikille asiakkailleen, myös Alken-Maesille, ottavansa käyttöön uudet yleisehtonsa ja uuden hinnastonsa 1. tammikuuta 1997. Martichoux'n 26. kesäkuuta päivätyssä esittelymuistiossa viitataan Alken-Maesin ja Interbrew'n väliseen yhteydenpitoon ja pohditaan sitä, miten Alken-Maesin olisi suhtauduttava Interbrew'n uusiin ehtoihin. [Alken-Maesin markkinointijohtajan] 3. heinäkuuta laatimassa Alken-Maesin sisäisessä muistiossa, jossa käsitellään toimittaja- ja vastaanottajaperusteisten tariffien tuottamia etuja, viitataan [Interbrew'n elintarvikeliiketoiminnan johtajan] Interbrew'n uutta hinnoittelua koskeviin huomautuksiin. Martichoux ehdotti Alken-Maesille 5. heinäkuuta vastaanottajatariffin käyttöönottoa. (...) Heinäkuun 25. päivänä Alken-Maes päätti kuitenkin luopua vastaanottajaperusteisen perustariffin käyttöönotosta, koska Interbrew oli hylännyt kyseisen hankkeen" ([120]).

([115]) "Lors de cette réunion, les participants discutent des mérites d'un tarif hiérarchisé, d'une politque de ristournes plus transparente et des aspects logistiques de la nouvelle tarification. Il apparaît qu'Alken-Maes est partisane d'un tarif logistique ouvert, alors qu'Interbrew ne désire pas appliquer un tarif transparent vis-à-vis de tous ses clients. Le procès-verbal de cette réunion, rédigé par Monsieur [...], indique que les deux concurrents estiment devoir examiner 'l'aspect juridique' dans l'hypothèse où ils 'commenceraient ensemble' le 1er janvier 1997 et si les deux systèmes 'se ressemblent trop'. Un document interne d'Alken-Maes du 6 mai concernant la nouvelle structure tarifaire se réfère aussi à des discussions avec Interbrew. Le 7 mai, Monsieur [...] donne pour instruction à Monsieur [...] de prendre contact avec Monsieur [...], suite à un accord entre Messieurs [...] et [...] selon lequel ce dernier invite Alken-Maes à s'informer de son tarif. Monsieur [...] indique aussi à Monsieur [...] qu'il doit analyser le système d'Interbrew, et que l'aide de Martichoux n'est plus nécessaire car il veut utiliser le 'même cadre' et se baser sur le système tarifaire d'Interbrew."; katso myös väitetiedoksiannon 88 kohta.

([116]) Alken-Maesin tiloissa suoritetut tarkastukset, asiakirja AvW11 (asiakirja 37614 00117-00120); katso myös väitetiedoksiannon 89 kohta.

([117]) Alken-Maesin tietojensaantipyyntöön 10. joulukuuta antama vastaus ja sen liitteet 35 ja 36 (asiakirja 37614 01391, 01966-01971), Interbrew'n tietojensaantipyyntöön 23. joulukuuta antama vastaus (asiakirja 37614 02010), Interbrew'n 14. tammikuuta 2000 päivätyn kirjeen liitteet I.4 ja I.5 (asiakirjat 37614, 02613, 02617); katso myös väitetiedoksiannon 90 kohta.

([118]) Alken-Maesin tiloissa suoritetut tarkastukset, asiakirjat AvW17, 3PS2 ja MV7 (asiakirjat 37614 00145-00147, 00354-00356, 00410-00412), Alken-Maesin 7. maaliskuuta 2000 päivätty kirje (asiakirja 37614 7883).

([119]) Alken-Maesin 7. maaliskuuta 2000 päivätty kirje (asiakirja 37614 7883-7884), joka sisältää viittauksia jäljempänä mainittuihin asiakirjoihin. Alken-Maesin tiloissa suoritetut tarkastukset, asiakirjat AVW36 (asiakirja 37614 00235-00241), MV8–MV11 (00413-00459).

([120]) "Le 11 juin, Interbrew écrit à tous ses clients, dont Alken-Maes, pour leur signifier l'introduction de ses nouvelles conditions générales et de sa nouvelle tarification au 1er janvier 1997. Le 26 juin, une note de présentation de Martichoux se réfère à des contacts entre Alken-Maes et Interbrew, et analyse l'attitude qu'Alken-Maes doit adopter face aux nouvelles conditions d'Interbrew. Le 3 juillet, une note interne d'Alken-Maes, rédigée par Monsieur [...] concernant les mérites respectifs d'un tarif 'franco' et d'un tarif 'départ', fait référence à des commentaires de Monsieur [...] (Interbrew) concernant la nouvelle tarification d'Interbrew. Le 5 juillet, Martichoux fait une présentation à Alken-Maes concernant la possibilité d'introduire un 'tarif départ'. (...) Le 25 juillet, Alken-Maes décide de ne pas introduire de tarif 'base départ' suite à l'abandon du même projet par Interbrew"; katso myös väitetiedoksiannon 91 kohta.

(90) Interbrew'n elintarvikeliiketoiminnan johtaja sekä Alken-Maesin toimitusjohtaja, markkinointijohtaja ja talousjohtaja osallistuivat 29. heinäkuuta 1996 pidettyyn kokoukseen ([121]). Alken-Maesin tähän kokoukseen liittyvistä muistiinpanoista ilmenee, että keskusteluissa pohdittiin edellä mainittujen alennusten rakenteen ohella myös muita seikkoja. Kokouksessa käsiteltiin myös Interbrew'n uusien ehtojen käyttöönoton yhteydessä sovellettavaa siirtymäkauden järjestelmää: "taataan (...), että vuoden 1997 ja 1996 määrät ovat samat (absoluuttisina lukuina)" ([122]).

(91) Alken-Maes ilmoitti 19. syyskuuta 1996 ottavansa käyttöön uuden logistiikkajärjestelmän 1. heinäkuuta 1997. Se päätti 27. marraskuuta 1996 esitellä uutta järjestelmäänsä Martichoux'n järjestämissä esittelytilaisuuksissa. Syyskuun 19. pidetyn kokouksen jälkeen Alken-Maesin talousjohtaja keskusteli 9. joulukuuta 1996 Interbrew'n elintarvikeliiketoiminnan johtajan kanssa puhelimessa Alken-Maesin hinnastotutkimuksen osalta esittämistä kysymyksistä ([123]).

(92) Interbrew'n Euroopan, Aasian, Tyynenmeren ja Aasian alueen operatiivinen johtaja lähetti 11. lokakuuta 1996 faksin eräälle Interbrew'n osakkeenomistajaperheen jäsenelle. Faksissa käsitellään muun muassa Interbrew'n ja Danone-Kronenbourg-Alken-Maes-yhtymän päivittäistä yhteydenpitoa ([124]): "Olemme nyt keskustelleet vuoden ajan rakentavan kilpailun aloittamisesta Belgiassa. Käytännössä ei ole kuitenkaan tapahtunut mitään. Tästä me olemme todennäköisesti kaikki vastuussa. Yritämme saada tämän prosessin uudelleen käyntiin ensi viikolla" ([125]).

4.3.2.5 Vuosi 1997

(93) Tiivistelmä

Vuonna 1997 yhteydenpito näytti vähenevän todennäköisesti muun muassa siksi, että Interbrew otti uuden hinnastonsa käyttöön 1. tammikuuta. Alken-Maes ryhtyi lopulta soveltamaan uutta hinnastoaan vastoin aiempia suunnitelmia hieman myöhemmin kuin Interbrew.

(94) Interbrew'n uusi hinnasto tuli voimaan 1. tammikuuta 1997 ([126]).

(95) Interbrew'n Euroopan, Aasian, Tyynenmeren ja Afrikan alueen operatiivinen johtaja ja Belgian alueesta vastaava toimitusjohtaja tapasivat Danonen olutliiketoiminnasta vastaavan johtajan ja Alken-Maesin toimitusjohtajan Pariisissa 17. huhtikuuta 1997 ([127]).

(96) Interbrew'n tuolloinen toimitusjohtaja ilmoitti 17. huhtikuuta pidettyyn kokoukseen liittyen muun muassa seuraavaa ([128]):

> "Oli huippukokouksia, (...) joihin en osallistunut. Sitten meillä oli 'evästyskokouksia', joihin osallistuimme kaikki (toimitusjohtajat sekä elintarvikeliiketoiminnan ja hotelli- ja ravintola-alan liiketoiminnan johtajat) ja jotka järjestettiin korkeamman tason kokousten jälkeen. (...) Pariisissa 17. huhtikuuta 1997 pidetty kokous oli vain yksi näistä Danonen kanssa järjestetyistä evästyskokouksista ([Danonen olutliiketoiminnasta vastaava toimitusjohtaja] edusti niissä Danonea). Meidän (Belgian ja Ranskan liiketoimintayksiköiden) oli raportoitava yhteistoiminnastamme (erikseen). Tässä kokouksessa kävimme P&L:n (Profit & Loss) läpi rivi riviltä ja tarkastelimme järjestelmällisesti tapaa, jolla voisimme pienentää kustannuksia ja parantaa kannattavuutta. Käsittelimme seuraavia aiheita: 1) tuotanto, 2) yhteinen jakeluverkosto, 3) alennukset hinnoista ennen valmisteveroa tai sen jälkeen (tätä kysymystä analysoitiin myös CBB:n piirissä), 4) markkinointi ja mainosinvestoinnit (share of voice), 5) olutmarkkinoiden kasvu ja keinot myyntimäärien kasvattamiseksi (...)."

([121]) Alken-Maesin tietojensaantipyyntöön 10. joulukuuta 1999 antama vastaus ja sen liitteet 37 ja 38 (asiakirjat 37614 01373, 01383, 01972-01975), Alken-Maesin 7. maaliskuuta 2000 päivätty kirje ja sen liite 42 (asiakirjat 37614 7884, 8509-8513); katso myös väitetiedoksiannon 92 kohta.

([122]) Alken-Maesin 7. maaliskuuta 2000 päivätyn kirjeen liite 42 (asiakirja 37614 8512).

([123]) Alken-Maesin 7. maaliskuuta 2000 päivätty kirje ja sen liitteet 42 ja 44 (asiakirjat 37614 7884, 8513, 8528-8530), joissa on viittauksia jäljempänä mainittuihin asiakirjoihin; Alken-Maesin tiloissa suoritetut tarkastukset, asiakirja AvW19 (asiakirjat 37614 00150-00153) ja asiakirja MV17 (asiakirjat 37614 00532-00541); katso myös väitetiedoksiannon 93 kohta.

([124]) Interbrew'n tiloissa suoritetut tarkastukset, asiakirja MV18 (asiakirja 37614 8844-8845); katso myös väitetiedoksiannon 94 kohta.

([125]) "We have been talking about a constructive competition in Belgium since 1 year now. Fundamentally nothing has happened. And most probably the responsibility for this is shared. We will try to restart this process in the following week."

([126]) Alken-Maesin 7. maaliskuuta 2000 päivätty kirje (asiakirja 37614 7884).

([127]) Alken-Maesin tiloissa suoritetut tarkastukset, asiakirja DvE6 (asiakirja 37614 00271), Interbrew'n tietojensaantipyyntöön 23. joulukuuta 1999 antama vastaus ja sen liite B25 (asiakirjat 37614 02010-02011, 02115), Interbrew'n 14. tammikuuta 2000 päivätyn kirjeen liitteet I.1 ja I.4 (asiakirjat 37614 02595, 02613), Interbrew'n 2. helmikuuta 2000 päivätyn kirjeen liite 10 (asiakirja 37614 7443), Interbrew'n 8. helmikuuta 2000 päivätty kirje ja sen liite 32 (asiakirjat 37614 7484, 7525), Interbrew'n 28. helmikuuta 2000 päivätty kirje ja sen liite 7 (asiakirjat 37614 7553, 7589-7592), Alken-Maesin 7. maaliskuuta 2000 päivätty kirje (asiakirja 37614 7884), Danonen tietojensaantipyyntöön 10. toukokuuta 2000 antaman vastauksen liite 22 (asiakirja 37614 9896-9898); katso myös väitetiedoksiannon 97 kohta.

([128]) Interbrew'n 14. tammikuuta 2000 päivätyn kirjeen liite I.4 (asiakirja 37614 02609-02614), Interbrew'n 2. helmikuuta 2000 päivätyn kirjeen liite 10 (asiakirja 37614 7442-7447); katso myös väitetiedoksiannon 98 kohta.

(97) Alken-Maesin 25. heinäkuuta 1997 päivätyssä sisäisessä muistiossa selostetaan Interbrew'n 1. tammikuuta 1997 käyttöönottamien hintojen tehokasta soveltamista sekä todettuja poikkeamia ([129]).

(98) Toisessa 4. elokuuta 1997 päivätyssä sisäisessä muistiossa Alken-Maes arvioi tilannetta ja mainitsee, että Belgian olutkauppiaiden järjestön (Fédération belge des négociants en bières) kanssa saattaisi syntyä ongelmia, jos uudet hinnat otettaisiin käyttöön ([130]).

(99) Interbrew pyysi 1. syyskuuta 1997 päivätyssä kirjeessään asiakkailtaan apua uuden tariffijärjestelmänsä arvioinnissa ([131]).

(100) Lokakuussa 1997 Alken-Maes päätti ottaa käyttöön uuden logistiikkatariffin. Marraskuuhun 1997 asti Alken-Maes toteutti uuteen logistiikkatariffiin ja myyntitariffiin liittyviä simulointiharjoituksia ([132]). Alken-Maesin talousjohtaja ilmoitti yhteistyön Interbrew'n kanssa päättyneen tuolloin (marraskuussa 1997) ([133]).

4.3.2.6 Vuosi 1998

(101) Tiivistelmä

Vuoden 1998 alussa pidetyssä kokouksessa Interbrew'n ja Alken-Maesin edustajat laativat yhteenvedon edellisvuosina toteutetusta yhteistyöstä. Osapuolet tarkastelivat näin erityisesti kaikkia lokakuussa 1994 tehdyn suullisen herrasmiessopimuksen jälkeen toteutettuja toimia. Interbrew'n ja Alken-Maesin välinen yhteistyö näyttää loppuneen tämän tapaamisen jälkeen.

(102) Alken-Maes otti uuden logistisen hinnastonsa käyttöön 1. tammikuuta 1998. Alken-Maes saattoi uuden myyntihinnastonsa voimaan 1. tammikuuta 1999 ([134]).

(103) Interbrew'n Belgian alueesta vastaava hotelli- ja ravintola-alan liiketoimintajohtaja ja Alken-Maesin uusi liiketoimintajohtaja tapasivat Anderlechtissa 28. tammikuuta 1998. He kävivät keskusteluissaan läpi Interbrew'n ja Alken-Maesin välisten suhteiden vaiheita ([135]). Läsnä olivat mahdollisesti myös Interbrew'n Belgian alueesta vastaava toimitusjohtaja ja elintarvikeliiketoiminnan johtaja ([136]).

(104) Interbrew'n Belgian alueesta vastaava liiketoimintajohtaja teki tästä keskustelusta seuraavat muistiinpanot ([137]):

"1. Aiheet

1. neuvottelun kulku

2. tämänhetkiset asiat

hotelli- ja ravintola-ala (...)

elintarvikeala Limburg

tölkkihinnat

3. yleiset asiat

2. palaute 12.10.1994

– kalliiden kilpailutoimenpiteiden lopettaminen

– tuottamattomien kustannusten pienentäminen

– oluenkulutuksen lisääminen

saavutukset:

• alennukset valmisteverollisista nettohinnoista

• PKB-järjestelmän mukauttaminen [*huom.* PKB = Publicitair Krediet Bon, mainoshyvitysjärjestelmä, katso myös 147 kappale]

vanhojen riita-asioiden selvittäminen

tariffijärjestelmä

yhteiset asiat

([129]) Alken-Maesin tiloissa suoritetut tarkastukset, asiakirja 2PS2 (37614 00318-00320), Alken-Maesin 7. maaliskuuta 2000 päivätty kirje (asiakirja 37614 7884-7885).

([130]) Alken-Maesin tiloissa suoritetut tarkastukset, asiakirja 2PS1 (37614 00316-00317), Alken-Maesin 7. maaliskuuta 2000 päivätty kirje (asiakirja 37614 7885).

([131]) Alken-Maesin tiloissa suoritetut tarkastukset, asiakirja AvW25 (asiakirja 37614 00208-00212), Alken-Maesin 7. maaliskuuta 2000 päivätty kirje (asiakirja 37614 7885).

([132]) Logistiikkatariffilla tarkoitetaan sitä hinnoittelun osa-aluetta, joka määräytyy asiakkaiden "logistisen toiminnan" ja tästä toiminnasta panimolle aiheutuvien kustannusten perusteella (esimerkki: useiden pienten tilausten teko tai muutaman suuren tilauksen teko). Myyntitariffi kattaa muut hinnoittelun osa-alueet.

([133]) Alken-Maesin 7. maaliskuuta 2000 päivätty kirje (asiakirja 37614 7885); katso myös väitetiedoksiannon 102 kohta.

([134]) Alken-Maesin 7. maaliskuuta 2000 päivätty kirje (asiakirja 37614 7885).

([135]) Interbrew'n tietojensaantipyyntöön 23. joulukuuta 1999 antama vastaus ja sen liite II (asiakirjat 37614 02011, 02015-02016), Interbrew'n 14. tammikuuta 2000 päivätyn kirjeen liite I.3 (asiakirja 37614 02607-02608).

([136]) Alken-Maesin tietojensaantipyyntöön 10. joulukuuta 1999 antaman vastauksen liite 21 (asiakirja 37614 01859), Interbrew'n 2. helmikuuta 2000 päivätyn kirjeen liite 12 (asiakirja 37614 7452); katso myös väitetiedoksiannon 105 kohta.

([137]) Interbrew'n tietojensaantipyyntöön 23. joulukuuta 1999 antaman vastauksen liite II (asiakirja 37614 02015-02016); katso myös väitetiedoksiannon 106 kohta.

- anniskelulaitteiden huolto

keskinäisten velvoitteiden noudattaminen

aggressiivisista kilpailutoimenpiteistä luopumista koskeva sopimus

- pakkausten standardointi

saavuttamattomat tavoitteet

- investointien säätely
- muiden toimijoiden osallistuminen
- ulkomainonta

hotelli- ja ravintola-alan tavoitteet

'sitoumusten noudattaminen ja toimitusoikeus

investointien säätely

pienpanimoihin ja jakelijoiden tuotemerkkeihin (private labels) kohdistuvat asenteet ja toimet (...)' ([138])

3. hotelli- ja ravintola-alan yhteistoiminta

– viralliset asialistan mukaan tapahtuvat neuvottelut kolme kertaa vuodessa

– suorat yhteydet tärkeissä asioissa ja kansallisia asiakkaita koskevaan kilpailuun liittyen (...)."

(105) Interbrew'n tuolloinen Belgian alueesta vastaava hotelli- ja ravintola-alan liiketoimintajohtaja ilmoitti edellä mainittujen seikkojen osalta seuraavaa ([139]):

"28. tammikuuta 1998 päivätty asiakirja sisältää muistiinpanoni kokouksesta (...) AM:n uuden hotelli- ja ravintola- alan liiketoiminnan ja elintarvikeliiketoiminnan johtajan [...] kanssa. Hän ei selvästikään tiennyt aiemmista vaiheista mitään. Minulla ei ollut jatkossa mitään yhteyksiä AM:ään, eikä tämä kokous johtanut mihinkään toimiin. Ylempien tahojen painostus AM:ää ja meitä kohtaan loppui vuonna 1998, joten mitään muuta ei siis enää tapahtunut."

Kokoukseen osallistunut Alken-Maesin edustaja kirjoitti seuraavaa ([140]):

"Kuten tiedätte, olen aina ollut varovainen ja epäileväinen Alken-Maesin suurimman kilpailijan suhteen. Muutamat mainitut keskustelut eivät kuitenkaan johtaneet mihinkään konkreettisiin tuloksiin."

4.3.3 *Tosiseikkojen kuvaus – täydentävät lausunnot*

(106) Näiden suoraan tiettyihin kokouksiin tai tapahtumiin liittyvien seikkojen lisäksi Interbrew, ja erityisesti useat Interbrew'n (entiset) edustajat, jotka osallistuivat aktiivisesti kyseiseen prosessiin, sekä Alken-Maes, ovat esittäneet yleisluontoisia täydentäviä lausuntoja vuosien 1992–1998 tapahtumista.

4.3.3.1 Yksittäiset lausunnot

(107) Interbrew'n Belgian alueesta vastaava toimitusjohtaja, josta tuli sittemmin Interbrew'n Euroopan, Aasian, Tyynenmeren ja Afrikan alueen operatiivinen johtaja, kirjoittaa seuraavaa ([141]):

"ITW:n ja AM:n/Kronenbourgin/Danonen välillä oli todellakin säännöllisesti yhteyksiä ja kokouksia. ITW:n tarkoituksena oli saada Danone suopeaksi mahdollista fuusiota ja/tai sen olutalan toimintojen ostamista kohtaan. Strategiana oli laajamittainen keskustelu ja sopiminen toimenpiteistä, joiden avulla voitaisiin luoda yhteiset arvot.

(...)

Toimenpiteet aggressiivisen käyttäytymisen ja kustannusten räjähdysmäisen kasvun rajoittamiseksi (Lillen yliopisto).

Aloitteentekijänä toimi AM eli siis Danone. Belgiassa toivottiin tiettyä tasapainoa Ranskan tilanteeseen, jossa ITW:n asema oli hyvin heikko. Ranskan tilanteen osalta harjoitettiin selvää kiristystä. Pelkäsimme vastatoimia Ranskassa. Tämän vuoksi halusimme myös katkaista rakenteellisen sidoksen Ranskaan eristämällä AM:n Danonesta. Ongelmana oli niiden toimenpiteiden määrittäminen, joihin voitaisiin ryhtyä kustannusten räjähdysmäisen kasvun rajoittamiseksi yhdessä:

– investoinnit anniskelupaikkoihin

– kampanjointi elintarvikealalla.

([138]) 'respect des obligations et droit de livraison, régulation des investissements, attitude/actions envers pratiques petits brasseurs et private labels (...)'

([139]) Interbrew'n 14. tammikuuta 2000 päivätyn kirjeen liite I.3 (asiakirja 37614 02607-02608); katso myös väitetiedoksiannon 107 kohta.

([140]) Alken-Maesin tietojensaantipyyntöön 10. joulukuuta 1999 antaman vastauksen liite 21 (asiakirja 37614 01859); katso myös väitetiedoksiannon 107 kohta.

([141]) Interbrew'n 14. tammikuuta 2000 päivätyn kirjeen liite I.1 (asiakirja 37614 02586-02590); katso myös väitetiedoksiannon 109 kohta.

Kaupallisten palvelujen yksiköt jatkoivat tästä neuvotteluja vastapuoltensa kanssa. Tapasimme kahden kuukauden välein ja keskustelimme asioiden etenemisestä.

Saimme aikaan hyvin vähän tuloksia.

Hotelli- ja ravintola-alalla tehtiin kansallisia asiakkaita (national accounts) ja investointien rajoittamista koskevia sopimuksia, mutta [Belgian alueesta vastaava hotelli- ja ravintola-alan liiketoimintajohtaja] ei koskaan onnistunut panemaan niitä täytäntöön (...).

Elintarvikealalla vahvistettiin hintoja ([Interbrew'n elintarvikeliiketoiminnan johtaja, josta tuli sittemmin Interbrew'n Belgian alueesta vastaava toimitusjohtaja] ja [Alken-Maesin markkinointijohtaja]), mutta näitäkään sopimuksia ei noudatettu (...).

Hinnoittelua koskevia kysymyksiä en seurannut henkilökohtaisesti lainkaan. Tiedän, että yrityksemme neuvottelivat tästä aiheesta. Eräässä vaiheessa aiottiin toimia yhteistyössä AM:n kanssa tällä alalla, mutta he eivät olleet ajoissa valmiita. ITW ryhtyi tällöin toimiin, ja AM seurasi esimerkkiä. (...)."

(108) Interbrew'n Belgian alueesta vastaavan hotelli- ja ravintola-alan liiketoimintajohtajan ([142]) mukaan

"ilmaisu 'Lillen yliopisto' tarkoitti alun perin herrasmiesmäisen asenteen omaksumista markkinoilla. Keskinäisen kilpailun piti pysyä järkevissä rajoissa. Paljon myöhemmin ilmaisun merkitykseksi tuli se, että Belgian markkinoilla vallitsevien suhteiden oli oltava tasapainossa Ranskan tapahtumien kanssa."

(109) Interbrew'n elintarvikeliiketoiminnan johtaja, josta tuli sittemmin yrityksen Belgian alueesta vastaava toimitusjohtaja, toteaa seuraavaa ([143]):

"Elintarvikealalla saavutuksia oli paljon enemmän kuin hotelli- ja ravintola-alalla, jonka kentällä tulokset olivat vaatimattomia tai suorastaan olemattomia...

Elintarvikealalla pääsimme yhteisymmärrykseen seuraavista kysymyksistä:

– kuluttajille suunnattuihin kampanjoihin liittyvät alennukset (esimerkiksi 5+1 ilmaiseksi),

– kaupalliset näkökohdat (esimerkiksi alennuskupongin arvo tuote-esittelyjen yhteydessä),

– mainosten määrä (esimerkiksi enintään 10 olutkorimainosta GIB-ketjulle).

[Alken-Maesin markkinointijohtaja] otti myös hyvin usein esille kysymyksen pakkausten standardoinnista (hän oli yksi standardointihankkeen vastuuhenkilöistä CBB:ssä).

Tämä ei estänyt meitä harjoittamasta samalla erittäin hyökkäävää hintapolitiikkaa ja ryhtymästä voimakkaaseen kilpailuun erityisesti vuodesta 1994 alkaen. Markkinaosuustilastot (Nielsen) todistavat tämän. (...)"

Hän täsmentää vastausta lisätietopyyntöön seuraavasti ([144]):

"Tämän ajanjakson aikana (kevät 1996) (...) yritimme tehostaa kaupallisten resurssiemme hyödyntämistä saadaksemme oluen tuotantomäärän jälleen nousuun.

Konkreettiset sopimukset:

– usean (esimerkiksi kuuden) pullon pakkauksissa myytävän oluen kampanjat: pitäydytään suhdeluvussa 5+1 (yksi ilmaiseksi) suhdeluvun 4+2[...]. Erikoisoluet: myydään vähintään 3+1 (4 pullon pakkauksissa),

– viikonloppuisin supermarketeissa ja jättimarketeissa järjestämiemme tuote-esittelyjen ja maistelutilaisuuksien yhteydessä (avajaiset, syntymäpäivät) sovimme jakavamme ainoastaan 30 Belgian frangin etukuponkeja (= alennus kassalla) (...),

– saman periaatteen mukaisesti päätettiin omaksua entistä tiukempi linja jakelijoiden mainosilmoituksiin edellyttämiin investointeihin sekä mainoksissa esitettyihin vähimmäiskampanjahintoihin (ei varsinaisiin myyntihintoihin). (...). [...]. Yritimme myös hillitä mainoksissa jo esiintyneitä aggressiivisia kampanjahintojen alennuksia (jopa

([142]) Interbrew'n 14. tammikuuta 1999 päivätyn kirjeen liite I.3 (asiakirja 37614 02605-02608); katso myös väitetiedoksiannon 110 kohta.

([143]) Interbrew'n 14. tammikuuta 1999 päivätyn kirjeen liite I.4 (asiakirja 37614 02610-02614); katso myös väitetiedoksiannon 111 kohta.

([144]) Interbrew'n 2. helmikuuta 2000 päivätyn kirjeen liite 10 (asiakirja 37614 7443-7447); katso myös väitetiedoksiannon 111 kohta.

249 Belgian frangia Maesin osalta) sekä saada asiakkailtamme vähimmäishinnan mainosten avulla suoritetuista myynninedistämistoimista."

(110) Interbrew'n elintarvikeliiketoiminnan johtaja, joka työskenteli aiemmin Interbrew'n Belgian alueen suorajakelun osastolla, toteaa seuraavaa ([145]):

"Sain tietää, että Alken-Maesin kanssa käytiin säännöllisesti keskusteluja, myös puhelimitse. Tiedustellessani tämän laillisuutta [Interbrew'n Belgian alueesta vastaava toimitusjohtaja] vakuutti, että asiassa ei ollut ongelmia. Minulle ilmoitettiin lisäksi, että keskustelut olivat osa laajempaa belgialais-ranskalaista yhteistyötä (...)."

Hän esittää lisätietopyyntöön annetun vastauksen kohdassa "Myynninedistämispaineet huomioon ottavan suunnitelman laatiminen elintarvikealalle" seuraavaa ([146]):

"Kuten olemme jo ilmoittaneet, tässä oli kyse mainontaan liittyvästä paineesta (eli mainontatoimien määrä tietyn ajanjakson aikana), kampanjahintojen tasosta ja mainoshoukuttimien määrästä. Muistaakseni ja tietojeni mukaan vuonna 1996 oli kyse kampanjahinnoista ja vuonna 1997 mainontatoimien määrästä, hintatasosta ja mainoshoukuttimista."

4.3.3.2 Yleiset lausunnot

(111) Interbrew myönsi seuraavien käytäntöjen olemassaolon ([147]):

"Kilpailun ja yhteistyön osalta Belgian markkinoilla omaksuttavia toimintatapoja koskevat neuvottelut BSN:n (jäljempänä Danone) ja/tai Kronenbourgin kanssa vuoden 1993 maaliskuusta noin vuoden 1998 tammikuuhun asti (...), muita neuvotteluaiheita olivat

– yhteiset toimenpiteet hotelli- ja ravintola-alalla (tuottamattomien investointien supistaminen, mainoskustannusten pienentäminen, anniskelulaitepalvelut...),

– tehtyjen yksinostosopimusten noudattaminen,

– markkinoiden jako kansallisten asiakkaiden mukaan,

– vähittäiskaupan kampanjoita koskevat sopimukset,

– uuden hinnoittelujärjestelmän rakennetta koskevien tietojen vaihto (1996)." ([148])

(112) Alken-Maes ilmoitti olleensa vuoden 1994 lopusta lähtien osapuolena ([149])

"aggressiivisista kilpailutoimenpiteistä luopumista sekä hotelli- ja ravintola-alaan ja ulkomainontaan liittyvien investointien rajoittamista koskevissa sopimuksissa; se ilmoitti myös osallistuneensa tariffeja koskevaan yhteistoimintaan. Sopimusten soveltamisen asianmukaisuutta oli tarkoitus arvioida määräajoin kummankin yrityksen johtajien keskinäisissä neuvotteluissa." ([150])

"Vuosina 1992–1998 järjestettiin useita kokouksia, joihin osallistui Alken-Maesin edustajia, yhtiön tuolloinen toimitusjohtaja [nykyinen toimitusjohtaja] sekä vastaavasti Interbrew'n edustajia ja etenkin [kummankin yhtiön toimitusjohtajat]; näissä kokouksissa sovittiin oluen jakelua ja myyntiä koskevasta yhteistoiminnasta Belgiassa." ([151])

([145]) Interbrew'n 14. tammikuuta 2000 päivätyn kirjeen liite I.5 (asiakirja 37614 02616-02618); katso myös väitetiedoksiannon 112 kohta.

([146]) Interbrew'n 2. helmikuuta 2000 päivätyn kirjeen liite 12 (asiakirja 37614 7451-7454).

([147]) Interbrew'n 29. helmikuuta 2000 päivätty kirje (37614 7696-7697).

([148]) "Concertation with BSN (later Danone) and/or Kronenbourg about competitive behaviour and co-operation on the Belgian market (as from about March 1993 to January 1998) (...), including: *concerted measures in Horeca (reduction of unproductive investments, reduction of advertisement spendings, draught services...), *respect of each other's ties, *market sharing in respect of national accounts, *agreements on promotions in the food market, *exchange of information about the structure of the new tarification system (1996)."

([149]) Alken-Maesin 27. joulukuuta 1999 päivätty kirje (asiakirja 37614 02521-02523) sekä yhtiön 7. maaliskuuta 2000 päivätty kirje (asiakirja 37614 7880).

([150]) "(...) un pacte de non-agression, de limitation des investissements commerciaux dans le domaine de l'horeca et de la publicité extérieure, et une concertation tarifaire. La bonne application de l'accord aurait fait l'objet d'une procédure de consultation régulière directement entre les dirigeants des deux sociétés."

([151]) "Il y a eu de nombreuses réunions entre des collaborateurs d'Alken-Maes et principalement Monsieur [...], alors administrateur délégué, entre 1992 et 1998 avec des collaborateurs d'Interbrew, principalement Messieurs [...] et [...], durant lesquelles la distribution et la vente de bière en Belgique ont fait l'objet d'une concertation."; katso myös väitetiedoksiannon 114 kohta.

4.4 **Interbrew'n ja Alken-Maesin keskinäinen tietojen vaihto**

(113) Tiivistelmä

Useista asiakirjoista käy ilmi, että Interbrew ja Alken-Maes vaihtoivat kuukausittain yksityiskohtaisia tietoja myynnistään ([152]). Alken-Maes ja eräät Interbrew'n edustajat ilmoittivat, että tietojen vaihtoon ryhdyttiin Interbrew'n aloitteesta ([153]). Molempien osapuolten mukaan tietojen vaihto alkoi vuoden 1991 lopussa suullisen sopimuksen pohjalta. Tätä tarkoitusta varten nimetyt Alken-Maesin ja Interbrew'n yhteyshenkilöt vaihtoivat tietoja puhelimitse ([154]). Interbrew'n ja Alken-Maesin välinen tietojenvaihtojärjestelmä helpotti edellä kuvailtujen (kohta 4.3) sopimusten täytäntöönpanoa.

(114) Tietojen vaihdon tarkka alkamispäivämäärä ei ole tiedossa. Lausunnoissa on eroja tämän asian suhteen. Vaikka tietojen vaihto olisi alkanut jo vuonna 1989 ([155]), kuten eräissä lausunnoissa väitetään, komissiolla on todistusaineistoa siitä, että vaihto alkoi joka tapauksessa vuoden 1991 lopulla. Interbrew'n mukaan vaihto alkoi joulukuussa 1991 ja Alken-Maesin mukaan marraskuussa 1991. Ensimmäisellä kerralla vaihdettiin pilsoluiden ja alkoholittomien oluiden kokonaismyynnin (hotelli- ja ravintola-alan sekä elintarvikealan myynti yhteensä) kehitystä koskevia prosenttilukuja marraskuussa tai lokakuussa 1991 ([156]).

(115) Huhtikuusta 1992 alkaen vaihdettiin myös pils-oluen, alkoholittoman oluen ja light-oluen (alhainen alkoholipitoisuus) myynnin volyymia koskevia tietoja (eikä enää pelkästään myynnin kehityksen prosenttilukuja). Myyntiluvut eriteltiin lisäksi myyntikanavan ja pakkaustyypin mukaan ["elintarvikealan myynti" (vähittäiskauppa) tai "perinteinen myynti" (hotelli- ja ravintola-ala) ja "tynnyrit" (astiat) tai "muut" (muut pakkaustyypit)]. Maaliskuuta 1992 koskevat tiedot annettiin tällä tavoin Interbrew'n käyttöön 22. huhtikuuta 1992 ([157]). Tämän jälkeen luovutettiin takautuvasti myös vuoden 1991 myyntiä koskevia tietoja ([158]).

(116) Viimeistään lokakuusta 1992 alkaen vaihdettiin kaikkien markkinasegmenttien kuukausittaisia myyntivolyymeja koskevia tietoja ([159]). Syyskuuta 1992 koskevat tiedot annettiin Interbrew'n käyttöön 15. lokakuuta ([160]). Tätä noin kahden viikon väliaikaa kuukauden lopun ja kyseistä kuukautta koskevien tietojen vaihdon välillä noudatettiin vaihtojärjestelmän lakkauttamiseen asti ([161]).

(117) Huhtikuusta 1994 lähtien Interbrew'n lukuihin eivät enää sisältyneet tämän lisenssillä tuottamat ja kolmansien osapuolten myymät volyymit (tässä tapauksessa kyseessä olivat tuotemerkit Carlsberg ja Tuborg) ([162]).

(118) Vuodesta 1997 alkaen erotettiin panimoiden omia tuotemerkkejä ja panimoiden valmistamia jakelijoiden tuotemerkkejä (private-labels) koskevat tiedot ([163]).

(119) Alken-Maesin talousjohtaja sekä Interbrew'n markkinointiviestintäyksikön johtaja ja toinen markkinoinnista vastaava henkilö käsittelivät tietojen vaihtoon liittyviä kysymyksiä maanantaina 8. syyskuuta 1997 järjestetyssä kokouksessa ([164]). Alken-Maes antoi tämän tapaamisen osalta seuraavan lausunnon ([165]):

"(...) [Alken-Maesin talousjohtaja] sekä [Interbrew'n markkinointiviestintäyksikön johtaja ja toinen mark-

([152]) Alken-Maesin tiloissa suoritetut tarkastukset, asiakirjat FK2-1 (asiakirja 37614 00597), NvHR4–NvHR 26 (asiakirjat 37614 00599-01038), Alken-Maesin tietojensaantipyyntöön 10. joulukuuta 1999 antaman vastauksen liitteet 1–11 (asiakirjat 37614 01406-01845) sekä Interbrew'n tietojensaantipyyntöön 23. joulukuuta 1999 antaman vastauksen liitteet III ja A.1–A.3 (asiakirjat 37614 02017-02029).

([153]) Interbrew'n 14. tammikuuta 2000 päivätyn kirjeen liite I.1 (asiakirja 37614 02587) ja yhtiön 28. helmikuuta 2000 päivätyn kirjeen liite 18 (asiakirja 37614 07682); Alken-Maesin 7. maaliskuuta 2000 päivätty kirje (asiakirja 37614 07868-07885).

([154]) Alken-Maesin tietojensaantipyyntöön 10. joulukuuta 1999 antama vastaus (asiakirjat 37614 01370-01374) sekä Interbrew'n tietojensaantipyyntöön 23. joulukuuta 1999 antama vastaus (asiakirjat 37614 01982-01983).

([155]) Interbrew'n 14. tammikuuta 2000 päivätyn kirjeen liitteet I.5 ja I.6 (asiakirjat 37614 02616-02618).

([156]) Alken-Maesin tietojensaantipyyntöön 10. joulukuuta 1999 antama vastaus (asiakirjat 37614 01370-01371) sekä Interbrew'n tietojensaantipyyntöön 23. joulukuuta 1999 antama vastaus ja sen liite A.1 (asiakirjat 37614 01982, 02022).

([157]) Interbrew'n tietojensaantipyyntöön 23. joulukuuta 1999 antaman vastauksen liite A.2 (asiakirjat 37614 02023-02024).

([158]) Alken-Maesin tietojensaantipyyntöön 10. joulukuuta 1999 antama vastaus (asiakirja 37614 01371) sekä Alken-Maesin tiloissa suoritetut tarkastukset, asiakirja NvHR26 (asiakirjat 37614 01033-01038).

([159]) Pils-oluet, alkoholittomat oluet, light-oluet, pöytäoluet, pils-premium-oluet, amber-oluet, luostari-/trappiste-oluet, gueuze-/hedelmäoluet, bitter-oluet, vaaleat oluet, vahvat vaaleat oluet, alueelliset oluet ja englantilaiset oluet.

([160]) Interbrew'n tietojensaantipyyntöön 23. joulukuuta 1999 antaman vastauksen liite A.3 (asiakirjat 37614 02025-02029).

([161]) Katso Interbrew'n tietojensaantipyyntöön 23. joulukuuta 1999 antaman vastauksen liite III; muistio on päivätty 12. heinäkuuta 1999 ja koskee kesäkuun 1999 tietoja (asiakirjat 37614 02017-02021).

([162]) Alken-Maesin tietojensaantipyyntöön 10. joulukuuta 1999 antama vastaus ja sen liite 10 (asiakirjat 37614 01371 ja 01834).

([163]) Alken-Maesin tietojensaantipyyntöön 10. joulukuuta 1999 antama vastaus ja sen liite 11 (asiakirjat 37614 01371 ja 01842-01845).

([164]) Alken-Maesin tietojensaantipyyntöön 10. joulukuuta 1999 antama vastaus ja sen liite 40 (asiakirjat 37614 01373-01374 ja 01978).

([165]) Alken-Maesin 7. maaliskuuta 2000 päivätty kirje (asiakirjat 37614 7848-7865).

kinoinnista vastaava henkilö] kokoontuivat 8. syyskuuta 1997 [Alken-Maesin toimitusjohtajan] pyynnöstä brysseliläiseen Le Roi d'Espagne -ravintolaan keskustelemaan tavoista, joilla jakelijoiden tuotemerkeillä myytävien tuotteiden myynti voitaisiin ottaa parhaiten huomioon Interbrew'n ja Alken-Maesin välillä kuukausittain vaihdettavissa tilastotiedoissa. Tässä kokouksessa keskusteltiin myös tietojen yleisestä erittelystä. [Alken-Maesin talousjohtajan] mukaan tämä kokous järjestettiin siksi, että Interbrew oli aloittanut jakelijoiden tuotemerkeillä myytävän oluen tuotannon. Interbrew halusi seurata myyntiosuutensa kehittymistä tällä alalla ja toivoi saavuttavansa sillä saman osuuden kuin omilla tuotemerkeillään myytävän oluen myynnissä." ([166])

(120) Eri asiakirjoista ilmenee, että tietojen vaihdon tehostamistavoista käytiin useita puhelinkeskusteluja ([167]). Osapuolet neuvottelivatkin vuoden 1999 alussa useaan otteeseen pils-oluen myyntilukujen erittelystä pakkaustyypin mukaan. Vaikka Interbrew'n ja Alken-Maesin liiketoimintajohtajat tekivät asiasta suullisen sopimuksen, sopimusta ei koskaan pantu täytäntöön.

(121) Alken-Maes ilmoitti Interbrew'lle 5. marraskuuta 1999 päivätyllä kirjeellä päätyneensä seuraavaan ratkaisuun: 27. lokakuuta 1999 tekemämme päätöksen mukaisesti emme enää luovuta kuukausittaisia myyntilukutietojamme ([168]).

(122) Interbrew'n entinen Belgian alueesta vastaava toimitusjohtaja huomautti tietojen vaihdon osalta seuraavaa ([169]):

"Muistaakseni tämän järjestelmän otti käyttöön [Belgian alueen tuolloinen toimitusjohtaja] vuonna 1992. (...) Tavoitteena oli kerätä aiempaa ajantasaisempia ja tarkempia tietoja sekä hotelli- ja ravintola-alalta että elintarvikealalta. (...) Markkinoista oli saatavilla paljon muitakin tilastotietoja, mutta ne olivat epäluotettavampia ja niiden käyttöön saanti oli vaivalloisempaa. (...) Myös CBB toimitti meille tilastotietoja, mutta koska ne julkaistiin neljännesvuosittain, niiden käyttöönsaantia jouduttiin odottamaan. Luvuista sinänsä ei keskusteltu koskaan AM:n kanssa, mutta suuntauksia koskevia huomioita esitettiin silloin tällöin. Tämä tapahtui [Danonen pääjohtajan] kanssa tehdyn sopimuksen puitteissa. Sopimuksen mukaan etujemme mukaista oli lähestyä markkinoita 'tyynesti'. Tarkastelimme siis näitä tietoja selvittääksemme, miksi ITW menestyi hyvin tietyllä alueella ja AM huonommin, ja niin edelleen."

(123) Komission pyydettyä Interbrew'lta tarkennuksia asiaan faksitse 21. tammikuuta 2000 ([170]) tätä lausuntoa täydennettiin viitteessä mainitulla kirjeellä ([171]). Kysymykseen siitä, käytettiinkö tietojen vaihtoa Alken-Maesin kanssa tehtyjen sopimusten noudattamisen valvontaan, vastattiin seuraavasti:

"Ei. Vaikka Kronenbourg pyysi markkinaosuuksia koskevaa sopimusta, sitä ei tehty. Minkäänlainen valvonta ei siis ollut tarpeen. Yleisten huomautusten esittäminen ei myöskään merkinnyt sitä, että lukujen pohjalta olisi annettu sisäisiä ohjeita. Kyseessä olivat lukuja koskevat huomautukset, joihin ei kuitenkaan koskaan liittynyt toimia."

(124) Interbrew'n elintarvikeliiketoiminnan johtaja, josta tuli sittemmin yhtiön Belgian alueesta vastaava toimitusjohtaja, ilmoitti muun muassa seuraavaa ([172]):

"Olin tietoinen ITW:n ja AM:n välisestä tietojenvaihtojärjestelmästä. Odotimme järjestelmän mahdollisimman pikaista käyttöönottoa, sillä se oli käytännöllinen ja nopea.(...) Seuloimme tiedot mahdollisimman tarkasti, jotta ne olisivat liiketoiminnan kannalta käyttökelpoisia (market intelligence). Tunsimme markkinaosuutemme Belgiassa pisteen kymmenesosan tarkkuudella. Saadut tiedot olivat erittäin tärkeitä. Tutkimme ensin näitä tietoja, sitten CBB:n tietoja ja sen jälkeen (tarvittaessa vielä) Nielsenin tietoja. Markkinoiden arvioinnissa käytimme ennen kaikkea näitä asiakirjoja. Nämä tiedot eivät kuitenkaan vaikuttaneet

([166]) "(...) le 8 septembre 1997, suite à la demande de Monsieur [...], Monsieur [...] a rencontré Messieurs [...] et [...] d'Interbrew au restaurant Le Roi d'Espagne à Bruxelles afin d'examiner la meilleure façon de prendre en compte les ventes des produits sous marques de distributeurs dans les données statistiques échangées mensuellement entre Interbrew et Alken-Maes. Lors de cette rencontre, la segmentation générale des données a aussi été discutée. D'après Monsieur [...], cette réunion fait suite à l'entrée par Interbrew dans le segment de la production de bière vendue sous des marques de distributeurs. Interbrew désirait pouvoir suivre l'évolution de sa part des ventes dans ce segment, dans lequel elle espérait obtenir la même part que pour ses ventes de bière sous ses marques propres."; katso myös väitetiedoksiannon 121 kohta.

([167]) Alken-Maesin tiloissa suoritetut tarkastukset, asiakirja NvHR26 (asiakirjat 37614 00963-00965).

([168]) Alken-Maesin 5. marraskuuta 1999 Euroopan komissiolle osoittaman kirjeen liite (asiakirjat 37614 01343-01345).

([169]) Interbrew'n 14. tammikuuta 2000 Euroopan komissiolle osoittaman kirjeen liite I.1 (asiakirjat 37614 02586-02587); katso myös väitetiedoksiannon 124 kohta.

([170]) Euroopan komission 21. tammikuuta 2000 päivätty faksi (asiakirjat 37.614 02675-02681).

([171]) Interbrew'n Euroopan komissiolle 2. helmikuuta 2000 osoittaman kirjeen liite 2 (asiakirjat 37614 7333-7337); katso myös väitetiedoksiannon 125 kohta.

([172]) Interbrew'n 14. tammikuuta 2000 Euroopan komissiolle osoittaman kirjeen liite I.4 (asiakirjat 37614 02610-02611); katso myös väitetiedoksiannon 126 kohta.

yhteenkään päätökseen. Pahin kilpailijamme ei ollut AM vaan jakelijoiden tuotemerkit. (...)"

(125) Interbrew ilmoitti ([173]) "vaihtaneensa Alken-Maesin kanssa seuraavia tietoja: Olutmyynnin kokonaisvolyymi Belgian markkinoilla (joulukuu 1991); pils-oluen ja alkoholittoman oluen volyymitietojen vaihto kuukausittain (vuoden 1992 alusta). Lokakuusta 1992 marraskuuhun 1999: kuukausittainen tietojen vaihto kaikilla segmenteillä (volyymit)." ([174])

4.5 **CBB:n piirissä pidetyt kokoukset**

(126) Tiivistelmä

Lokakuun 1990 ja kesäkuun 1997 välisenä aikana järjestettiin paljon työryhmien kokouksia, joissa CBB:n jäsenet keskustelivat tariffirakenteesta ja muista yhteisistä toimenpiteistä. Kyseessä olivat "tariffirakennetyöryhmän" (jota kutsuttiin myös "hintarakennetyöryhmäksi") ja sitä seuranneiden ryhmien kokoukset, esimerkiksi "Vision 2000" -työryhmän ja "Markkinapolitiikka"...-komitean kokoukset. Interbrew ja Alken-Maes olivat määräävässä asemassa "Vision 2000" -työryhmässä, "Markkinapolitiikka"-komiteassa ja näiden alatyöryhmissä.

(127) Elokuuhun 1993 asti CBB:n "Hintarakenne"- tai "Tariffirakenne"-työryhmässä käytiin useita keskusteluja. Vuosina 1990–1991 ryhmä kokoontui kymmenisen kertaa. Vuonna 1992 ja vuoden 1993 ensimmäisellä puoliskolla työryhmän toiminta tuntui hidastuneen ([175]). Interbrew'n edustaja toimi työryhmän puheenjohtajana suurimman osan tästä ajasta. Alken-Maesia edusti ryhmässä myyntijohtaja ([176]).

(128) Kokouksessa, joka pidettiin 4. elokuuta 1993, "Hintarakenne"-työryhmä sai uudeksi nimekseen "Vision 2000". Ryhmän jäseninä olivat Interbrew'n elintarvikeliiketoiminnan johtaja, kaksi Alken-Maesin edustajaa, Haachtin liiketoimintajohtaja ja CBB:n edustaja ([177]). Tässä ryhmän ensimmäisessä uudella nimellä pidetyssä kokouksessa keskusteltiin nykyisten vähittäiskaupan toimituksia koskevien tariffirakenteiden yhdenmukaistamisesta Belgiassa ja sen ulkopuolella. Hotelli- ja ravintola-alan alennukset päätettiin laskea samalla tavalla kuin vähittäiskaupassa ([178]).

(129) Työryhmä pohti 15. lokakuuta 1993 pidetyssä kokouksessa tutkimushanketta, jonka tavoitteina oli muun muassa "arvioida olutkaupan sekä hotelli- ja ravintola-alan kaupallisia kehitysnäkymiä ja tarkastella erityisongelmia: – rinnakkaistuonti (...)" ([179]). CBB:n 9. ja 12. marraskuuta 1993 päivätyissä asiakirjoissa tarkennetaan "Scénario 2000" -hankkeen tavoitteita. Hankkeen taustatietoina mainitaan muun muassa seuraavat seikat:

"2. ETY:n rajojen avautuminen

Seuraukset:

– hintarakenteen muuttuminen

– rinnakkaistuonti

– yhteisön ulkopuolisten maiden pääsy markkinoille

3. Ammatilliset erot – Belgian vertailu naapurimaihin (Alankomaat ja Ranska)

Yksi hankkeeseen liittyvistä tavoitteista oli arvioida olutkaupan ja hotelli- ja ravintola-alan nykyistä ja tulevaa kehitystä Belgiassa, jotta voisimme laatia panimoillemme kaupallisen strategian keskipitkällä aikavälillä" ([180]).

(130) Athur D. Little toteutti hankkeen lopulta CBB:n toimeksiannosta. "Scénario 2000"-tutkimuksessa Belgian markkinoita verrataan Alankomaiden ja Ranskan markkinoihin erityisesti tariffien, jakelujärjestelmien, hotelli- ja ravintola-alan investointien sekä olutkauppiaiden voittomarginaalien osalta Belgiassa, Alankomaissa ja Ranskassa ([181]).

([173]) Interbrew'n 29. helmikuuta 2000 päivätty kirje, jonka liitteenä oli yrityksen 28. helmikuuta 2000 päivätty lausunto (asiakirjat 37614 7689-7700).

([174]) "Exchanges of information with Alken-Maes: total volumes of sales of beer on the Belgian market (December 1991); monthly exchanges on volumes for pils and non-alcoholics (as from early 1992). As from October 1992 until November 1999: monthly exchanges of information on all segments (volumes)."

([175]) Alken-Maesin 7. maaliskuuta 2000 päivätty kirje ja sen liitteet 1–30 (asiakirjat 37614 7873-7879, 7889-8064).

([176]) Katso myös väitetiedoksiannon 129 kohta.

([177]) Katso myös väitetiedoksiannon 130 kohta.

([178]) Alken-Maesin 7. maaliskuuta 2000 päivätty kirje ja sen liite 31 (asiakirjat 37614 7879, 8065-8067).

([179]) CBB:n tiloissa suoritetut tarkastukset, asiakirja ROK18 (asiakirjat 37614 01275-01283).

([180]) CBB:n tiloissa suoritetut tarkastukset, asiakirja ROK16 (asiakirjat 37614 01268-01272) [Alkuperäinen teksti on hollanninkielinen]; Alken-Maesin 7. maaliskuuta 2000 päivätyn kirjeen liite 32 (asiakirjat 37614 8069-8072).

([181]) Alken-Maesin 7. maaliskuuta 2000 päivätty kirje (asiakirja 37614 7879).

(131) ”Vision 2000” -työryhmä seurasi hankkeen etenemistä. Hanketta koskevia kokouksia pidettiin 17. tammikuuta ([182]), 22. helmikuuta ([183]), 24. toukokuuta ([184]) ja 25. elokuuta 1994 ([185]).

(132) CBB:n hallintoneuvoston 21. syyskuuta 1994 päivätyssä selonteossa kerrotaan ”Vision 2000” -otsikon alla seuraavaa: ”Puheenjohtaja muistutti, että hallintoneuvosto on päättänyt rajojen avautumisen ja rinnakkaistuonnin lisääntymisen vuoksi antaa konsulttiyhtiö Arthur D. Littlen tehtäväksi laatia raportin Belgian ja sen naapurimaiden hintarakenteesta (...)” ([186]). CBB:n hallintoneuvostossa keskusteltiin Arthur D. Littlen raportista perusteellisesti 26. lokakuuta 1994 ([187]).

(133) Eri asiakirjoista ilmenee, että Interbrew ja Alken-Maes omaksuivat kahdenvälisissä suhteissaan yhteisen menettelytavan ja olivat tietoisia eduista, joita tiettyjen aloitteiden tekemisestä CBB:n piirissä olisi. Interbrew'n sisäisessä asiakirjassa, jossa selostetaan Alken-Maesin kanssa 29. elokuuta 1994 pidettyä kokousta, todetaan seuraavaa ([188]):

> ”(...) 3. Olemme yhtä mieltä siitä, CBB voi olla sopiva foorumi konsulttiyhtiö Arthur D. Littlen Horeca 2000 -hankkeesta käytävälle keskustelulle tutkittaessa keinoja pienentää hotelli- ja ravintola-alan myyntikustannuksia (...).” ([189]).

(134) Useissa muissa, erityisesti Interbrew'n ja Alken-Maesin välisiä sopimuksia koskevissa asiakirjoissa tarkastellaan asianomaisten panimoiden mahdollisuuksista toteuttaa yhteisiä tavoitteitaan ja sopimuksiaan CBB:n välityksellä ([190]).

([182]) CBB:n tiloissa suoritetut tarkastukset, asiakirja ROK15 (asiakirjat 37614 01266-01267).
([183]) CBB:n tiloissa suoritetut tarkastukset, asiakirjat ROK 13 (asiakirja 37614 01255) ja ROK14 (asiakirjat 37614 01256-01265).
([184]) CBB:n tiloissa suoritetut tarkastukset, asiakirja ROK12 (asiakirjat 37614 01230-01254).
([185]) CBB:n tiloissa suoritetut tarkastukset, asiakirja ROK10 (asiakirjat 37614 01222-01224).
([186]) CBB:n tietojensaantipyyntöön 24. joulukuuta 1999 antaman vastauksen liite 12 (asiakirja 37614 02226).
([187]) CBB:n tietojensaantipyyntöön 24. joulukuuta 1999 antaman vastauksen liite 12 (asiakirja 37614 02222).
([188]) Interbrew'n tietojensaantipyyntöön 23. joulukuuta 1999 antaman vastauksen liite II (asiakirja 37614 02014), katso myös 58 kappale.
([189]) ”(...) 3. We agreed that discussion in the CBB on the Arthur D. Little Horeca 2000 project can be a good forum to study ways and means to reduce cost of doing business in Horeca.”
([190]) Interbrew'n tietojensaantipyyntöön 23. joulukuuta 1999 antaman vastauksen liitteet B5, B9 ja B11 (asiakirjat 37614 02041-02043, 02062-02063, 02066), katso myös 58 ja 66 kappale.

(135) Arthur D. Littlen edustaja esitteli ”Scénario 2000” -tutkimuksen lopulliset tulokset CBB:lle 22. marraskuuta 1994 ([191]).

(136) Työryhmä kokoontui uudelleen 12. joulukuuta 1994. Tämän jälkeen Arthur D. Littlen raporttia käytettiin lähtökohtana uusille keskusteluille. Keskusteluissa käsiteltiin muun muassa jakeluketjun eri toimijoiden rooleja, asiaankuuluvia korvaus- ja tariffijärjestelmiä sekä hotelli- ja ravintola-alan myyntipisteiden myynninedistämismateriaaliin kohdistettavia investointeja, joita olisi arvioitava tynnyrioluen myynnin kannalta ([192]).

(137) ”Vision 2000” -työryhmä kokoontui 17. ([193]) ja 31. tammikuuta 1995. Viimeksi mainitussa kokouksessa perustettiin useita alatyöryhmiä huolehtimaan kuudesta käytännön tason aihealueesta, joista mainittakoon ([194]):

> ”(...) 4. Investoinnit mainostuotteisiin: (lasit ja lasinalustat)
>
> (Puheenjohtaja: [Alken-Maesin hotelli- ja ravintola-alan liiketoiminnan johtaja])
>
> Tavoite:
>
> – kilpailun välttäminen tällä alalla
>
> – yhdenmukaistaminen
>
> 5. Perille toimitettujen ja vapaasti varastossa olevien tuotteiden tariffijärjestelyt:
>
> (Puheenjohtaja: [Alken-Maesin toimitusjohtaja])
>
> Tavoite:
>
> – naapurimaiden tilanne
>
> – logististen korvausten kehittäminen
>
> – kuljetusliikkeitä koskevien vaatimusten määrittäminen

([191]) Alken-Maesin 7. maaliskuuta 2000 päivätyn kirjeen liite 36 (asiakirjat 37614 8363-8443).
([192]) CBB:n tiloissa suoritetut tarkastukset, asiakirja ROK8 (asiakirjat 37614 01214-01216); Interbrew'n tiloissa suoritetut tarkastukset, asiakirja MV11 (asiakirjat 37614 8802-8804).
([193]) CBB:n tietojensaantipyyntöön 24. joulukuuta 1999 antaman vastauksen liite 15 (asiakirja 37614 02493).
([194]) CBB:n tiloissa suoritetut tarkastukset, asiakirja ROK7 (asiakirjat 37614 01211-01213), Alken-Maesin 7. maaliskuuta 2000 päivätty kirje (asiakirja 37614 7880); katso myös väitetiedoksiannon 139 kohta.

6. Investoinnit myyntipisteisiin:

(Puheenjohtajat: [Interbrew'n Belgian alueesta vastaava hotelli- ja ravintola-alan liiketoimintajohtaja ja Alken-Maesin hotelli- ja ravintola-alan liiketoimintajohtaja])

Tavoite:

– konkreettiset suositukset

– ongelmat ja mahdollisuudet" ([195]).

(138) Yleisempi "Vision"-niminen asiakirja jaettiin työryhmän jäsenille 25. tammikuuta, koska siitä oli määrä keskustella 15. helmikuuta pidettävässä kokouksessa. Työryhmän tavoitteet määritellään asiakirjassa seuraavasti ([196]):

"Jakeluketjun jokaisen lenkin roolin määrittäminen

Sellaisten toimintapuitteiden määrittäminen, joissa kukin osapuoli saa tosiasiallisen roolinsa mukaisen korvauksen (...)" ([197]).

(139) Alken-Maesin toimitusjohtajan johtama viides alatyöryhmä laati panimoiden logistisia järjestelmiä koskevan kyselyn, joka toimitettiin Interbrew'lle, Alken-Maesille, Haachtille, Palmille, Sillylle ja Moortgatille 16. helmikuuta 1995, välittömästi 138 kappaleessa mainitun 15. helmikuuta 1995 pidetyn työryhmän kokouksen jälkeen ([198]).

(140) Kuudennessa, myyntipisteisiin kohdistettavia investointeja koskevassa alatyöryhmässä jatkettiin "Hintarakenne"-työryhmän aikanaan aloittamaa tutkimusta investointien tason yhdenmukaistamiseksi hotelli- ja ravintola-alalla. Tässä yhteydessä pyydettiin apua Opdebeeck-konsulttiyhtiöltä ([199]).

(141) "Vision 2000" -työryhmä kokoontui jälleen 30. maaliskuuta 1995. Alatyöryhmien raporteista ilmenee muun muassa, että neljännen alatyöryhmän (Investoinnit mainostuotteisiin) suunnitelmat konkretisoituivat ja että viidennen alatyöryhmän toimia lykättiin tilapäisesti, jotta sen jäsenille jäisi harkinta-aikaa ([200]).

(142) "Vision 2000" -työryhmän töiden etenemistä tarkasteltiin 18. huhtikuuta 1995 pidetyssä kokouksessa, jossa Interbrew'ta edustivat sen Belgian alueesta vastaava toimitusjohtaja, Belgian alueesta vastaava hotelli- ja ravintola-alan liiketoimintajohtaja ja elintarvikeliiketoiminnan johtaja, ja Alken-Maesia puolestaan sen toimitusjohtaja sekä hotelli- ja ravintola-alan ja elintarvikeliiketoiminnan johtajat ([201]).

(143) "Vision 2000" -työryhmä kokoontui jälleen 7. heinäkuuta 1995 ([202]). Tässä kokouksessa koko ryhmä hyväksyi neljännen alatyöryhmän (Investoinnit mainostuotteisiin) päätelmät. Tärkein johtopäätös oli se, että panimoiden olisi sovellettava 60 Belgian frangin investointivaatimusta hehtolitraa kohti. Viidennen alatyöryhmän (Perille toimitettujen ja vapaasti varastossa olevien tuotteiden tariffijärjestelyt) toimia lykättiin jälleen. Kuudennessa alatyöryhmässä (Investoinnit myyntipisteisiin) oltiin yksimielisiä investointien yhteisen järkeistämisen periaatteesta, mutta noudatettavan menettelytavan valinnasta ei sen sijaan päästy yhteisymmärrykseen.

(144) Uutena asiana tulivat esille ulkomainonnan rajoittamista koskevat suunnitelmat. Tätä tarkoitusta varten perustettiin erillinen Alken-Maesin toimitusjohtajan johtama alatyöryhmä. Raportissa korostetaan, että "tässä asiakirjassa mainittuja toimenpiteitä voidaan harkita vain siinä tapauksessa, että ne ovat Belgian ja EU:n lainsäädännön mukaisia" ([203]).

(145) Alken-Maes sai heinäkuussa 1995 jäljennöksen Interbrew'n uutta kaupallista politiikkaa esittelevästä muistiosta, jonka Interbrew'n elintarvikeliiketoiminnan johtaja oli lähettänyt CBB:lle ([204]). Muistiossa käsitellään Interbrew'n nykyistä hintarakennetta ja sen haittoja sekä todetaan uuden tariffirakenteen tarve. Ehdotuksen tavoitteena on korottaa "hintakilpailun lähtötasoa". Muistiossa kiinnitetään huomiota myös siihen, että menestyk-

([195]) "4. Investissements dans les articles publicitaires: (verres et sous-bocs), (Président: [...]), But: *éviter la concurrence dans ce domaine, *harmonisation, 5. Gestion de la tarification franco/enlèvement, (Président: Mr [...]), But: *situation dans les pays limitrophes et possibilité d'harmonisation, *'mise au point' des indemnités logistiques, *fixation des normes pour transporteurs, 6. Investissements dans des points de vente: (Présidents: [...] et [...]), But: *recommandations concrètes, *problèmes et opportunités)."

([196]) CBB:n tietojensaantipyyntöön 24. joulukuuta 1999 antaman vastauksen liite 15 (asiakirjat 37614 02493-02513).

([197]) "Établir le rôle de chaque maillon de la chaîne de distribution, établir un cadre qui rémunérera correctement chaque partenaire en fonction du rôle effectif qu'il joue (...)".

([198]) CBB:n tietojensaantipyyntöön 24. joulukuuta 1999 antaman vastauksen liitteet 14 ja 15 (asiakirjat 37614 02490-02513), Alken-Maesin 7. maaliskuuta 2000 päivätty kirje ja sen liite 38 (asiakirjat 37614 7880, 8444-8493); katso myös väitetiedoksiannon 140 kohta.

([199]) Alken-Maesin 7. maaliskuuta 2000 päivätty kirje (asiakirja 37614 7880).

([200]) CBB:n tiloissa suoritetut tarkastukset, asiakirja ROK6 (asiakirjat 37614 01208-01210).

([201]) Interbrew'n tietojensaantipyyntöön 23. joulukuuta 1999 antaman vastauksen liite B19 (asiakirja 37614 02093), katso myös 73 kappale ja väitetiedoksiannon 143 kohta.

([202]) CBB:n tiloissa suoritetut tarkastukset, asiakirja ROK5 (asiakirjat 37614 01200-01207).

([203]) "Les mesures reprises dans ce document ne pourront être envisagées que sous réserve de leur conformité à la législation belge et européenne."; katso myös väitetiedoksiannon 144 kohta.

([204]) Alken-Maesin tiloissa suoritetut tarkastukset, asiakirja MV12 (asiakirjat 37614 00460-00471) [Alkuperäinen teksti on hollanninkielinen]; Alken-Maesin 7. maaliskuuta 2000 päivätty kirje (asiakirja 37614 7881); katso myös väitetiedoksiannon 145 kohta.

sekäs toiminta on mahdollista vain, jos ”kaikkien belgialaisten oluentuottajien toimintatavat ovat yhdenmukaisia (CBB)”.

(146) Interbrew'n elintarvikeliiketoiminnan tuolloisen johtajan lausunnon mukaan 145 kappaleessa mainittu muistio on 8. päivältä joulukuuta 1994, ja esiteltiin myös CBB:n jäsenille asiakkaiden kanssa käytyjen keskustelujen jälkeen. Muistio toimi siis lähtökohtana erityisesti CBB:n komiteoiden piirissä käydyille keskusteluille ([205]).

(147) ”Markkinapolitiikka”-komitean jäsenet vahvistivat 9. tammikuuta 1996 pidetyssä kokouksessaan hyväksyneensä periaatteen, jonka mukaan mainosmateriaalin toimitus määräytyy hehtolitramäärän perusteella erottelematta pils-oluita ja erikoisoluita, ja että asiaa koskeva ehdotus valmistuisi helmikuun lopussa ([206]). Interbrew'n Belgian alueesta vastaava hotelli- ja ravintola-alan liiketoimintajohtaja ilmoitti tässä yhteydessä seuraavaa ([207]):

> ”(...) Tietty määrä pisteitä määräytyi hehtolitraa tai tynnyriä kohti. Nämä pisteet oikeuttivat suhteelliseen määrään mainosmateriaalia. Tästä keskusteltiin myös CBB:n piirissä. (...)”

Järjestelmän nimeksi tuli ”PKB” (Publicitair Krediet Bon eli mainoshyvitysjärjestelmä).

(148) Seuraava kokous pidettiin 12. maaliskuuta 1996. Tämän kokouksen aikana kävi ilmi, että Haacht-panimo ei halunnut enää keskustella myyntipisteinvestoinneista eikä yhtenäisen laskentajärjestelmän kehittämisestä tällä alalla. Komitea arvioi raportissaan, että ”Ulkomainonta”-työryhmän toiminta kannattaisi käynnistää uudelleen, koska sen avulla voitaisiin parantaa tehokkuutta ([208]).

(149) Kaikkien työryhmien tilannetta käsiteltiin jälleen 23. toukokuuta 1996 pidetyssä kokouksessa ([209]).

(150) CBB:n ”Markkinapolitiikka”-komitea kokoontui jälleen 9. syyskuuta 1996. Tässä kokouksessa arvioitiin eri työryhmien saavuttamia edistysaskeleita. Myyntipisteisiin kohdistettavien investointien osalta kävi ilmi, että vain kaksi alun perin kuudesta kiinnostuneesta panimosta olivat valmiita jatkamaan hanketta. Kyseisten panimoiden nimet eivät ole tiedossa, mutta edellä mainittujen tosiseikkojen perusteella voidaan olettaa, että kyseessä ovat Interbrew ja Alken-Maes. Kokouksessa esitettiin kysymys siitä, kannattiko työryhmän toimintaa jatkaa vai olisiko sen toiminta lakkautettava. ”Investoinnit mainosmateriaaliin” -alatyöryhmän osalta tuotiin esille, että hanke oli jo esitelty CBB:n hallintoneuvostolle ja että se voitaisiin käynnistää viimeistään 1. tammikuuta 1997. Ulkomainonnasta vastaava alatyöryhmä ilmoitti, että se esittäisi konkreettisia ehdotuksia seuraavassa kokouksessa ([210]).

(151) CBB:n hallintoneuvosto tarkasteli 18. syyskuuta 1996 pidetyssä kokouksessaan yksityiskohtaisesti ”Markkinapolitiikka”-komitean työn tuloksia ([211]).

(152) ”Markkinapolitiikka”-komitea tarkasteli uudelleen eri työryhmien saavutuksia 14. marraskuuta 1996 pidetyssä kokouksessa ([212]).

(153) Komitean 5. helmikuuta 1997 pidetyn kokouksen aikana tarkasteltiin perusteellisesti muun muassa ulkomainonnan investointeihin liittyviä ehdotuksia. Tavoitteena oli saada aikaan yhteiset standardit ([213]).

(154) ”Markkinapolitiikka”-komitean viimeinen kokous, josta on käytettävissä asiakirjoja, pidettiin 13. toukokuuta 1997. Kokouksessa ilmoitettiin, että mainosmateriaali-investointeja koskeva päätös oli tehty, että Alken-Maes lähettäisi anniskelupaikkojen omistajille kirjeen 1. heinäkuuta 1997 ja että muut panimot tekisivät samoin. Osanottajat katsoivat, ettei tämän kohdan kirjaaminen esityslistaan ollut enää tämän jälkeen tarpeen.

(155) Komitea totesi, että myyntipisteinvestoinneista ja ulkomainonnasta vastaavien työryhmien käsittelemien kysymysten osalta oli mahdotonta päästä yksimielisyyteen ([214]).

4.6 **Jakelijoiden tuotemerkkeihin liittyvät kokoukset** ([215])

(156) Tiivistelmä

Jakelijoiden tuotemerkeillä Belgiassa myytävän oluen markkinatilannetta tarkasteltiin ja asiaa koskevia tietoja vaihdettiin useissa kokouksissa. Yksikään osanottaja ei kiistä kokousten järjestämistä. Päivämääristä annettiin

([205]) Interbrew'n 2. helmikuuta 2000 päivätyn kirjeen liite 11 (asiakirja 37614 7449); katso myös väitetiedoksiannon 145 kohta.

([206]) CBB:n tiloissa suoritetut tarkastukset, asiakirja CD2 (asiakirjat 37614 01126-01127).

([207]) Interbrew'n 14. tammikuuta 2000 päivätyn kirjeen liite I.3 (asiakirja 37614 02608); katso myös väitetiedoksiannon 146 kohta.

([208]) CBB:n tiloissa suoritetut tarkastukset, asiakirjat CD1 ja CD3 (asiakirjat 37614 01125, 01128-01135).

([209]) CBB:n tiloissa suoritetut tarkastukset, asiakirjat WJ3 (asiakirjat 37614 01076-01077) ja CD4 (asiakirjat 37614 01136-01141).

([210]) CBB:n tiloissa suoritetut tarkastukset, asiakirjat WJ1, WJ2 (asiakirjat 37614 1074-1077) ja CD7 (asiakirjat 37614 01151-01155).

([211]) CBB:n tiloissa suoritetut tarkastukset, asiakirja WJ1 (asiakirjat 37614 01071-01073).

([212]) CBB:n tiloissa suoritetut tarkastukset, asiakirja WJ9 (asiakirjat 37614 01089-01090).

([213]) CBB:n tiloissa suoritetut tarkastukset, asiakirja CD8 (asiakirjat 37614 01156-01161).

([214]) CBB:n tiloissa suoritetut tarkastukset, asiakirjat WJ6 (asiakirjat 37614 01082-01084), CD 9 ja CD 10 (asiakirjat 37614 01162-01168).

([215]) Kokouksia tarkastellaan siltä osin kuin ne liittyvät jakelijoiden tuotemerkeillä Belgian markkinoilla myytävän oluen toimituksiin.

tosin ristiriitaisia tietoja, eikä niistä siis ole täyttä varmuutta. Kokousten tarkka lukumäärä ei ole myöskään tiedossa, mutta kokouksia on ollut joka tapauksessa vähintään neljä (katso jäljempänä) ([216]).

Ajankohta	Osanottajat	Paikka
Syksy/talvi 1997 (todennäköisesti 9. lokakuuta 1997)	Interbrew – elintarvikeliiketoiminnan johtaja Alken-Maes – elintarvikeliiketoiminnan johtaja Haacht – markkinointijohtaja ja elintarvikeliiketoiminnan johtaja Martens – toimitusjohtaja	Holiday Inn, Diegem (B)
Kevät 1998	Interbrew – elintarvikeliiketoiminnan johtaja Alken-Maes – elintarvikeliiketoiminnan johtaja Haacht – markkinointijohtaja ja elintarvikeliiketoiminnan johtaja Martens – toimitusjohtaja	Elewijt Business Center, Zemst (B)
Kevät 1998 (todennäköisesti 15. kesäkuuta 1998)	Interbrew – elintarvikeliiketoiminnan johtaja Alken-Maes – elintarvikeliiketoiminnan johtaja Haacht – markkinointijohtaja ja elintarvikeliiketoiminnan johtaja Martens – toimitusjohtaja Kahden alankomaalaisen panimon edustajia ([217])	Novotel, Breda (NL)
Kesä (todennäköisesti 7. heinäkuuta 1998)	Interbrew – elintarvikeliiketoiminnan johtaja Alken-Maes – liiketoimintajohtaja Haacht – markkinointijohtaja ja elintarvikeliiketoiminnan johtaja Martens – toimitusjohtaja Kahden alankomaalaisen panimon edustajia	Novotel, Breda (NL)

([216]) Interbrew'n 14. tammikuuta 2000 päivätyn kirjeen liite I.5 (asiakirjat 37614 02615-02618), Interbrew'n 2. helmikuuta 2000 päivätyn kirjeen liitteet 12 ja 13 (asiakirjat 37614 7450-7456), Alken-Maesin 5. huhtikuuta 2000 antama vastaus (asiakirjat 37614 8920-8934), Haachtin 5. huhtikuuta 2000 antama vastaus (asiakirjat 37614 8951-8952) ja Martensin 6. huhtikuuta 2000 antama vastaus (asiakirjat 37614 8953-8954); katso myös väitetiedoksiannon 154 kohta.

([217]) Luottamuksellisuussyistä kahden alankomaalaisen panimon nimiä ja niiden edustajien nimiä ei mainita tässä päätöksessä.

(157) Interbrew'n elintarvikeliiketoiminnan tuolloinen johtaja (sittemmin yhtiön Belgian alueesta vastaava toimitusjohtaja), joka osallistui näihin kokouksiin, totesi seuraavaa ([218]):

"Myös jakelijoiden tuotemerkeillä myytäviä oluita valmistavien panimoiden välillä pidettiin kokouksia. Kokoukset pidettiin [Interbrew'n Belgian alueesta vastaavan toimitusjohtajan] ja [Alken-Maesin toimitusjohtajan] aloitteesta."

"Ensimmäinen kokous pidettiin Diegemin Holiday Inn -hotellissa 9. lokakuuta 1997 [Interbrew'n Belgian alueesta vastaavan toimitusjohtajan] pyynnöstä. (...) Kokousten tavoitteena oli laatia yleiskuva jakelijoiden tuotemerkeillä myytävän oluen markkinoista Belgiassa. Kokouksissa tuotiin esiin seuraavat tiedot (esimerkki) [*Huom.* mukana on kuvitteellinen taulukko, jossa on seuraavat sarakkeet]: tuote, volyymi, asiakas, sopimustyyppi, panimo, hinta. En ole varma siitä, annettiinko viimeisen sarakkeen tietoja, mutta tämä oli ainakin aikomus. Tarkoituksena oli estää hintasota neljän edellä mainitun panimon välillä, jos uusia hintavaatimuksia esitettäisiin. Sopimuksen haltijapanimo esitti hintatarjouksensa, ja muut tekivät korkeamman tarjouksen. Koska yhteistoiminta oli lopetettu, mitään korjaustoimenpiteitä ei suoritettu. Vain yhden Aldi-sopimuksen osalta Interbrew ei tehnyt tarjousta. Aldi-sopimus oli toisen panimon hallussa, joka oli muistaakseni Martens."

"[Martensin toimitusjohtajan] (Martensilla on myyntikiintiösopimus myös Alankomaissa) pyynnöstä järjestettiin kokous neljän belgialaisen panimon ja kahden alankomaalaisen panimon kanssa, (...). [Martensin toimitusjohtaja] oli valmis jatkamaan keskusteluja Belgiassa vain sillä ehdolla, että keskusteluja käytäisiin myös muilla markkinoilla, joille Martens toimitti jakelijoiden tuotemerkkejä, eli Alankomaissa ja Saksassa. Belgian Interbrew toimi asiassa välittäjänä (...)."

"Asian käsittely lopetettiin, koska kokouksen osanottajat pitivät esille tulleita seikkoja liian arkaluonteisina."

(158) Alken-Maesin, Haachtin ja Martensin mukaan kokouksissa oli tarkoitus keskustella lajittelukorvauksista (vähittäiskaupalle panttipullokorien käsittelystä maksettava korvaus). Haachtin mukaan kokouksissa käsiteltiin myös

([218]) Interbrew'n 14. tammikuuta 2000 päivätyn kirjeen liite I.5 (asiakirjat 37614 02615-02618) ja Interbrew'n 2. helmikuuta 2000 päivätyn kirjeen liitteet 12 ja 13 (asiakirjat 37614 7450-7456); katso myös väitetiedoksiannon 155 kohta.

jakelijoiden omien tuotemerkkien merkityksen kasvua ja vähittäiskauppaketjujen määräävää markkina-asemaa ([219]).

(159) Haachtin mukaan ([220]):

"A-tuotemerkkien ja jakelijoiden tuotemerkkien välinen hintaero kasvoi (...) jatkuvasti, joten tätä kehitystä koskeva mielipiteiden vaihto joidenkin Benelux-maiden panimoiden kanssa oli välttämätöntä."

Alankomaissa pidettyjen kokousten osalta Haacht toteaa seuraavaa:

"(...) emme toimineet aktiivisesti Alankomaiden markkinoilla, eivätkä nämä seikat kiinnostaneet meitä tosiasiassa."

"Kokouksissa vaihdettiin asiakkaita, pakkauksia ja volyymeja koskevia tietoja. (...) Kokousten perusteella tehtyä päätöstä hintapolitiikan tiukentamisesta ei kuitenkaan päästy soveltamaan käytäntöön, sillä hintojen laskukehitystä ei saatu pysäytettyä."

(160) Alken-Maesin antamien lausuntojen mukaan ([221])"kukin osanottaja merkitsi itse muistiin volyymit, tuotetyypit ja tuottajat. Alankomaiden markkinoita koskevien tietojen vaihdosta kieltäydyttiin." Neljästä kokouksesta viimeisen osalta todetaan seuraavaa: "Kokouksessa keskusteltiin jakelijoiden tuotemerkkien markkinakehityksestä vähittäiskauppaketjuissa. Minulle [*huom.* Alken-Maesin liiketoimintajohtaja ([222])] jäi tästä kokouksesta se mielikuva, että eri yritykset suhtautuivat toisiinsa erittäin suurella varauksella. Mielestäni kokous oli hyödytön."

(161) Interbrew myönsi ([223]) olleensa osapuolena "hintatasoa ja jakelijoiden tuotemerkkien markkinoiden jakamista koskevissa sopimuksissa (1997–1998)" ([224]).

([219]) Katso alaviite 216.
([220]) Katso alaviite 216.
([221]) Alken-Maesin tietojensaantipyyntöön 5. huhtikuuta 2000 antaman vastauksen liitteet 3 ja 4 (asiakirjat 37614 8946-8950).
([222]) Katso myös väitetiedoksiannon 158 kohta.
([223]) Interbrew'n 29. helmikuuta 2000 päivätty kirje (asiakirja 37614 7697).
([224]) "Agreement on price level and market sharing in the private label market (1997–1998)".

5. OSAPUOLTEN VÄITETIEDOKSIANNOSTA ESITTÄMÄT KIRJALLISET HUOMAUTUKSET

5.1 Danone ja Alken-Maes

(162) Danone esitti väitetiedoksiantoon antamassaan kirjallisessa vastauksessa muun muassa seuraavat huomautukset. Alken-Maes ilmoitti yhtyvänsä Danonen esittämiin näkemyksiin.

5.1.1 *Interbrew'n ja Alken-Maesin kahdenväliset sopimukset*

(163) Oletettu sidos Ranskan markkinoihin

Danone huomauttaa aluksi, että vaikka asiakirjoissa ei mainita kyseisen ajankohdan osalta suoritettua tutkimusta Ranskan markkinatilanteesta, komissio väittää Interbrew'n joutuneen Danonen uhkailujen kohteeksi Ranskassa. Tämä loukkaa Danonen puolustusoikeutta.

(164) Tältä osin Danone kiistää ehdottomasti vaatineensa Interbrew'ta vuonna 1994 siirtämään Alken-Maesille 500 000 hehtolitran kiintiön ja uhanneensa vaikeuttaa kaikin keinoin Interbrew'n toimintaa Ranskan markkinoilla (katso 53 kappale). Danone huomauttaa, että tämä väite perustuu pelkästään Interbrew'n edustajien vuonna 2000 antamiin lausuntoihin (katso 54 kappale). Yhdestäkään vuodelta 1994 peräisin olevasta asiakirjasta ei ilmene, että Danone olisi esittänyt mainitun vaatimuksen ja uhkauksen. Danone pitää epäilyttävänä sen Heinekenin asiakirjan todistusvoimaa, joka vahvistaa Danonen esittämän vaatimuksen (katso 55 kappale), koska kyseisen asiakirjan laatijasta ja asiayhteydestä ei ole annettu selkeitä tietoja.

(165) Uhkailuväite on Danonen mukaan epäuskottava myös siksi, että Kronenbourg ei olisi pystynyt syrjäyttämään Interbrew'ta markkinoilta. Lisäksi Interbrew'n erikoisoluet, erityisesti Leffe ja Hoegaarden, menestyivät Ranskassa erittäin hyvin. Danone huomauttaa, että se painosti Alken-Maesia vuonna 1994 harjoittamaan aggressiivista myyntipolitiikkaa Belgiassa (katso 58 kappale). Tämä osoittaa Danonen mukaan vain sen, että se noudatti kilpailun pelisääntöjä. Danone tuo myös esille, että määräävän markkina-aseman säilyttäminen Belgian markkinoilla oli nimenomaan Interbrew'n etujen mukaista (katso 167 kappale jäljempänä).

(166) Danone huomauttaa edustajansa ilmoittaneen Interbrew'lle 11. toukokuuta 1994 pidetyssä kokouksessa, että tämän olisi lakattava käyttämästä väärin markkina-asemaansa Belgiassa (katso 167 kappale jäljempänä). Muussa tapauksessa Interbrew'n toimintaan Ranskassa vastattaisiin aiempaa kovaotteisemmin. Suunniteltuja toimenpiteitä olivat rinnakkaistuonti Ranskasta Belgiaan ja ranskalaisten jakelusopimusten tiukka soveltaminen (kyseisenä aikana Interbrew'n erikoisoluiden myynti sallittiin Danonen mukaan anniskelupaikoissa, joilla oli yksinostosopimus Kronenbourgin kanssa). Alken-Maes mainitsi 500 000 hehtolitran olutkiintiön kokouksessa, jossa yhdessä Interbrew'n kanssa tarkasteltiin Alken-Maesin harjoittamaa aggressiivista kilpailupolitiikkaa. Luvulla tarkoitettiin sitä lisäosuutta, jonka Alken-Maes tarvitsi saadakseen toimintansa kannattavaksi. Interbrew'ta ei siten vaadittu luovuttamaan kyseistä kiintiötä Alken-Maesille. Danonen mukaan Interbrew halusi itse keskustella Danonen kanssa 11. toukokuuta 1994 pidetyssä kokouksessa asemansa lujittamisesta Ranskan markkinoilla ja siis luoda yhteyden Belgian ja Ranskan markkinoiden välille. Interbrew halusi vahvistaa asemaansa Ranskassa ottamalla Danonen oluttoimialan haltuunsa kokonaan tai osittain ja varmistamalla erikoisoluidensa tehokkaan jakelun. Danonen mukaan 11. toukokuuta 1994 pidetyn kokouksen ainoana tarkoituksena oli sen osalta yrityksen olutliiketoiminnan uuden toimitusjohtajan esitteleminen.

(167) Interbrew'n määräävän aseman väärinkäytön huomiotta jättäminen Belgian markkinoilla

Toiseksi on Danonen mukaan otettava huomioon Interbrew'n määräävä asema Belgian markkinoilla. Danone huomauttaa, että Interbrew'lla on 56 prosentin markkinaosuus Belgiassa, minkä lisäksi sillä on hallussaan tunnetuimmat olutmerkit: olutmarkkinoiden kahdeksasta segmentistä kuudella myydyin olut kuuluu Interbrew'n tuotemerkkeihin. Lisäksi Interbrew on vahvistanut asemaansa hotelli- ja ravintola-alalla vuoden 1990 jälkeen ostamalla olutkauppoja, minkä vuoksi monet panimot ovat nyt riippuvaisia Interbrew'sta tuotteidensa jakelun osalta hotelli- ja ravintola-alan markkinoilla. Danone tuo tässä yhteydessä esiin myös Interbrew'n 1990-luvun alussa alkaneen kansainvälisen kehityksen, joka on tehnyt Interbrew'sta Euroopan suurimman ja maailman toiseksi suurimman panimon. Danonen mukaan Interbrew'n kansainvälisen laajentumisen rahoituksen on mahdollistanut yhtiön vahva markkina-asema Belgiassa. Koska tämän aseman säilyttäminen oli Interbrew'lle tärkeää, se teki Danonen mukaan aloitteen keskustelujen käynnistämisestä Alken-Maesin kanssa vastauksena tämän vuodesta 1992 lähtien harjoittamaan aggressiiviseen hintapolitiikkaan.

(168) Määräävän asemansa ansiosta Interbrew pystyi esimerkiksi määrittelemään alalla käyttöön otettavan uuden tariffirakenteen. Danonen mukaan Interbrew torjui Alken-Maesin ehdottaman tariffirakenteen, joten Alken-Maesin oli pakko hyväksyä Interbrew'n tariffijärjestelmä. Kun Interbrew sitten päätti yksipuolisesti ottaa uuden tariffirakenteensa käyttöön 1. tammikuuta 1997, se Danonen mukaan pakotti Alken-Maesin noudattamaan valitsemaansa rakennetta.

(169) Danone väittää, että Interbrew on käyttänyt määräävää asemaansa väärin kyseisenä ajanjaksona. Vaikka komissio Danonen mukaan tunnustaakin kyseisen väärinkäytön tapahtuneen, koska se on käynnistänyt asiasta tutkimuksen, tätä näkökohtaa ei ole otettu huomioon väitetiedoksiannossa. Danonen mielestä näkökohta olisi pitänyt ottaa huomioon, koska väärinkäyttö valaisisi Interbrew'n ja sen kilpailijoiden, muun muassa Alken-Maesin, välisiä suhteita kyseisenä ajanjaksona. Komission väitteet painostuksesta, jota Alken-Maes ja Danone olisivat kohdistaneet Interbrew'hun, jotta tämä muuttaisi käyttäytymistään Belgian markkinoilla, ovat siten perusteettomia.

(170) Danonen mukaan Interbrew käytti markkina-asemaansa väärin muun muassa siten, että se yritti taivuttaa Alken-Maesin kanssa yksinostosopimuksen tehneitä anniskelupaikkoja rikkomaan sopimusta yrittämällä myydä niille olutta, jonka hinta alittaa tuotantokustannukset. Alken-Maes pyysi Interbrew'ta 24. marraskuuta 1994 pidetyssä kokouksessa (katso 68 kappale) lopettamaan väärinkäytökset, ja Interbrew ja Alken-Maes sopivat tässä yhteydessä niihin sidottujen anniskelupaikkojen molemminpuolisesta kunnioittamisesta. Alken-Maes uudisti väärinkäytösten lopettamista koskevan pyyntönsä Interbrew'lle 30. tammikuuta 1995 osoittamassaan kirjeessä (katso 72 kappale).

(171) Hintavalvonta Belgiassa

Kolmanneksi Danonen mukaan on otettava huomioon hintavalvonta, jonka nojalla asianomaisten yritysten oli annettava ilmoitus hintojen korotuksista. Danonen mukaan panimoiden oli tämän vuoksi pakko neuvotella tiettyjen oluiden hinnoista ja perustella kustannusrakenteensa yksityiskohtaisesti. Panimot saivat siis näin tietoja kilpailijoidensa kustannusrakenteesta ja tariffipolitiikasta ja neuvottelivat asiasta täysin laillisesti.

(172) Tästä asiasta neuvoteltiin 28. tammikuuta 1993 olutkauppiaiden keskusjärjestön kanssa, eivätkä tapaamisen osanottajat siis tienneet rikkoneensa kilpailusääntöjä. Kyseisenä aikana valtio valvoi vielä hintoja, ja panimot odottivat sen vuoksi talousministeriltä vastausta CBB:n antamaan hinnankorotusilmoitukseen. Hintavalvonnan vuoksi Danone ja Alken-Maes eivät myöskään olleet tietoisia Interbrew'n ja Alken-Maesin välisen tietojen vaihdon laittomuudesta.

(173) Interbrew aloitteentekijänä

Danone tuo myös esille, että Interbrew oli aloitteentekijänä Alken-Maesiin liittyvissä neuvotteluissa ja sopimuksissa. Interbrew teki marraskuussa 1993 aloitteen vähittäiskauppahintojen korottamiseksi ja pyysi Danonen mukaan tällöin apua Alken-Maesilta (katso 167 kappale). Myös 11. toukokuuta 1994 pidetty kokous järjestettiin Interbrew'n aloitteesta (katso 166 kappale). Danonen mukaan Interbrew teki lisäksi vuonna 1995 aloitteen uuteen tariffirakenteeseen liittyvien keskustelujen aloittamiseksi Alken-Maesin kanssa ([225]). Danone väittää myös, että tietojen vaihto aloitettiin Interbrew'n aloitteesta ([226]).

(174) Hintoja ja markkinoiden jakamista koskevien sopimusten puuttuminen

Lopuksi Danone kiistää, että Alken-Maes ja Interbrew olisivat tehneet sopimuksia hinnoista ja markkinoiden jakamisesta vuosina 1993–1998. Alken-Maes ja Interbrew keskustelivat kylläkin keinoista vähittäiskauppahintojen laskun hillitsemiseksi vuosina 1993 ja 1994, mutta koska hintavalvonta oli käytössä, näiden neuvottelujen tulosta ei voida Danonen mukaan pitää kahdenvälisenä hintasopimuksena. Muut vuonna 1993 käydyt keskustelut eivät Danonen mukaan liittyneet hintoihin, vaan liiketoiminnallisten investointien rajoittamiseen hotelli- ja ravintola-alalla. Danonen mukaan osapuolet eivät sopineet 9. marraskuuta 1994 pidetyssä kokouksessa hinnoista (katso 66 kappale) vaan totesivat yksinkertaisesti, että jakelijat eivät voineet myydä Jupiler-, Stella- tai Maes-koreja kuluttajille alle 275 Belgian frangin hintaan jäämättä tappiolle. Danone myöntää kuitenkin, että Interbrew ja Alken-Maes neuvottelivat lokakuusta 1994 lähtien jakelujärjestelmistä ja erityisesti Belgian hotelli- ja ravintola-alasta. Danone myöntää lisäksi, että Interbrew ja Alken-Maes tekivät vuonna 1994 sopimuksen, jonka mukaan ne pidättyvät aggressiivisista kilpailutoimenpiteistä hotelli- ja ravintola-alalla ja että Interbrew ja Alken-Maes neuvottelivat vuonna 1994 myös hotelli- ja ravintola-alan ja ulkomainonnan investointien rajoittamista koskevista kysymyksistä. Tällöin aloitettiin Danonen mukaan myös neuvottelut hotelli- ja ravintola-alalla sovellettavasta tariffirakenteesta. Näiden keskustelujen tavoitteena ei ollut kuitenkaan sopia hintatasosta, eikä tällaista sopimusta myöskään saatu aikaan. Vuonna 1995 käydyt keskustelut koskivat Danonen mukaan pelkästään uutta tariffirakennetta eivätkä lainkaan hintoja tai markkinoiden jakamista. Tariffirakennetta koskevat keskustelut päättyivät Danonen mukaan heinäkuussa 1996 sen jälkeen, kun Interbrew päätti yksipuolisesti ottaa uuden tariffirakenteensa käyttöön 1. tammikuuta 1997. Komission hallussa olevasta todistusaineistosta, joka alkaa vuoden 1996 heinäkuusta, ei Danonen mukaan käy ilmi, että osapuolet olisivat jatkaneet riidanalaista toimintaansa (katso 91–105 kappale).

5.1.2 *CBB:n piirissä pidetyt kokoukset*

(175) Danonen mukaan Interbrew määritteli CBB:n piirissä tehdyt toimintatapoja koskevat päätökset. CBB:ssä käsiteltiin pääasiassa aiheita, joista Interbrew oli kyseisenä aikana huolissaan, eli rinnakkaistuontia, uutta tariffirakennetta ja investointien rajoittamista hotelli- ja ravintola-alalla. Viimeksi mainittu aihe kiinnosti myös Alken-Maesia. Danone huomauttaa myös, että Interbrew'n edustajilla oli kyseisenä aikana keskeinen asema CBB:n työryhmissä ja että Interbrew'n tuolloinen hallituksen puheenjohtaja oli samalla myös CBB:n puheenjohtaja.

5.1.3 *Jakelijoiden tuotemerkkejä koskevat kokoukset*

(176) Danone korostaa sitä, että koska FEDIS oli vaatinut panimoilta koreittain maksettavaa korvausta merkkioluiden lajittelusta (81 kappale), osapuolet päättivät vaihtaa olutmääriä koskevia tietojaan voidakseen vastata tähän vaatimukseen. FEDIS ei vaatinut tätä lajittelukorvausta jakelijoiden tuotemerkeillä myytävästä oluesta ja väitti, etteivät jakelijat pystyneet missään tapauksessa hyötymään järjestelmästä perusteettomasti, koska tämän tuotetyypin osuus oli niin pieni. Koska tämä volyymi oli osapuolten mielestä todellisuudessa kuitenkin suurempi kuin FEDISin esittämä määrä, eikä asiasta ollut käytettävissä luotettavia tilastotietoja, osapuolet päättivät vaihtaa keskenään volyymeja ja hintoja koskevia tietoja. Hintoja koskevien tietojen vaihto on saattanut hillitä hintojen laskua.

(177) Danonen mukaan aggressiivisista toimenpiteistä pidättymistä koskeva sopimus ei ollut virallinen, eikä epävirallisellakaan sopimuksella ollut Danonen mukaan mitään

([225]) Danone viittaa tässä yhteydessä muun muassa Interbrew'n Belgian alueesta vastaavan toimitusjohtajan 12. heinäkuuta 1995 päivättyyn muistioon (katso 78 kappale).

([226]) Danone viittaa tässä yhteydessä Interbrew'n edustajien lausuntoihin (katso 113 kappale).

vaikutusta. Sopimus ei myöskään kattanut jakelijoiden tuotemerkkien markkinoita kokonaisuudessaan, koska ulkomaiset valmistajat kieltäytyivät yhteistyöstä.

(178) Danone korostaa tässä yhteydessä myös Interbrew'n keskeistä roolia näissä keskusteluissa. Interbrew oli valmis maksamaan [...] Belgian frangin korvauksen, mikä asetti muut panimot taloudellisesti kestämättömään asemaan.

5.1.4 *Seuraamukset*

(179) Mahdollisten seuraamusten osalta Danone tuo esille, että se muodosti rikkomisen tapahtuessa taloudellisen kokonaisuuden Alken-Maesin kanssa. Danone ei kiistä osallistuneensa tiettyihin Belgian markkinoita koskeviin kokouksiin ja saaneensa Alken-Maesin emoyhtiönä tietoja määrätyistä seikoista, joista Alken-Maesia syytetään. Tämä merkitsee Danonen mukaan sitä, että komissio voi – oman päätöksentekomenettelynsä ja tuomioistuimen oikeuskäytännön perusteella – määrätä sakkoja ainoastaan joko Alken-Maesille tai Alken-Maesille ja Danonelle yhdessä.

(180) Danone vetoaa tässä yhteydessä jälleen komission päätöksentekomenettelyyn ja tuomioistuimen oikeuskäytäntöön ja korostaa jäljempänä kuvattuja lieventäviä seikkoja.

(181) Ensinnäkin Alken-Maes on Danonen suostumuksella avustanut asian selvittämisessä, myöntänyt tosiasiat ja lopettanut tietojen vaihdon Interbrew'n kanssa välittömästi.

(182) Käydyt keskustelut eivät ole myöskään vaikuttaneet mitenkään markkinaosuuksiin, kuluttajahintoihin ja anniskelupaikkojen kanssa tehtävien panimosopimusten tekotapoihin; ei ole myöskään osoitettu, että kyseessä olisi ollut tiettyjen asiakkaiden jakaminen. Tariffirakennetta ja myynninedistämistoimia koskevia keskusteluja käytiin käytännössä hyvin vähän. Jakelijoiden tuotemerkkejä koskevat kokoukset eivät myöskään johtaneet minkäänlaisiin tuloksiin. Danonen mukaan ajanjaksoa 1993–1998 koskevat myyntitilastot ja markkinatutkimukset osoittavat sitä paitsi, ettei Interbrew'n ja Alken-Maesin välisillä keskusteluilla ollut mitään vaikutusta niiden markkinaosuuksiin tai hintoihin.

(183) Kolmanneksi keskustelujen maantieteellinen vaikutusalue oli rajallinen, koska ne koskivat ainoastaan Belgiaa. Kyse ei ollut siis ulkomaisen kilpailun vaikeuttamisesta.

(184) Neljänneksi on otettava huomioon hintavalvonta, jota Belgiassa harjoitettiin 1. toukokuuta 1993 asti. Danone viittaa tässä yhteydessä komission 9. joulukuuta 1998 tekemään päätökseen (Kreikan lauttaliikenteestä).

(185) Viidenneksi Danone palauttaa mieliin kyseisten menettelyjen käyttöönottoon johtaneen kriisitilanteen. Kriisitilanne liittyi kysynnän laskuun, ylikapasiteettiin ja vähittäiskaupan harjoittamaan painostukseen. Alken-Maesin toiminta ei ollut koko väitetiedoksiannossa tarkoitettuna ajanjaksona kannattavaa, eikä yritys Danonen mukaan siis hyötynyt Interbrew'n kanssa käydyistä keskusteluista mitenkään.

(186) Lopuksi on Danonen mukaan otettava huomioon Interbrew'n määräävä markkina-asema ja Alken-Maesin yritykset saada Interbrew lopettamaan asemansa väärinkäyttö. Alken-Maes oli riippuvainen Interbrew'sta oluidensa jakelussa ja turvautui heikon taloudellisen tilanteensa ja riippuvuussuhteensa vuoksi yhteistoimintaan Interbrew'n kanssa, jotta tämä ei tuhoaisi Alken-Maesia täysin.

5.2 **Interbrew**

(187) Interbrew'n väitetiedoksiantoon antamassa vastauksessa käsitellään pääasiassa mahdollisia seuraamuksia. Interbrew tuo esille seuraavat lieventävät seikat.

(188) Interbrew'n mukaan asiakirjoista ilmenee, että se ei alun perin aikonut osallistua kartellijärjestelyihin. Koska Danone painosti Interbrew'ta yhteistyöhön Alken-Maesin kanssa uhkaamalla tuhota Interbrew'n Ranskan markkinoilla, Interbrew'n oli pakon edessä hyväksyttävä tämä yhteistyö. Interbrew huomauttaa tässä yhteydessä, että sen osuus Ranskan markkinoista oli kyseisenä aikana [...]. Ranskan markkinoita hallitsivat Danone ja Heineken, joiden markkinaosuudet olivat [...]. Interbrew'n mukaan aloitteentekijänä toimi lähinnä Danone, joka käytti hyväkseen Interbrew'n heikkoa asemaa Ranskan markkinoilla. Lisäksi Interbrew ja Danone kävivät kyseisenä aikana useita neuvotteluja Danonen panimotoimintojen mahdollisesta (osittaisesta) ostamisesta. Interbrew pyrki kohtelemaan Alken-Maesia suopeasti saadakseen Danonen myötämieliseksi hankkeelleen.

(189) Interbrew'n mukaan sopimusten vaikutus Belgian markkinoilla oli vähäinen, vaikka Danonen, Alken-Maesin ja Interbrew'n väliset keskustelut käytiinkin korkealla tasolla. Interbrew korostaa, että asianomaiset yritykset sovelsivat sopimuksia vain osittain tai eivät lainkaan ja että CBB:n piirissä käytyjen keskustelujen tulokset olivat

vähäisiä. Jakelijoiden tuotemerkkejä koskevat kokoukset rajoittuivat Interbrew'n mukaan asianomaisten osapuolten väliseen tietojen vaihtoon eivätkä ne johtaneet keskustelujen tulosten toteuttamiseen käytännössä.

(190) Interbrew ei kiistä rikkomisten kestoa, joka oli viisi vuotta ja yksi päivä kahdenvälisen kartellin osalta ja yhdeksän kuukautta jakelijoiden tuotemerkkejä koskevan kartellin osalta.

(191) Interbrew viittaa lisäksi komission tiedonantoon sakkojen määräämättä jättämisestä tai lieventämisestä kartelleja koskevissa asioissa ([227]) ja toivoo sakkojensa merkittävää lieventämistä tiedonannon C kohdan nojalla ja joka tapauksessa sakkojen merkittävää lieventämistä D kohdan nojalla. Interbrew arvelee voivansa päästä näiden lievennysten piiriin jäljempänä esitettyjen olosuhteiden perusteella.

(192) Ensinnäkin Interbrew huomauttaa, että se ei kiistä niiden seikkojen todenperäisyyttä, joilla komissio perustelee syytöksensä.

(193) Toiseksi Interbrew on toiminut marraskuusta 1999 lähtien (komission esittämän virallisen tietojensaantipyynnön johdosta) tiiviissä yhteistyössä komission kanssa tämän menettelyn osalta ja tehnyt alusta asti paljon enemmän kuin pelkkä tietojensaantipyyntöön vastaaminen olisi edellyttänyt. Interbrew'n toimittamat tiedot ja asiakirjat ovat väitetiedoksiannon olennainen osa. Interbrew käynnisti myös sisäisen tutkimuksen joulukuussa 1999 ja toimitti komissiolle uusia todisteita kilpailua rajoittavista käytännöistä. Lisäksi Interbrew paljasti jakelijoiden tuotemerkkejä koskevan kartellin, jonka olemassaolosta komissiolla ei ollut tietoja.

(194) Kolmanneksi Interbrew suhtautui aluksi varauksella yhteydenpidon aloittamiseen Alken-Maesin kanssa Belgian markkinoilla, mutta sen oli pakko ryhtyä Danonen ja Alken-Maesin kanssa yhteistyöhön Danonen uhattua tehdä Interbrew'n toiminnan mahdottomaksi Ranskan markkinoilla.

(195) Lopuksi, toisin kuin väitetiedoksiannossa ilmoitetaan, Interbrew lopetti kaikki kilpailulainsäädännön rikkomiset ja ryhtyi toimenpiteisiin tällaisten rikkomisten välttämiseksi tulevaisuudessa.

([227]) Ks. alaviite 23.

5.3 **Haacht**

(196) Haacht ei kiistä jakelijoiden tuotemerkkejä koskevaan kartelliin liittyviä tosiseikkoja. Yritys korostaa kuitenkin, että vain kaksi ensimmäistä keskustelua koski yksinomaan Belgian markkinoita. Kolmannessa kokouksessa belgialaiset panimot esittelivät Haachtin mukaan kahdelle osanottajina olleelle alankomaalaiselle panimolle jakelijoiden tuotemerkeillä myytäville oluille kehittämäänsä järjestelmää ja viimeisessä kokouksessa vaihdettiin pelkästään Alankomaiden markkinoita koskevia tietoja. Haacht myöntää kuitenkin, että näissä neljässä kokouksessa osanottajat vaihtoivat mielipiteitä myös Belgian hinnoista. Haacht on lisäksi komission kanssa samaa mieltä siitä, että kokouksessa tapahtunutta tietojen vaihtoa ja keskustelua on pidettävä eräänlaisena sopimuksena hinnoista ja asiakkaiden jakamisesta.

(197) Haacht huomauttaa kuitenkin, että vähittäiskauppaketjut ovat pitkään painostaneet jakelijoita laskemaan tuotemerkkien hintoja ja että jakelijoiden tuotemerkeillä myytävän oluen hinnat ovat laskeneet voimakkaasti vuosina 1990–2000, kun Haachtin merkkioluiden hinnat ovat vastaavan ajanjakson aikana nousseet selvästi. Haacht toteaa lisäksi, että vuonna 1999 jakelijoiden tuotemerkkien segmentin kokonaistuotanto Belgiassa oli arvioiden mukaan noin [...] hehtolitraa, josta Haachtin osuus oli noin [...] prosenttia. [...].

(198) Sakkojen määrää vahvistettaessa on Haachtin mukaan otettava huomioon seuraavat lieventävät seikat. Ensinnäkään sopimuksia ei ole koskaan pantu täytäntöön ainakaan Haachtin toimesta. Toiseksi tapaamiset järjestettiin Haachtin mukaan Interbrew'n ja Alken-Maesin aloitteesta ja Haacht oli mukana vain seurailijana. Kolmanneksi Haacht oli ainoa panimo, jolla oli vain vähän kansainvälistä toimintaa, eikä se siis tuntenut eurooppalaisen kilpailulainsäädännön yksityiskohtia yhtä hyvin kuin muut panimot. Haacht ei myöskään kuulunut mihinkään kansainväliseen yritysryhmään, jolla olisi vankka kokemus eurooppalaisen lainsäädännön soveltamisesta ja jolla olisi myös siihen liittyviä erikoispalveluita. Lopuksi Haacht korostaa toimineensa yhteistyössä komission kanssa ja toimittaneensa oma-aloitteisesti kaikki pyydetyt tiedot niin, että sen tiloissa ei ole tarvinnut suorittaa tarkastuksia.

(199) Sakkojen lopullisen määrän osalta Haacht huomauttaa, että sen liikevaihto jakelijoiden tuotemerkkien segmentillä on enintään [...] prosenttia sen kokonaisliikevaihdosta. Koska saatuja voittoja ei ole käytetty muiden toimintojen rahoittamiseen, Haachtin mukaan mahdollisten sakkojen määrää ei ole syytä laskea kokonaisliikevaihdon perusteella.

(200) Haacht katsoo lisäksi, että sakkojen määräämättä jättämisestä tai lieventämisestä kartelleja koskevissa asioissa ([228]) annetun komission tiedonannon D kohdan perusteella sen sakkoja olisi alennettava merkittävästi. Ennen väitetiedoksiannon saapumista Haacht oli nimittäin vahvistanut 5. huhtikuuta 2000 päivätyssä kirjeessään yksiselitteisesti, että osapuolet olivat päässeet kokousten aikana sopimukseen hinnoista ja että se ei myöskään kiistänyt niiden seikkojen todenperäisyyttä, joilla komissio perustelee syytöksensä.

5.4 **Martens**

(201) Martens esittää väitetiedoksiantoon antamassaan vastauksessa huomautuksia sekä tosiseikoista ja niiden juridisesta arvioinnista että mahdollisista seuraamuksista.

5.4.1 *Tosiseikat ja niiden juridinen arviointi*

(202) Martens korostaa, että sen kiinnostus jakelijoiden tuotemerkeillä myytävää olutta kohtaan ja CBB:n piirissä vallinnut yhteistoiminnan ja luottamuksen ilmapiiri (myös jakelijoiden tuotemerkeillä myytäviin oluisiin liittyvissä asioissa) saivat sen hyväksymään Interbrew'n kutsun osallistua kokouksiin. Martensin mukaan sen ei ole osoitettu odottaneen tietoja muusta kuin markkinoiden kehityksestä eikä sillä näin ollen voida katsoa olleen kilpailun vastaisia tavoitteita.

(203) Martensin mukaan kokouksissa ei sovittu hinnoista tai markkinoiden jakamisesta. Martens viittaa tässä yhteydessä komission hallussa oleviin Alken-Maesin, Haachtin ja Interbrew'n edustajien lausuntoihin. Martens väittää, että ainoastaan Interbrew'n 28. helmikuuta 2000 antama lausunto on yksiselitteinen todiste hintasopimusten olemassaolosta. Martens kyseenalaistaa kuitenkin tämän lausunnon todenperäisyyden, koska Interbrew oli mukana Interbrew'n ja Alken-Maesin kartellissa ja koska komissio tutki, oliko Interbrew mahdollisesti syyllistynyt EY:n perustamissopimuksen 82 artiklan rikkomiseen. Lisäksi tästä lausunnosta käy Martensin mukaan ilmi yksinomaan Interbrew'n osallisuus tällaisiin sopimuksiin, mutta ei Martensin osallisuus.

(204) Martens myöntää, että se suhtautui Alankomaiden eteläosaa kohtaan tuntemansa kiinnostuksen vuoksi myönteisesti ajatukseen alankomaalaisten panimoiden osallistumisesta kokouksiin.

(205) Martensin mukaan kokousten osanottajien lausunnoista käy ilmi, ettei EY:n perustamissopimuksen 81 artiklassa tarkoitettuja sopimuksia tehty. Kyseessä oleva toiminta ei liity Martensin mukaan myöskään yhdenmukaistetun menettelytavan käsitteeseen, koska tähän tapaukseen liittyvät seikat eivät ole kaikilta osin tällaisen luonnehdinnan edellyttämien seikkojen mukaisia, sellaisena kuin nämä seikat esitetään yhteisöjen tuomioistuimen asiassa Hüls antamassa tuomiossa ([229]). Kyseessä ei Martensin mukaan ollut yritysten välinen neuvottelu eikä tämän neuvottelun perusteella omaksuttu markkinakäyttäytyminen eikä näiden kahden seikan välillä ollut syyseuraussuhdetta. Kokouksilla ei myöskään voida katsoa olleen kilpailun vastaisia tavoitteita.

(206) Martens katsoo, että kokoukset eivät aiheuttaneet muutoksia asianomaisten yritysten markkinakäyttäytymisessä, koska hintojen lasku jatkui edelleen myös neljän panimon välisten kokousten jälkeen ja koska Martens osallistui vuoden 1998 heinäkuun jälkeenkin mahdollisten asiakkaiden jakelijoiden tuotemerkkejä koskeviin tarjouskilpailuihin. Martensin mukaan se, että Interbrew myönsi jättäneensä esittämättä tarjousta Aldi-sopimuksesta, ei todista mitään, sillä ei ole tiedossa, oliko Interbrew koskaan aiemminkaan tehnyt Aldille tarjouksia; Aldin ja Martensin pysyväluonteisen suhteen vuoksi on myöskin epätodennäköistä, että Interbrew olisi ollut kiinnostunut Aldista siihen mennessä.

(207) Martens korostaa, että tuomioistuimen asiassa John Deere ([230]) antaman tuomion mukaan tietojen vaihto sinänsä ei ole EY:n perustamissopimuksen 81 artiklan vastaista.

(208) Martens viittaa myös komission päätökseen asiassa Zinc Producer Group ([231]) ja väittää, että komissio ei ole pystynyt osoittamaan, että tarkasteltavana olevassa asiassa olisi toimittu hintojen suhteen samansuuntaisella tavalla.

(209) Martensin mukaan kyse ei voi olla merkittävästä vaikutuksesta kilpailuun, koska Martensin osuus kyseisillä markkinoilla on vaatimaton. Martens viittaa tässä yhteydessä Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 81 artiklan 1 kohdan soveltamisalaan kuulumattomista vähämerkityksisistä sopimuksista annettuun komission tiedonantoon ([232]). Koska ei ollut kysymys sopimuksesta, osanottajien markkinaosuudet eivät Martensin mukaan voi kumuloitua.

([228]) Ks. alaviite 23.

([229]) Yhteisöjen tuomioistuimen tuomio 8. heinäkuuta 1999 asiassa C-199/92, Hüls v. komissio, Kok. 1999, s. I–4287.

([230]) Yhteisöjen tuomioistuimen tuomio 28. toukokuuta 1998 asiassa C-7/95, John Deere Ltd v. komissio, Kok. 1998, s. I–3111.

([231]) Komission päätös 84/405/ETY (asia IV/30.350 – Zinc Producer Group) (EYVL L 220, 17.8.1984, s. 27).

([232]) EYVL C 372, 9.12.1997, s. 13.

5.4.2 *Seuraamukset*

(210) Martens pyytää komissiota olemaan määräämättä sille sakkoja, koska se ei ole syyllistynyt tahallisiin eikä tuottamuksellisiin rikkomuksiin. Martens ilmoittaa, ettei se ole rikkonut kilpailusääntöjä tahallisesti, koska se ei tiennyt keskustelujen voivan johtaa kilpailurajoituksiin. Martens tähdentää, että kyseessä oli sen osalta anteeksiannettava tai ainakin hyvässä uskossa tehty virhe, koska riidanalaiset keskustelut käytiin CBB:n piirissä pidetyissä kokouksissa.

(211) Väitteensä tueksi Martens viittaa komission päätökseen asiassa Fenex ([233]) ja katsoo, että sille mahdollisesti määrättävän sakon olisi oltava vain nimellinen, koska sillä ei ollut aiempaa kokemusta tällaisista kokouksista. Martens ei halunnut toimia kilpailusääntöjen vastaisesti, ja sen oli perusteltua olettaa, että kokoukset kuuluivat CBB:ssä harjoitettavan yhteistoiminnan piiriin.

(212) Martens katsoo lisäksi, että sillä on oikeus sakkojen määrän vähentämiseen seuraavien lieventävien seikkojen perusteella: hinnoista ei tehty tosiasiallisia sopimuksia, eikä kokousten tavoitteena ollut kilpailun rajoittaminen. Martensin taloudellinen asema ei myöskään ole riittävän vahva, jotta se voisi vaikuttaa kilpailuun merkittävästi. Martens tuo myös esille, että pienenä ja suureen taloudelliseen yksikköön kuulumattomana markkinatoimijana sillä ei ole käytettävissään tarvittavia juridisia ja taloudellisia tietoja. Martensin mukaan on myös otettava huomioon sen haitallisen toiminnan tosiasiallinen painoarvo ja vaikutus kilpailuun.

(213) Martens esittää seuraavat lieventävät seikat. Se ilmoittaa, ettei ole ollut kokouksissa aktiivinen, mutta myöntää osallistuneensa niihin Interbrew'n johdolla. Rikkominen ei ole myöskään vääristänyt kilpailua, tai vaikutukset ovat olleet merkityksettömiä, eivätkä kokoukset ole aiheuttaneet muutoksia markkinakäyttäytymisessä. Kuluttajien edut eivät vaarantuneet, koska hinnat jatkoivat laskuaan myös kokousten jälkeen. Martens korostaa, ettei se hyötynyt kokouksista mitenkään. Tämä on tärkeää sakkojen laskennan kannalta, koska XXI kilpailupolitiikkaa koskevan kertomuksen nojalla komissio voi käyttää saatua taloudellista hyötyä lähtökohtana sakkojen laskennassa. Martens tuo myös esille hallinnollisen menettelyn yhteydessä osoittamansa yhteistyövalmiuden: se ei pelkästään vastannut komission tietojensaantipyyntöön, vaan toimitti myös täydentäviä asiakirjoja väitetiedoksiannon saatuaan. Martens on lisäksi toiminut selvittämismenettelyn yhteydessä tavalla, joka on nopeuttanut menettelyä. Martens ilmoittaa myös, että sakot voisivat vaarantaa sen taloudellisen tilanteen. Lopuksi Martens huomauttaa, että kyseessä on lyhytaikainen rikkominen, joka päättyi ennen komission tutkimuksen alkamista.

(214) Martens katsoo olevansa joka tapauksessa oikeutettu sakkojen määräämättä jättämistä tai lieventämistä kartelleja koskevissa asioissa koskevan komission tiedonannon D kohdassa tarkoitettuun sakkojen määrän vähentämiseen ([234]), koska se on tehnyt komission kanssa yhteistyötä koko tutkimuksen ajan ja oli jo lopettanut osallisuutensa rikkomiseen tutkimuksen tekoaikaan. Martens ei myöskään toiminut kartellissa aktiivisesti.

6. OIKEUDELLINEN ARVIOINTI

6.1 EY:n perustamissopimuksen 81 artiklan 1 kohta

(215) EY:n perustamissopimuksen 81 artiklan 1 kohdan mukaan yhteismarkkinoille soveltumattomia ja kiellettyjä ovat sellaiset yritysten väliset sopimukset, yritysten yhteenliittymien päätökset sekä yritysten yhdenmukaistetut menettelytavat, jotka ovat omiaan vaikuttamaan jäsenvaltioiden väliseen kauppaan ja joiden tarkoituksena on estää, rajoittaa tai vääristää kilpailua yhteismarkkinoilla tai joista seuraa, että kilpailu estyy, rajoittuu tai vääristyy yhteismarkkinoilla, ja erityisesti sellaiset sopimukset, päätökset ja menettelytavat, joilla suoraan tai välillisesti vahvistetaan osto- tai myyntihintoja taikka muita kauppaehtoja, joilla rajoitetaan tai valvotaan tuotantoa, markkinoita, teknistä kehitystä taikka investointeja tai joilla jaetaan markkinoita tai hankintalähteitä.

6.2 Sopimukset ja yhdenmukaistetut menettelytavat

(216) EY:n perustamissopimuksen 81 artiklan 1 kohdassa määrätty kielto koskee yritysten välisiä sopimuksia, yritysten yhteenliittymien päätöksiä ja yhdenmukaistettuja menettelytapoja.

([233]) Komission päätös 96/438/EY (asia IV/34.983 – FENEX) (EYVL L 181, 20.7.1996, s. 28).

([234]) Ks. alaviite 23.

(217) Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan EY:n perustamissopimuksen 81 artiklan 1 kohdassa tarkoitetusta sopimuksesta on kyse silloin, kun kyseiset yritykset ovat ilmaisseet yhteisen aikomuksensa käyttäytyä markkinoilla tietyllä tavalla ([235]).

(218) Tällaista sopimusta ei tarvitse tehdä kirjallisesti eikä virallisesti; sopimusseuraamuksia ja täytäntöönpanomenettelyjä ei myöskään edellytetä. On saatettu laatia erillinen sopimus tai osapuolten käyttäytyminen voi olla merkki sopimuksesta.

(219) Perustamissopimuksen 81 artiklassa erotetaan käsite ”yhdenmukaistettu menettelytapa” käsitteistä ”yritysten välinen sopimus” ja ”yritysten yhteenliittymien päätös”; tarkoituksena on saattaa kyseisessä artiklassa annettujen kieltojen soveltamisalaan sellainen yritysten välisen yhteistoiminnan muoto, jolla korvataan tietoisesti kilpailun riskit yritysten välisellä käytännön yhteistyöllä ilman, että jouduttaisiin tekemään varsinaista sopimusta ([236]).

(220) Yhteistoimintaa ja yhteistyötä koskevat kriteerit, jotka eivät edellytä varsinaisen ”suunnitelman” laatimista, on ymmärrettävä sen EY:n perustamissopimuksen kilpailusääntöjen perusajatuksen valossa, jonka mukaan jokaisen taloudellisen toimijan on päätettävä itsenäisesti toimintaperiaatteistaan, joita se aikoo noudattaa yhteismarkkinoilla. Vaikka tämä itsenäisyysvaatimus ei poistakaan taloudellisten toimijoiden oikeutta järkevästi mukautua kilpailijoiden senhetkiseen tai ennakoituun toimintaan, siinä kuitenkin kielletään ehdottomasti toimijoiden väliset suorat tai epäsuorat yhteydet, joiden tarkoituksena on joko vaikuttaa tosiasiallisen tai mahdollisen kilpailijan käyttäytymiseen markkinoilla tai paljastaa tällaiselle kilpailijalle päätetty tai suunnitteilla oleva käyttäytyminen markkinoilla tai joilla on tällainen vaikutus ([237]).

(221) Tiettyä käyttäytymistä voidaan siis pitää ”yhdenmukaistettuna menettelytapana” silloin, kun osapuolet eivät ole laatineet yhdessä etukäteen suunnitelmaa toimistaan markkinoilla, mutta ovat hyväksyneet salaisia mekanismeja, jotka helpottavat niiden kaupallisten politiikkojen koordinointia ([238]).

(222) Vaikka yhdenmukaistetun menettelytavan käsite, sellaisena kuin se ilmenee perustamissopimuksen 81 artiklan 1 kohdan sanamuodosta, kattaa paitsi yritysten välisen yhteistoiminnan, myös tätä yhteistoimintaa seuraavan markkinakäyttäytymisen ja näiden kahden seikan välisen syy-yhteyden, on syytä olettaa, elleivät asianomaiset toimijat esitä niille kuuluvan näyttövelvollisuuden mukaisesti vastakkaista näyttöä, että asianomaisten toimijoiden on tuotava esiin, että yhteistoimintaan osallistuvat ja edelleen markkinoilla toimivat yritykset ottavat markkinakäyttäytymisessään huomioon kilpailijoidensa kanssa vaihdetut tiedot. Näin on etenkin siinä tapauksessa, että yhteistoiminta jatkuu pitkän ajanjakson kuluessa säännöllisenä. Yhdenmukaistettu menettelytapa kuuluu EY:n perustamissopimuksen 81 artiklan 1 kohdan soveltamisalaan, vaikka markkinoihin ei kohdistuisi kilpailua rajoittavia vaikutuksia ([239]).

(223) Komission ei tarvitse välttämättä varsinkaan monimutkaisen ja pitkäkestoisen rikkomisen osalta määritellä rikkomista vain toiseksi näistä laittoman toiminnan muodoista. Sopimuksen ja yhdenmukaistetun menettelytavan käsitteet ovat joustavia ja voivat olla myös päällekkäisiä. Usein tällainen erottelu ei olisi edes järkevää, koska rikkomisessa voi olla samanaikaisesti molempien kiellettyjen toimintatapojen ominaispiirteitä, vaikka jotkin rikkomisen ilmenemismuodot voivatkin liittyä enemmän jompaankumpaan. Analyyttisessä mielessä olisi keinotekoista jakaa osiin selkeästi yhteinen ja pitkäkestoinen käyttäytyminen, jolla on yksi tavoite, ja nähdä siinä useita erillisiä rikkomisia. Yhteistoimintajärjestely voi tämän vuoksi olla samanaikaisesti sopimus ja yhdenmukaistettu menettelytapa ([240]).

(224) Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin vahvisti tuomiossaan PVC II, että ([241])”komissiolta ei voida edellyttää, että se yksilöisi kunkin yrityksen ja kunkin hetken osalta täsmällisesti rikkomisen sopimukseksi tai yhdenmukaistetuksi menettelytavaksi, kun perustamissopimuksen [81] artiklassa joka tapauksessa tarkoitetaan kumpaakin näistä kilpailusääntöjen rikkomisen muodoista”.

([235]) Katso muun muassa Euroopan yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tuomio 20. huhtikuuta 1999 yhteisissä asioissa T-305/94 ja niin edelleen, Limburgse Vinyl Maatschappij NV ym. v. komissio (PVC II), Kok. 1999, s. II-391, 715 kohta.

([236]) Yhteisöjen tuomioistuimen tuomio 14. heinäkuuta 1972 asiassa 48/69, Imperial Chemical Industries v. komissio, Kok. 1972, s. 619, 64 kohta.

([237]) Yhteisöjen tuomioistuimen tuomio 16. joulukuuta 1975 yhteisissä asioissa 40–48/73 ja niin edelleen, Suiker Unie ym. v. komissio, Kok. 1975, s. 1663; Euroopan yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tuomio 12. heinäkuuta 2001 yhteisissä asioissa T-202/98, T-204/98 ja T-207/98 Tate & Lyle ym. v. komissio, ei vielä julkaistu kokoelmassa.

([238]) Katso myös ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tuomio 17. joulukuuta 1991 asiassa T-7/89, Hercules v. komissio, Kok. 1991, s. II–1711, 255 kohta.

([239]) Tuomio asiassa Hüls, 161–163 kohta, ks. alaviite 229.

([240]) Tuomio asiassa Hercules, 264 kohta, ks. alaviite 238.

([241]) Tuomio asiassa Limburgse Vinyl Maatschappij, 696 kohta, ks. alaviite 235.

(225) Kuten tuomioistuin korosti asiassa Anic ([242]), EY:n perustamissopimuksen 81 artiklan 1 kohdan sanamuodosta ilmenee, että rikkominen voi perustua paitsi yksittäiseen toimenpiteeseen, myös useiden toimenpiteiden kokonaisuuteen taikka jatkuvaan toimintaan.

(226) Monimutkaista yhteistoimintajärjestelyä voidaan siis pitää yhtenä rikkomisena, joka jatkuu järjestelyn koko olemassaolon ajan. Sopimusta voidaan tietyissä olosuhteissa muuttaa tai sen mekanismeja voidaan mukauttaa tai vahvistaa uusien seikkojen huomioimiseksi. Tämän arvioinnin pätevyyteen ei vaikuta millään tavalla se, että yksi tai useampi toimenpiteiden kokonaisuuden tai jatkuvan käyttäytymisen osatekijä saattaa rikkoa yksittäin ja yhdessä EY:n perustamissopimuksen 81 artiklan 1 kohtaa.

(227) Vaikka yhteistoimintajärjestelynä olisi yhteinen käyttäytyminen, kukin sopimuksen osapuoli voi toimia omasta puolestaan. Yksi tai useampi osapuoli voi olla määräävässä asemassa. Ristiriitoja ja sisäisiä kilpailutilanteita tai ”huijauksia” ei voida sulkea pois, mutta niistä huolimatta järjestely voi muodostaa EY:n perustamissopimuksen 81 artiklan 1 kohdassa tarkoitetun sopimuksen tai yhdenmukaistetun menettelytavan, jos toiminnalla on yksi yhteinen ja pysyvä tavoite.

(228) Yritys, joka on osallistunut EY:n perustamissopimuksen 81 artiklan 1 kohdan rikkomiseen omalla käyttäytymisellään, joka kuuluu perustamissopimuksessa tarkoitetun sellaisen sopimuksen tai yhdenmukaistetun menettelytavan, jolla on kilpailua rajoittava tarkoitus tai vaikutus, käsitteeseen ja jonka tarkoituksena on myötävaikuttaa kilpailusääntöjen rikkomisen toteutumiseen kokonaisuudessaan, on vastuussa myös muiden yritysten käyttäytymisestä saman rikkomisen osalta koko siltä ajalta, jolloin se osallistui kyseiseen rikkomiseen. Näin on silloin, kun kyseisen yrityksen näytetään tienneen muiden osallistujien lainvastaisesta käyttäytymisestä tai voineen kohtuudella ennakoida sen ja olleen valmis hyväksymään siihen sisältyvän riskin ([243]).

6.3 **Rikkomisten laatu tarkasteltavana olevassa asiassa**

(229) Tarkasteltavana oleva asia koskee kahta rikkomista, jotka on syytä erottaa toisistaan selkeästi. Ensimmäiseksi kaikki Interbrew'n ja Alken-Maesin väliset yhdenmukaistetut menettelytavat ja/tai sopimukset riippumatta siitä, onko ne toteutettu CBB:n piirissä (jäljempänä 'Interbrew'n ja Alken-Maesin kartelli'), ja toiseksi Interbrew'n, Alken-Maesin, Haachtin ja Martensin väliset jakelijoiden tuotemerkeillä myytävää olutta koskevat yhdenmukaistetut menettelytavat (jäljempänä 'jakelijoiden tuotemerkkejä koskeva kartelli').

6.3.1 *Interbrew'n ja Alken-Maesin kartelli*

(230) Interbrew'n ja Alken-Maesin kartellin toiminta käsittää suuren määrän kilpailua rajoittavia sopimuksia ja yhteistoimintaa.

(231) Interbrew'n ja Alken-Maesin kahdenvälinen yhteydenpito alkoi viimeistään marraskuussa 1992 (katso johdantoosan 43 kappale). Suunnilleen samoihin aikoihin (lokakuussa 1992) osapuolet laajensivat myös tietojen vaihtoaan toimittaen toisilleen kaikkia markkinasegmenttejä koskevia myyntilukujaan (katso 116 ja 125 kappale). Vähittäismyyntihintoja koskeva yhteistoiminta alkoi viimeistään tammikuussa 1993 (katso 44 ja 49 kappale). Interbrew suhtautui maaliskuussa 1993 yhteistyön laajentamiseen (niin sanottu ”Lillen yliopisto” -hanke) vielä selvästi hieman varautuneesti muun muassa kilpailulainsäädännön soveltamisesta mahdollisesti johtuvien seuraamusten vuoksi (katso 45 kappale). Vuoden 1993 jälkipuoliskolla Interbrew jatkoi keskusteluja vähittäiskaupan hintojen nostamisesta suuren vähittäiskauppaketjun kanssa ja toivoi myös Alken-Maesin osallistuvan keskusteluihin (katso 49 ja 50 kappale). Hintavalvontaa ei enää kyseisenä aikana harjoitettu Belgian panimoalalla (katso 10 kappale).

(232) Interbrew'n asenne yhteistyön laajentamiseen muuttui vuonna 1994 selkeästi Danonen painostuksesta. Toukokuussa 1994 pidetyssä kokouksessa Danone painosti Interbrew'ta vertaamalla yritysten välisiä suhteita Belgian markkinoilla niiden keskinäisiin suhteisiin Ranskan markkinoilla. Toisin kuin Belgian markkinoilla, joilla Interbrew'n markkinaosuus oli Alken-Maesiin verrattuna suuri, Interbrew oli vuonna 1994 suhteellisesti heikoin Ranskan markkinoilla, joilla Danonen ja Heinekenin markkinaosuudet olivat noin [...] ja [...] prosenttia, sillä Interbrew'n markkinaosuus oli noin [...] prosenttia. Danonen viesti oli seuraava: jos Interbrew ei auta Alken-Maesia Belgian markkinoilla (kyseessä oli 500 000 hehtolitrakiintiön siirto, eli 4,7 prosenttia silloisesta oluen

([242]) Yhteisöjen tuomioistuimen tuomio 8. heinäkuuta 1999 asiassa C-49/92P, Komissio v. Anic Partecipazioni SpA, Kok. 1999, s. I-4125, 81 kohta.

([243]) Tuomio asiassa Anic, 83 kohta, ks. alaviite 242.

kokonaiskulutuksesta Belgiassa ([244])), Danone voi vaikeuttaa Interbrew'n toimintaa (Heinekenin avulla) Ranskan markkinoilla (katso 53–54 kappale).

(233) Danonen väitettä, jonka mukaan Interbrew'n toimintaa Ranskan markkinoilla ei uhattu tehdä mahdottomaksi, jollei se luopuisi 500 000 hehtolitran kiintiöstä Alken-Maesin hyväksi, ei voida hyväksyä seuraavista syistä. Sekä Interbrew'n edustajien yksittäisistä lausunnoista (katso 54 kappale) että Heineken NV:n toimittamasta asiakirjasta ilmenee, että tällainen vaatimus todella esitettiin (katso 55 kappale). Komissio ei yhdy Danonen mielipiteeseen, jonka mukaan Heineken NV:n asiakirjan todistusvoimaa olisi syytä epäillä, koska siinä ei ole nimeä eikä päivämäärää. Komissio pyysi 14. huhtikuuta 2000 esittämässään tietojensaantipyynnössä käyttöönsä asiakirjaa, joka oli löydetty Heineken NV:n tiloissa maaliskuussa 2000 suoritettujen tarkastusten yhteydessä erään Heineken NV:n hallintoneuvoston nimeltä mainitun jäsenen työpöydän keskimmäisestä laatikosta. Komissio oli liittänyt asiakirjaan koodin A5.2. Heineken NV:n lähettämä jäljennös vastaa pyydettyä asiakirjaa, koska siinä on sama koodi sekä liitteenä kuvaus asiakirjan löytöpaikasta ([245]). Asiakirjan alkuperä on siis selvillä. Vaikka asiakirja sisältää luottamuksellisia tietoja, joita ei voida antaa tarkasteltavana olevan asian osapuolten käyttöön, tämä ei vähennä asiakirjan todistusvoimaa.

(234) Toukokuun 1994 jälkeen Interbrew'n asenne Alken-Maesin kanssa tehtävän yhteistyön laajentamiseen näyttää muuttuneen selvästi (katso 56 kappale), mikä viittaa siihen, että Interbrew otti Danonen uhkauksen vakavasti. Danonen tälle asennemuutokselle esittämät syyt eivät ole vakuuttavia. On syytä muistuttaa, että vuoteen 1994 asti Interbrew ja Alken-Maes pitäytyivät vähittäiskaupassa sovellettavia hintoja koskevissa sopimuksissa ja että Interbrew suhtautui Alken-Maesin kanssa tehtävän yhteistyön laajentamiseen epäilevästi osittain siksi, ettei se markkinajohtajana arvellut tarvitsevansa yhteistyötä (katso 45 ja 50 kappale). Danonen selityksen mukaan Interbrew'n etujen mukaista oli säilyttää markkina-asema Belgiassa. Tämä olisi saanut sen tekemään aloitteen aggressiivisista kilpailutoimenpiteistä luopumista koskevasta sopimuksesta vastauksena Alken-Maesin aggressiiviseen hintapolitiikkaan. Kyseinen selitys ei anna aihetta toisenlaisen johtopäätöksen tekemiseen. Asiakirjoista ilmenee, että Interbrew ilmoitti Alken-Maesille selvästi aikeistaan reagoida tämän toteuttamiin hintoja koskeviin toimiin. Danone ilmoitti itse, että Alken-Maes luopui lopulta aggressiivisesta hintapolitiikastaan, koska tämä kääntyi sitä itseään vastaan Interbrew'n vastatessa Alken-Maesin politiikkaan. Danonen väite siitä, että se osallistui 11. toukokuuta 1994 pidettyyn kokoukseen pelkästään esitelläkseen olutliiketoimintansa uuden toimitusjohtajan, ei ole uskottava, koska tämä oli jo tutustunut Interbrew'n toimitusjohtajaan vuoden 1994 alussa (katso 52 kappale).

(235) Ranskan olutmarkkinoista tehty perusteellinen tutkimus ei olisi muuttanut tätä arviointia. On syytä tarkentaa, että Danonen olutliiketoiminnan entisen toimitusjohtajan lausunto ([246]), jonka mukaan Danonen markkinaosuus Ranskassa oli vain 16 prosenttia, on epätarkka. Eräästä Danonen vuodelta 1995 olevasta asiakirjasta ilmenee, että vuonna 1994 Kronenbourgin markkinaosuus Ranskassa oli [...] prosenttia ([...] prosenttia vähittäiskaupan alalla ja [...] prosenttia hotelli- ja ravintola-alalla) ([247]). Lisäksi on osoitettu riittävän selvästi, että Danone oli vaatinut Interbrew'ta luovuttamaan hehtolitrakiintiön Alken-Maesille uhaten tuhota Interbrew'n Ranskassa ja että Interbrew näyttää myös ottaneen tämän uhkauksen todesta. Vaikka vaatimus 500 000 hehtolitran siirtämisestä Alken-Maesille ei johtanut mihinkään tuloksiin, Interbrew näytti tämän jälkeen olevan halukas laajentamaan Alken-Maesin kanssa tehtyjä sopimuksia rajoittumatta pelkästään tietojen vaihtoon ja vähittäiskaupan hintoja koskeviin sopimuksiin. Ranskan markkinoita koskeva tutkimus ei siis olisi muuttanut sitä johtopäätöstä, että Danone painosti Interbrew'ta tuloksellisesti. Vaikka tällaisen tutkimuksen valossa näyttäisikin siltä, että Danone ei olisi voinut toteuttaa uhkauksiaan, tämä ei muuttaisi mitenkään komission hallussa oleviin tarkasteltavana olevaa asiaa koskeviin asiakirjoihin perustuvaa johtopäätöstä, jonka mukaan Danone on painostanut Interbrew'ta tuloksellisesti.

(236) Kiintiön siirto ei lopulta toteutunut (katso 57 ja 58 kappale), mutta osapuolet sopivat heinäkuussa 1994 tilanteen rauhoittamisesta (katso 56 kappale), mikä johti 9. marraskuuta 1994 laajaan suulliseen herrasmiessopimukseen. Tästä sopimuksesta käytettiin Interbrew'n jo aiemmin käyttöön ottamaa koodinimeä "Lillen yliopisto". Tästä lähtien Interbrew'n ja Danonen/Alken-Maesin väliset yhteydet eivät enää rajoittuneet vähittäiskaupassa sovellettaviin hintoihin ja liiketoiminnallisten investointien vähentämiseen hotelli- ja ravintola-alalla, vaan yhteydenpito oli huomattavasti laajamittaisempaa. Marras-

([244]) Katso tämän päätöksen liite I.

([245]) Huhtikuun 14. päivänä 2000 päivätty tietojensaantipyyntö (asiakirja 37614 9723) ja Heinekenin 11. toukokuuta 2000 päivätty vastaus (asiakirja 37614 9947).

([246]) Danonen väitetiedoksiantoon antaman vastauksen liite.

([247]) Interbrew'n 28. helmikuuta 2000 päivätyn kirjeen liite L-7b (asiakirja 37614 8996-9025).

kuussa 1994 tehdyssä sopimuksessa oli seuraavat osat: yleinen sopimus pidättyä aggressiivisista kilpailutoimista, sopimuksia vähittäiskaupan hinnoista ja myynninedistämistoimista sekä hotelli- ja ravintola-alan asiakaskunnan jakaminen (joka rajoittui aluksi perinteiseen hotelli- ja ravintola-alaan ([248])) säilyttämällä vallitseva tilanne, sopimuksia hotelli- ja ravintola-alan investoinneista ja mainonnasta sekä sopimuksia uudesta tariffijärjestelmästä, jota sovelletaan hotelli- ja ravintola-alan ja vähittäiskaupan asiakkaisiin (katso 58–68 kappale).

(237) Marraskuun 9. päivänä 1994 pidetyssä kokouksessa Interbrew ja Alken-Maes vahvistivat "Lillen yliopisto" -herrasmiessopimuksen ja tarkastelivat myös vähittäiskauppahintoja koskevaa sopimusta (katso 66 kappale). Danone kiistää, että tässä kokouksessa olisi sovittu vähittäiskaupassa sovellettavista hinnoista (katso 174 kappale). Käsinkirjoitetut muistiinpanot "J=SA=A-M=275,-" (katso alaviite 79) viittaavat Danonen mukaan Alken-Maesin ja Interbrew'n toteamukseen siitä, että jakelijat eivät enää voineet myydä pils-olutkoria (Jupiler, Stella ja Maes) kuluttajalle alle 275 Belgian frangin hintaan hintaan kärsimättä tappiota. Tämä Danonen selitys ei kuitenkaan ole vakuuttava. Mikään asiayhteydessä ei osoita, että panimot olisivat esittäneet kokouksessa huomioita jakelijoiden käyttämien hintojen kannattavuudesta, koska käsinkirjoitetut muistiinpanot alkavat vasta lauseen "Vähittäiskaupan hintojen vahvistaminen" ([249]) jälkeen. Lisäksi 9. marraskuuta 1994 käyty keskustelu oli jatkoa lokakuussa 1994 pidetylle tapaamiselle, jossa jo käsiteltiin hintojen vahvistamista vähittäiskaupassa (katso 60–65 kappale).

(238) Arthur D. Little -konsulttiyhtiön CBB:n toimeksiannosta laatiman Belgian olutmarkkinoita koskevan raportin julkaisuajankohta 22. marraskuuta 1994 osui siis ajallisesti lähes yksiin marraskuussa 1994 tehdyn herrasmiessopimuksen kanssa (katso 135 kappale). Interbrew ja Alken-Maes sopivat, että sopimuksen hotelli- ja ravintola-alan investointeja ja mainontaa koskeva osa voitaisiin panna täytäntöön CBB:n piirissä (59 ja 66 kappale). Täytäntöönpanotoimista vastasivat "Vision 2000" -työryhmä ja erityisesti seuraavat, tammikuussa 1995 perustetut alatyöryhmät: Investoinnit mainostuotteisiin, Toimittaja- ja vastaanottajaperusteisten tariffien hallinta (tämän alatyöryhmän toiminta keskeytettiin vähän sen perustamisen jälkeen), Investoinnit myyntipisteisiin ja Ulkomainonta (joka perustettiin myöhemmin).

(239) Seuraavina vuosina (tammikuuhun 1998 asti) jatkettiin herrasmiessopimuksen täytäntöönpanoa. Interbrew ja Alken-Maes neuvottelivat tilanteesta säännöllisesti keskenään ja toisinaan myös Danonen kanssa. Vuonna 1995 hotelli- ja ravintola-alan asiakaskunnan jakamista koskeva sopimus laajennettiin koskemaan myös "kansallisia asiakkaita" (katso 73 kappale). Samaan aikaan Interbrew'n ja Alken-Maesin edustajien johdolla käytiin CBB:n "Vision 2000" -työryhmän alatyöryhmissä keskusteluja keinoista vähentää panimoiden investointeja hotelli- ja ravintola-alan markkinoilla (katso 133–154 kappale).

(240) Vuoden 1995 puolivälistä vuoden 1996 loppuun yritykset olivat jatkuvasti yhteydessä toisiinsa muun muassa uuden tariffijärjestelmän osalta. Keskusteluissa käsiteltiin muun muassa tariffirakennetta sekä uuden järjestelmän käyttöönottomenettelyjä ja -päivämäärää (74–91 kappale).

(241) CBB:n piirissä käydyt keskustelut eivät lopulta tuottaneet tuloksia, ellei tuloksiksi katsota hotelli- ja ravintola-alan mainosmateriaalia (kuten laseja ja lasinalustoja, katso myös 137 kappale) koskevia investointeja; keskustelut lopetettiin toukokuun puolivälissä 1997 (katso 154–155 kappale).

(242) Tammikuussa 1998 laadittiin yhteenveto Interbrew'n ja Alken-Maesin yhteistyöstä marraskuussa 1994 tehdyn "Lillen yliopisto" -sopimuksen jälkeen (katso 103–104 kappale). "Saavutuksiin" kuuluivat muun muassa PKB (mainoshyvitys) -järjestelmän mukauttaminen (CBB:n piirissä käytyjen hotelli- ja ravintola-alan mainosmateriaalia koskevien keskustelujen tulos, katso myös 147 ja 241 kappale), hinnoittelu (hotelli- ja ravintola-alalla sekä vähittäiskaupassa), molemminpuolinen sitoumusten noudattaminen (hotelli- ja ravintola-alalla) ja aggressiivisista kilpailutoimenpiteistä luopumista koskeva sopimus. Saavuttamatta jäivät sen sijaan investointien säätelyä (hotelli- ja ravintola-alalla) sekä muiden toimijoiden osallistumista ja ulkomainontaa (hotelli- ja ravintola-alalla, katso myös 241 kappale) koskevat tavoitteet. Osapuolet ilmoittivat myös aikovansa neuvotella hotelli- ja ravintola-alasta kolme kertaa vuodessa tammikuusta 1998 alkaen. Käytettävissä ei ole mitään todisteita siitä, että osapuolet todella olisivat toimineet näin (katso 104 ja 105 kappale).

([248]) Toisin sanoen hotelli- ja ravintola-ala poislukien "kansalliset asiakkaat", esimerkiksi laitosruokalat.

([249]) "Pricing in the food to be established".

(243) Kartellin kestäessä harjoitettiin siis säännöllistä yhteistoimintaa, ja sopimuksia tehtiin seuraavista asioista:

a) yleinen sopimus aggressiivisista kilpailutoimenpiteistä pidättymiseksi:

Interbrew ja Danone tekivät heinäkuussa 1994 sopimuksen aggressiivisista kilpailutoimenpiteistä pidättymisestä (katso 56, 104 ja 112 kappale);

b) vähittäiskaupan hinnat ja myynninedistämistoimet:

Interbrew ja Alken-Maes tekivät sopimuksen vähittäiskaupan hinnankorotuksista ja myynninedistämistoimista jo vuonna 1993; vuonna 1994 tehtyyn herrasmiessopimukseen sisältyi myös sopimuksia vähittäiskaupan hinnoista ja myynninedistämistoimista (katso 44, 46, 47, 50, 60, 64–66, 107 ja 109–112 kappale);

c) hotelli- ja ravintola-alan asiakaskunnan jakaminen sekä perinteisellä hotelli- ja ravintola-alalla että kansallisten asiakkaiden osalta:

Sitoumusten molemminpuolista noudattamista koskeva sopimus sisällytettiin vuonna 1994 ”Lillen yliopisto” -sopimukseen. Tätä sopimusta kutsuttiin vuodesta 1994 alkaen myös ”Green-hankkeeksi”. Alun perin sopimus koski vain perinteistä hotelli- ja ravintola-alaa, mutta se laajennettiin vuonna 1995 koskemaan myös kansallisia asiakkaita (katso 56, 60, 68, 73 ja 111 kappale);

d) investointien ja mainonnan rajoittaminen hotelli- ja ravintola-alan markkinoilla:

Vaikka Interbrew ja Alken-Maes tekivät sopimuksia hotelli- ja ravintola-alan investointien ja mainonnan vähentämisestä vasta vuonna 1994 (”Lillen yliopisto” -sopimuksen puitteissa), Interbrew ja Danone olivat käsitelleet tätä kysymystä jo vuonna 1993. Vuonna 1994 Interbrew ja Alken-Maes sopivat aiheen perusteellisemmasta käsittelystä CBB:n piirissä, mikä toteutuikin ainakin vuoden 1997 toukokuuhun asti (katso 46, 47, 59, 65, 73, 107, 111–112 ja 133–154 kappale);

e) hotelli- ja ravintola-alan sekä vähittäiskaupan uusi tariffirakenne:

Interbrew ja Danone käsittelivät myös uutta tariffirakennetta jo vuonna 1993, ja se sisällytettiin ”Lillen yliopisto” -sopimukseen vuonna 1994. Tariffeja koskevaa sopimusta sovellettiin toukokuusta 1995 marraskuuhun 1997, ja Interbrew ja Alken-Maes pitivät asiassa tiiviisti yhteyttä erityisesti vuonna 1996 (katso 45, 47, 65, 76, 78, 84–91 ja 100 kappale);

f) osapuolten välinen tietojen vaihto hotelli- ja ravintola-alan ja vähittäiskaupan myynnistä:

Interbrew ja Alken-Maes vaihtoivat kuukausittaisia perusmyyntitietoja vähintään vuoden 1991 lopusta marraskuuhun 1999 asti. Vuodesta 1992 alkaen tietoja vaihdettiin myös volyymeista (eikä enää pelkästään myynnin kehityksestä prosentteina) oluttyypin, myyntikanavan ja pakkaustyypin mukaan (katso jakso 4.4).

(244) Kaikki nämä sopimukset ja yhteistoiminnan muodot liittyvät toisiinsa. Interbrew ja Alken-Maes tekivät aluksi vuonna 1993 vähittäiskauppaa koskevia sopimuksia hintojen korotuksista ja myynninedistämistoimista. Tuolloin Interbrew ja Danone käsittelivät myös ”yhteistyönsä” mahdollista laajentamista Belgiassa, liiketoiminnallisten investointien ja hotelli- ja ravintola-alan investointien vähentämistä sekä uutta hinnoittelua (katso 45–47 kappale). Danonen painostuksen seurauksena vuonna 1994 tehty ”Lillen yliopisto” -sopimus ei kattanut pelkästään näitä näkökohtia, vaan sisälsi myös hotelli- ja ravintola-alan markkinoiden asiakaskunnan jakamista koskevan sopimuksen. Interbrew’n ja Alken-Maesin välinen tietojenvaihtojärjestelmä ja sen avulla saatavat laajat liiketoiminnalliset tiedot (”market intelligence”) olivat hyödyllisiä näiden sopimusten soveltamisen kannalta (katso 122 ja 124 kappale).

(245) Edellä mainitut sopimukset ja kokoukset toteutettiin kyseisten yritysten organisaatioiden ylimmällä tasolla. Interbrew’n puolesta osallisina olivat pääasiassa toimitusjohtaja, Euroopan, Aasian, Tyynen valtameren ja Afrikan alueen operatiivinen johtaja, Belgian alueesta vastaava toimitusjohtaja, elintarvikeliiketoiminnan johtaja ja hotelli- ja ravintola-alan liiketoimintajohtaja. Alken-Maesin puolesta osallisina olivat erityisesti toimitusjohtaja, elintarvikeliiketoiminnan johtaja ja hotelli- ja ravintola-alan liiketoimintajohtaja, ja Danonen osalta pääjohtaja sekä olutliiketoiminnasta vastaava toimitusjohtaja.

(246) Interbrew’n ja Alken-Maesin edustajat myönsivät niiden välisten kilpailun vastaisten sopimusten olemassaolon komission käynnistettyä tutkimuksensa (katso 106–112 kappale ja 125 kappale).

(247) Danone perustelee kuitenkin vuoden 1993 hintasopimuksia ja tietojen vaihtoa Belgiassa 1. toukokuuta 1993 asti voimassa olleella hintavalvonnalla (katso 171 ja 172 kappale). Danonen esittämiä väitteitä ei

kuitenkaan voida hyväksyä seuraavista syistä. On syytä muistaa, että hintavalvontaa sovellettiin panimoihin vain 1. toukokuuta 1993 asti. Lainsäädäntö salli lisäksi sen, että yritykset ilmoittivat hinnankorotuksista joko yksin tai yhteisesti. Panimoilla oli siis laillinen mahdollisuus antaa yksittäisiä ilmoituksia. Yhteistä ilmoittamisjärjestelmää sovellettaessa ilmoitukset oli annettava ammatillisen järjestön välityksellä. Lainsäädännön tarkoituksena ei siis selvästikään ollut se, että yksittäiset yritykset ilmoittaisivat hinnankorotuksista käyttämättä etujärjestöään puolestapuhujanaan ja vielä keskustelisivat näistä korotuksista. Komissio huomauttaa, että CBB:n jäsenet saivat päättää vapaasti, missä määrin ja milloin ne ottaisivat sallitun hinnankorotuksen käyttöön. Vaikka komissio joutuisi myöntämään (näin ei kuitenkaan ole käynyt), että hintavalvonta olisi suosinut panimoiden välisiä hintaneuvotteluja, on tärkeää huomata, että CBB jätti yhteisen hinnankorotusilmoituksen viimeisen kerran 23. joulukuuta 1992. Tämän ajankohdan jälkeen 28. tammikuuta 1993 (katso 44 kappale) pidetty kokous ei siis voinut olla panimoiden CBB:n piirissä pidetty yhteistä hinnankorotusilmoitusta koskeva kokous. Tämä käy ilmi myös Danonen väitetiedoksiantoon antamasta vastauksesta, jossa Danone mainitsee useaan otteeseen olutkauppiaiden kanssa pidetyn kokouksen. On myös syytä huomata, että toimivaltainen ministeri hyväksyi korotusilmoituksen 6. helmikuuta 1993 sillä nimenomaisella ehdolla, että hintoja ei enää muutettaisi vuonna 1993 (katso 10 kappale). Hintavalvonta ei siis missään tapauksessa oikeuta hintoihin liittyviä kilpailunrajoituksia ([250]).

(248) Hintavalvonta ei oikeuta myöskään tietojen vaihtoa. Komissio myöntää, että hinnankorotusilmoitusten tueksi oli esitettävä yksityiskohtaisia tietoja. Panimoiden piti kuitenkin toimittaa nämä tiedot CBB:lle, joka teki yhteisen ilmoituksen, eikä vaihtaa tietoja keskenään. Lisäksi tiedot toimitettiin CBB:lle vain hinnankorotusilmoituksen yhteydessä eikä kuukausittain, kuten Interbrew ja Alken-Maes tekivät. Danone myönsi lisäksi, että tämä tietojen vaihto ei kuulunut hintavalvonnan piiriin, vaan alkoi silloin, kun Alken-Maes toimitti Interbrew'n olutta tämän kanssa sopimuksen tehneille anniskelupaikoille Interbrew'n lakon vuoksi vuonna 1989. Komissio ottaa tässä yhteydessä huomioon myös sen, että panimoalan hintavalvonta lopetettiin 1. toukokuuta 1993.

([250]) Katso myös 10. heinäkuuta 1986 annettu komission päätös 86/399/ETY (asiassa IV/31.371, Kattohuopa) (EYVL L 232, 19.8.1986, s. 15).

(249) Danone perustelee markkinoiden jakamista koskevia sopimuksia tuomalla esille, että Interbrew käytti määräävää markkina-asemaansa väärin Alken-Maesin kustannuksella yrittäen saada anniskelupaikkoja, joilla oli yksinostosopimus Alken-Maesin kanssa, rikkomaan tämän sopimuksen, muun muassa yrittämällä myydä niille olutta, jonka hinta alittaa tuotantokustannukset. Alken-Maes yritti saada Interbrew'n lopettamaan nämä väärinkäytökset, mikä johti osapuolten sopimukseen anniskelusopimusten molemminpuolisesta kunnioittamisesta. Komissio katsoo, että tämä ei oikeuta markkinoiden jakamista koskevia sopimuksia. Tavoitteena ei ole se, että lopettaakseen EY:n perustamissopimuksen 82 artiklan mahdollisen rikkomisen yritykset tekevät keskenään sopimuksen, jonka mukaan ne pidättyvät aggressiivisista kilpailutoimenpiteistä, koska näin ne rikkovat EY:n perustamissopimuksen 81 artiklaa. Myöskään se, että komissio aloitti tutkimuksen Interbrew'n mahdollisesta syyllistymisestä EY:n perustamissopimuksen 82 artiklan rikkomiseen, ei merkitse sitä, että edellä kuvattua Interbrew'n toimintaa olisi pidettävä kilpailusääntöjen rikkomisena.

6.3.2 *Jakelijoiden tuotemerkkejä koskeva kartelli*

(250) Syksyn ja talven 1997 sekä kesän 1998 välisenä aikana pidettiin neljä jakelijoiden tuotemerkeillä myytävää olutta koskevaa kokousta (katso 156 kappale).

(251) Näiden kokousten aikana asianomaisten belgialaisten panimoiden keskusteluissa käsiteltiin jakelijoiden tuotemerkeillä Belgiassa myytävien oluiden markkinasegmenttiä ja erityisesti asiakkaita ja hintoja. Tämän markkinasegmentin osalta vaihdettiin tietoja joka tapauksessa asiakkaista ja (asiakaskohtaisista) volyymeista ja ehkä myös hinnoista (katso 157, 159 ja 160 kappale). Keskustelujen ja tietojen vaihdon tavoitteena oli jakaa asiakaskunta Belgiassa ja sopia hintatasosta tai yhteistoiminnasta (katso 157 ja 159–161 kappale).

(252) Martens kiistää, että kokouksilla olisi ollut tällainen tavoite (katso 203 kappale). Interbrew'n edustajien (tai entisten edustajien) lausunnoista kuitenkin ilmenee, että jakelijoiden tuotemerkkejä koskevissa kokouksissa (joihin Martens aina osallistui) käytiin keskusteluja asiakaskunnan jakamisesta ja hintatasosta. Haachtin komission tietojensaantipyyntöön antamassa vastauksessa vahvistetaan, että näissä neljässä kokouksessa käsiteltiin hintatasoa. Väite, jonka mukaan tämä johtopäätös perustuisi näiden lausuntojen virheelliseen tulkintaan, kumotaan myös Haachtin ja Interbrew'n väitetiedoksiantoon antamissa kirjallisissa vastauksissa,

joissa yritykset myöntävät, että kokouksissa käsiteltiin hintoja ja asiakaskunnan jakamista. Tässä yhteydessä on myös syytä huomata, että väitetiedoksiantoon antamassaan vastauksessa, joka esitettiin myös Alken-Maesin nimissä, Danone ei kiistänyt sitä, että kokouksissa käsiteltiin hintoja ja asiakaskunnan jakamista.

(253) Komissio myöntää, että neljän panimon välisen yhteistoiminnan todisteet perustuvat yksinomaan kyseisten yritysten lausuntoihin, mutta se ei yhdy Martensin näkökantaan, jonka mukaan tämä ei riittäisi todistamaan, että EY:n perustamissopimuksen 81 artiklaa on rikottu. Martens ei perustellut uskottavasti väitettään, jonka mukaan Interbrew'n lausuntoihin olisi suhtauduttava varauksella, koska komissio oli käynnistänyt Interbrew'n osalta muita kilpailulainsäädännön soveltamista koskevia menettelyjä (katso 203 kappale). Haachtin vastaus vahvistaa komission näkökannan, eivätkä Danone ja Alken-Maes ole kiistäneet sitä. Lisäksi on syytä korostaa, että kukin rikkomistapaus ja sen seuraamukset kyseiselle yritykselle tai yrityksille arvioidaan kunkin tapauksen ominaispiirteiden pohjalta.

(254) Vaikka käytettävissä olevien todisteiden perusteella ei voida vahvistaa kyseisten neljän panimon välisen sopimuksen olemassaoloa, voidaan joka tapauksessa todistaa, että panimot ovat noudattaneet yhdenmukaistettuja menettelytapoja. Kokousten tarkoituksena oli vaikuttaa kilpailijoiden markkinakäyttäytymiseen ja antaa niille käyttäytymismalli, jota niiden oli noudatettava (katso 157 ja 159–161 kappale). Kokouksissa ei pelkästään vaihdettu tietoja, vaan myös keskusteltiin hinnoista ja asiakkaista. Interbrew'n ja Haachtin lausunnoista käy ilmi, että kokousten tavoitteena oli toisaalta välttää hintasota ja omaksua yhtenäinen kanta hintoihin nähden ja toisaalta jakaa asiakkaat siten, että muiden panimoiden asiakkaille ei tehtäisi (todellisia) tarjouksia. Näiden selkeästi kilpailun vastaisten tavoitteiden vuoksi ei ole tarpeen osoittaa, että kilpailuun todella vaikutettiin.

(255) Koska on osoitettu, että Martens oli osallistunut selvästi kilpailua rajoittaviin kokouksiin, on syytä olettaa, että Martensilla oli näihin kokouksiin osallistuessaan kilpailua rajoittava tavoite, ellei Martens osoita ilmoittaneensa kilpailijoilleen selkeästi, että sillä oli näihin kokouksiin osallistuessaan kilpailijoihin nähden eri näkemys ([251]). Martens ei kuitenkaan pystynyt osoittamaan tätä. Martens ei myöskään lakannut osallistumasta jakelijoiden tuotemerkkejä koskevaan kartelliin ensimmäisen kokouksen jälkeen, vaan osallistui myös seuraaviin kokouksiin ja pyrki kutsumaan kokouksiin myös alankomaalaisia panimoita Alankomaiden toimintansa vuoksi.

(256) Martens kiistää mukauttaneensa markkinakäyttäytymistään kokousten vuoksi (katso 206 kappale). Elleivät asianomaiset toimijat esitä vastakkaista näyttöä niille kuuluvan näyttövelvollisuuden mukaisesti, yhteisöjen tuomioistuimen mukaan on syytä olettaa, että yhteistoimintaan osallistuvat ja edelleen markkinoilla toimivat yritykset ottavat markkinakäyttäytymisessään huomioon kilpailijoidensa kanssa vaihdetut tiedot ([252]). Martensin esittämä näyttö osoittaa kuitenkin korkeintaan sen, että Martens ei pannut täytäntöön kokousten tuloksia, eli tietojen vaihtoa ja asiakkaita koskevia keskusteluja, joiden tarkoituksena oli hintasodan estäminen jakelijoiden tuotemerkkien markkinoilla ja asiakaskunnan jakaminen ([253]).

(257) Martens viittaa tässä yhteydessä turhaan Euroopan talousyhteisön perustamissopimuksen 81 artiklan 1 kohdan soveltamisalaan kuulumattomista vähämerkityksisistä sopimuksista annettuun komission tiedonantoon ([254]) (katso 209 kappale). Tämä tiedonanto on 6 kohtansa perusteella sovellettavissa myös yhdenmukaistettuihin menettelytapoihin. Tämän vuoksi tiedonannon soveltamiskelpoisuuden arvioimiseksi on myös yhdenmukaistetun menettelytavan osalta syytä käyttää perustana asianomaisten yritysten markkinaosuuksia kokonaisuudessaan.

(258) Martens viittaa turhaan myös yhteisöjen tuomioistuimen asiassa John Deere antamaan tuomioon (katso 207 kappale). Tarkasteltavana olevassa asiassa ei ole kyse pelkästä tietojen vaihdosta, kuten asiassa *John Deere*. Panimot neuvottelivat nimittäin myös hintatasosta ja markkinoiden jakamisesta.

([251]) Tuomio asiassa Hüls, 155 kohta, ks. alaviite 229.
([252]) Tuomio asiassa Hüls, 162 kohta, ks. alaviite 229.
([253]) Tuomio asiassa Anic, 127 kohta, ks. alaviite 242.
([254]) Ks. alaviite 232.

(259) Martensin väite, että komission olisi osoitettava toteen samansuuntainen käyttäytyminen hintojen alueella (katso 208 kappale), on osoitus yrityksen tarkoittaman päätöksen väärästä tulkinnasta. Komissio katsoi asiassa Zinc Producer Group, että asianomaisten yritysten suoria yhteyksiä koskevien todisteiden puuttuessa samansuuntainen käyttäytyminen hintojen alueella muodosti tietyissä olosuhteissa riittämättömän näytön yhdenmukaistetusta menettelytavasta. Tästä päätöksestä ei siis voida päätellä, että kokouksia koskevat todisteet sinänsä olisivat riittämättömiä EY:n perustamissopimuksen 81 artiklan rikkomisen osoittamiseksi.

(260) Kuten Danone korosti (katso 176 kappale), se, että jakelijoiden tuotemerkkejä koskevat kokoukset järjestettiin vastauksena FEDISin vaatimukseen lajittelukorvauksen käyttöönotosta, ei oikeuttanut keskusteluja hinnoista ja asiakkaista eikä tietojen vaihtoa. FEDISin vaatimukseen vastaamiseksi olisi riittänyt, että jakelijoiden tuotemerkeillä myytäviä oluita tuottavat panimot olisivat toimittaneet yksittäiset tietonsa riippumattomalle kolmannelle osapuolelle, esimerkiksi CBB:lle, joka olisi koonnut ne yhteen.

6.4 **Kilpailun rajoittaminen**

(261) EY:n perustamissopimuksen 81 artiklan 1 kohdassa mainitaan yksiselitteisesti kilpailun rajoituksina sopimukset, päätökset ja yhdenmukaistetut menettelytavat, joilla (muun muassa)

– suoraan tai välillisesti vahvistetaan osto- tai myyntihintoja taikka muita kauppaehtoja,

– jaetaan markkinoita tai hankintalähteitä.

(262) Nämä olivat Interbrew'n ja Alken-Maesin kartellin horisontaalisten sopimusten tärkeimmät tavoitteet. Koska hinnat ovat tärkein kilpailumekanismi, kaikkien tuottajien tekemien sopimusten ja perustamien salaisten mekanismien lopullisena tavoitteena oli korottaa hintoja kyseisten tuottajien eduksi ja nostaa hinnat vapaan kilpailun olosuhteita korkeammalle tasolle. Sopimusta osapuolten sitoumusten ja kansallisten asiakkaiden molemminpuolisesta kunnioittamisesta (katso 60, 68, 73 ja 111 kappale) on pidettävä sopimuksena hotelli- ja ravintola-alan asiakaskunnan jakamisesta eli markkinoiden jakamisesta, joka mainitaan EY:n perustamissopimuksen 81 artiklan 1 kohdassa yksiselitteisesti kilpailun rajoittamisena.

(263) Markkinoiden jakaminen ja hintasopimukset olivat jakelijoiden tuotemerkkejä koskevan kartellin tärkeimmät tavoitteet. Koska hinnat ovat tärkein kilpailumekanismi, kaikkien tuottajien hyväksymien salaisten menettelytapojen lopullisena tavoitteena oli korottaa hintoja kyseisten tuottajien eduksi ja nostaa hinnat vapaan kilpailun olosuhteita korkeammalle tasolle.

(264) Markkinoiden jakaminen ja hintojen vahvistaminen rajoittavat kilpailua EY:n perustamissopimuksen 81 artiklan 1 kohdassa tarkoitetulla tavalla.

(265) Kilpailua rajoittaviksi katsottavien sopimusten (ryhmien), järjestelyjen ja menettelytapojen tärkeimmät elementit ovat seuraavat:

Interbrew'n ja Alken-Maesin kartelli

Asianomaisten yritysten johtajat osallistuivat säännöllisiin kokouksiin ja olivat muilla tavoin yhteydessä toisiinsa ottaakseen osaa seuraaviin rajoituksiin, toteuttaakseen niitä ja/tai muuttaakseen niitä:

a) yleinen sopimus aggressiivisista kilpailutoimenpiteistä pidättymiseksi;

b) suora ja epäsuora yhteistoiminta hintojen ja vähittäiskaupan myynninedistämistoimien alueella;

c) hotelli- ja ravintola-alan asiakaskunnan jakaminen (sekä perinteisellä hotelli-ja ravintola-alalla että kansallisten asiakkaiden osalta);

d) investointien ja mainonnan rajoittaminen hotelli- ja ravintola-alan markkinoilla;

e) hotelli- ja ravintola-alan sekä vähittäiskaupan uuden tariffirakenteen käyttöönotto;

f) hotelli- ja ravintola-alaa ja vähittäiskaupan markkinoita koskevien myyntitietojen vaihto.

Jakelijoiden tuotemerkkejä koskeva kartelli

a) asiakaskunnan jakamista koskeva yhteistoiminta ja asiakastietojen vaihto;

b) hintoja koskeva yhteistoiminta.

(266) Koska edellä mainittujen sopimusten ja menettelytapojen tavoite on selvästi kilpailun vastainen, ei ole tarpeen tutkia, missä määrin yksittäiset kilpailun rajoitukset ovat edistäneet tavoitteen toteutumista, sen selvittämiseksi, onko EY:n perustamissopimuksen 81 artiklan 1 kohtaa rikottu ([255]). Tässä yhteydessä on syytä ottaa huomioon, että 265 kappaleessa mainitut kilpailun rajoitukset muodostavat vain osan toisaalta Interbrew'n ja Alken-Maesin kartellista ja toisaalta jakelijoiden tuotemerkkejä koskevasta kartellista ja että Interbrew'n ja Alken-Maesin kartellia sekä jakelijoiden tuotemerkkejä koskevaa kartellia on pidettävä kumpaakin erikseen yhtenä rikkomistapauksena.

6.5 **Vaikutukset jäsenvaltioiden väliseen kauppaan**

(267) Jotta yritysten välinen sopimus olisi tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan omiaan vaikuttamaan jäsenvaltioiden väliseen kauppaan, objektiivisten oikeudellisten seikkojen ja tosiseikkojen perusteella on oltava riittävän todennäköistä, että se voi tosiasiallisesti tai mahdollisesti vaikuttaa jäsenvaltioiden välisiin kauppavirtoihin suoraan tai välillisesti ([256]).

(268) EY:n perustamissopimuksen 81 artiklan 1 kohdan soveltaminen kartelliin ei rajoitu kartellin osapuolten myynnin siihen osaan, johon liittyy tuotteiden siirtoa maasta toiseen. Näiden määräysten soveltamiseksi ei myöskään ole tarpeen osoittaa, että kunkin osallistujan yksittäinen käyttäytyminen koko kartellin käyttäytymisen asemesta on vaikuttanut jäsenvaltioiden väliseen kauppaan ([257]).

(269) Edellä 19 ja 21 kappaleista käy ilmi, että myös Interbrew'n toimittamien lukujen perusteella voidaan todeta, että Belgiaan tuodaan ja Belgiasta viedään merkittäviä olutmääriä. Tätä kauppaa käydään pääasiassa muiden jäsenvaltioiden kanssa.

(270) Belgian ja muiden jäsenvaltioiden väliset hintaerot voivat aiheuttaa ja aiheuttavatkin rinnakkaisia kauppavirtoja (katso 19 ja 20 kappale).

(271) Interbrew'n ja Alken-Maesin kartellin perimmäisenä tavoitteena oli nostaa hinnat tavanomaista kilpailutilannetta korkeammalle tasolle. Tämä on riittävä syy katsoa, että tällä monimutkaisella yhteistoimintajärjestelyllä oli suoraan tai epäsuorasti todellisia tai mahdollisia vaikutuksia jäsenvaltioiden väliseen kauppaan. Kartellista voidaan lisäksi esittää seuraavat huomautukset. Ensinnäkin kartellia on tarkasteltava myös Ranskan markkinasuhteiden kannalta (katso 51–55 kappale). Alken-Maesin ranskalainen emoyhtiö toimi kartellissa aktiivisesti.

(272) Toiseksi kartellin osittaista toteutusta CBB:n piirissä on tarkasteltava myös Arthur D. Littlen CBB:n toimeksiannosta tekemän "Scénario 2000" -tutkimuksen valossa. Tämä tutkimus liittyy Euroopan rajojen avautumiseen ja tämän seurauksiin Belgian markkinoiden kannalta. Yksi tutkimuksen tavoitteista on valottaa olutkaupan ja hotelli- ja ravintola-alan kehitystä Belgiassa, jotta panimot voisivat kehittää liiketoimintastrategioitaan (katso 129 kappale).

(273) Edellä mainittujen syiden vuoksi Interbrew'n ja Alken-Maesin kartelliin liittyvät kilpailun rajoitukset saattavat ohjata panimoalan kauppavirtoja muuhun kuin niiden luonnolliseen suuntaan. Voidaan siis katsoa, että nämä kilpailun rajoitukset saattavat vaikuttaa jäsenvaltioiden väliseen kauppaan ([258]).

(274) Jakelijoiden tuotemerkkejä koskevan kartellin tavoitteena oli nostaa hinnat tavanomaista kilpailutilannetta korkeammalle tasolle. Tämä on riittävä syy katsoa, että tällä yhteistoimintajärjestelyllä oli suoraan tai epäsuorasti todellisia tai mahdollisia vaikutuksia jäsenvaltioiden väliseen kauppaan. Lisäksi kartellin osapuolet loivat suhteita naapurimaiden markkinoihin (Alankomaat, Luxemburg ja Saksa). Jakelijoiden tuotemerkeillä myytävien oluiden alankomaalaisia tuottajia oli myös läsnä kahdessa osapuolten kokouksessa (katso 156, 157 ja 159 kappale).

(275) Edellä mainittujen syiden vuoksi jakelijoiden tuotemerkkejä koskevaan kartelliin liittyvät kilpailun rajoitukset saattavat ohjata panimoalan kauppavirtoja muuhun kuin niiden luonnolliseen suuntaan. Voidaan siis katsoa, että nämä kilpailun rajoitukset saattavat vaikuttaa jäsenvaltioiden väliseen kauppaan ([259]).

([255]) Katso Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen tuomio 30. tammikuuta 1985 asiassa 123/83, BNIC v. Guy Clair, Kok. 1985, s. 391 ja ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tuomio 10. maaliskuuta 1992 yhteisissä asioissa T-68/89, T-77/89 ja T-78/89, Societa Italiana Vetro SpA ym. v. komissio, Kok. 1992, s. II–1403.

([256]) Yhteisöjen tuomioistuimen tuomio 11. heinäkuuta 1985 asiassa 42/84, Remia ym. v. komissio, Kok. 1985, s. 2545, 22 kohta.

([257]) Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tuomio 10. maaliskuuta 1992 asiassa T-13/89, Imperial Chemical Industries v. komissio, Kok. 1992, s. II–1021, 304 kohta.

([258]) Yhteisöjen tuomioistuimen tuomio 29. lokakuuta 1980 yhteisissä asioissa 209–215 ja 218/78, Van Landewyck v. komissio, Kok. 1980, s. 3125, 171–173 kohdat.

([259]) Tuomio asiassa Van Landewyck, 171–173 kohdat, ks. alaviite 258.

6.6 EY:n perustamissopimuksen 81 artiklan 3 kohta

(276) Sopimukset ja menettelytavat, joita tämä päätös koskee, on hyväksytty salaa, eikä niistä ole ilmoitettu komissiolle. EY:n perustamissopimuksen 81 artiklan 1 kohdan määräykset koskevat siten niitä. Asianomaisten yritysten omaksumien menettelytapojen kaltaiset menettelytavat eivät joka tapauksessa täytä periaatteessa EY:n perustamissopimuksen 81 artiklan 3 kohdassa annettuja ehtoja, koska kartellin eri osa-alueiden yhdistelmä on kilpailun vastainen. Käytännössä komission tiedossa ei ole seikkoja, joiden perusteella yksittäisen vapautuksen neljän ehdon voitaisiin katsoa täyttyvän.

7. TÄMÄN PÄÄTÖKSEN VASTAANOTTAJAT

(277) Tämä päätös on osoitettu yrityksille, jotka ovat olleet suoraan osallisina rikkomisiin.

(278) Interbrew'n ja Alken-Maesin kartellin osalta nämä yritykset ovat Interbrew ja Alken-Maes. Koska Alken-Maes oli rikkomisen aikana Danonen hallinnassa ja Danone osallistui rikkomiseen myös itse, tämä päätös on osoitettu myös sille.

(279) Vaikka kartelli toteutettiin osittain CBB:n piirissä, tämän ei voida katsoa osallistuneen kartelliin. Interbrew ja Alken-Maes käyttivät CBB:tä vain tapaamispaikkana kartellin muodostavien kahdenvälisten sopimusten syventämistä ja täytäntöönpanoa varten. CBB ei siis itse toiminut kartellissa ([260]).

(280) Jakelijoiden tuotemerkkejä koskevan kartellin osalta vastaanottajina ovat Interbrew ja Alken-Maes sekä Haacht ja Martens. Vaikka Alken-Maes oli tapahtumien aikaan Danonen hallinnassa, komission hallussa ei ole todisteita siitä, että myös Danone olisi osallistunut jakelijoiden tuotemerkkejä koskevaan kartelliin. Danone ei siis ole tämän päätöksen vastaanottajana jakelijoiden tuotemerkkejä koskevan kartellin osalta.

8. RIKKOMISEN KESTO

8.1 Interbrew'n ja Alken-Maesin kartelli

(281) Komission hallussa on Interbrew'n ja Alken-Maesin kartellia koskevaa todistusaineistoa ajanjaksolta, joka alkoi viimeistään 28. tammikuuta 1993 ja päättyi 28. tammikuuta 1998 (katso 44 ja 103 kappale). Ensimmäinen kokous, jolla oli selvästi kilpailun vastainen tavoite, pidettiin 28. tammikuuta 1993. Tammikuun 28. päivänä 1998 pidetty yhteistoimintajärjestelyihin liittynyt kokous on viimeinen asiaan liittynyt tapaaminen, jota koskevat asiakirjat ovat komission hallussa. Rikkominen kesti siis viisi vuotta ja yhden päivän. Tietojen vaihto on kylläkin alkanut jo aiemmin ja päättynyt myöhemmin, mutta tämä menettely, sellaisena kuin se käynnistettiin virallisesti komission hyväksyttyä väitetiedoksiannon 29. syyskuuta 2000, koskee ainoastaan yhteistoimintajärjestelyjen kokonaiskestoa. Ei ole myöskään osoitettu, että hotelli- ja ravintola-alalle suunniteltu yhteistoiminta, jota käsitellään Belgian alueesta vastaavan liiketoimintajohtajan muistiinpanoissa (katso 104 kappaleen 3 alakohta), olisi tosiasiassa toteutunut.

(282) Danone kiistää rikkomisen keston. Danonen mukaan Alken-Maesin ja Interbrew'n väliset keskustelut alkoivat vasta 12. lokakuuta 1994 ja päättyivät heinäkuussa 1996, kun Interbrew päätti ottaa uuden tariffirakenteensa käyttöön 1. tammikuuta 1997. Tässä väitteessä ei kuitenkaan oteta millään tavalla huomioon komission hallussa olevaa todistusaineistoa, joka osoittaa, että Alken-Maes ja Interbrew kävivät keskusteluja jo aiemmin eli 28. tammikuuta 1993 alkaen. Kuten edellä todettiin, Danonen näille keskusteluille esittämät perustelut eivät ole uskottavia (katso 247 ja 248 kappale). Tätä ei muuta se tosiseikka, että Alken-Maesin ja Interbrew'n 28. tammikuuta 1998 pidetyssä kokouksessa arvioitiin vain 12. lokakuuta 1994 lähtien tehtyjä sopimuksia. Kyseisenä päivänä Interbrew ja Alken-Maes keskustelivat nimittäin voimassa olevista keskinäisistä sopimuksistaan. Vaikka nämä keskustelut jäivät erinäisistä syistä tuloksettomiksi, on perusteltua olettaa, että kyseessä oli Interbrew'n ja Alken-Maesin välisiin sopimuksiin ja yhteistoimintaan liittyvä kokous.

(283) Toisin kuin Danone väittää, Interbrew'n ja Alken-Maesin yhteistoiminta ei päättynyt heinäkuussa 1996. On syytä huomauttaa, että Interbrew myönsi rikkomisen jatkuneen tammikuuhun 1998 asti (katso 111 kappale) ja että eräs kyseisenä aikana tariffineuvotteluihin osallistunut Alken-Maesin edustaja ilmoitti, että yhteistyö Interbrew'n kanssa oli loppunut marraskuussa 1997 (katso 100 kappale). Lisäksi komission hallussa on todistusaineistoa neuvotteluista, joita käytiin Interbrew'n ja Alken-Maesin välisen yhteistyön osalta 9. joulukuuta 1996 (puhelimitse), 17. huhtikuuta 1997 ja 28. tammikuuta 1998 (katso 91, 95, 96, 103 ja 104 kappale). Vaikka Alken-Maes teetti kyseisenä

([260]) Yhteisöjen tuomioistuimen tuomio 27. syyskuuta 1988 yhteisissä asioissa 89/85, 104/85, 116/85, 117/85 ja 125–129/85, Sellun tuottajat v. komissio, Kok. 1988, s. 5193, 24–27 kohdat.

aikana konsulttiyrityksellä tutkimuksen Alken-Maesin ja Interbrew'n tariffijärjestelmähankkeesta, se ei komission hallussa olevan edellä mainitun todistusaineiston vuoksi vaikuta johtopäätökseen rikkomisen jatkamisesta.

(284) Toisin kuin Danone väittää, 17. huhtikuuta 1997 käydyissä keskusteluissa käsiteltiin Interbrew'n ja Alken-Maesin/Danonen markkinakäyttäytymisen yhteensovittamista. Interbrew'n keskustelun sisällöstä antaman lausunnon (katso 96 kappale) perusteella ei ole uskottavaa, että keskustelussa olisi käsitelty Interbrew'n aikeita ostaa Kronenbourg/Alken-Maes. Tätä Danone ei ole myöskään todistanut.

(285) Interbrew'n edustajan 28. tammikuuta 1998 pidetyssä kokouksessa tekemistä muistiinpanoista ilmenee, että kokouksessa käsiteltiin Interbrew'n ja Alken-Maesin välisiä suhteita. Osapuolet eivät pelkästään laatineet yhteistyöstään yhteenvetoa, vaan käsittelivät myös senhetkisiä aiheita ja keskustelivat yhteistoiminnan toteutustavoista (katso 104 kappale). Danone ei ole esittänyt uskottavia perusteluja väitteelle, jonka mukaan 28. tammikuuta 1998 pidettyyn kokoukseen osallistui panimo (Alken-Maes) ja sen Brysselin alueen jakelija (Interbrew). Myöskään komission hallussa oleva todistusaineisto ei tue tätä väitettä. Sekä Interbrew'n että Alken-Maesin edustajien lausunnoista käy kuitenkin ilmi, että keskustelu oli tulokseton ja että yhteydenpito lopetettiin tämän jälkeen (katso 105 kappale).

8.2 **Jakelijoiden tuotemerkkejä koskeva kartelli**

(286) Komission hallussa olevasta todistusaineistosta käy ilmi, että kokoukset pidettiin joka tapauksessa 9. lokakuuta 1997 ja 7. heinäkuuta 1998 välisenä aikana (katso 156 kappale). Tämä rikkominen kesti siis vähintään noin yhdeksän kuukautta. Asianomaiset yritykset eivät kiistä rikkomisen kestoa.

9. **SEURAAMUKSET**

9.1 **Asetuksen N:o 17 3 artikla**

(287) Jos komissio toteaa, että EY:n perustamissopimuksen 81 artiklan 1 kohdan määräyksiä on rikottu, se voi velvoittaa asianomaiset yritykset lopettamaan rikkomisen asetuksen N:o 17 3 artiklan nojalla.

(288) Interbrew'n ja Alken-Maesin kartelliin kyseisenä aikana osallistunut Interbrew'n edustaja ilmoitti, että 28. tammikuuta 1998 pidetyn kokouksen jälkeen "mitään muuta ei [...] enää tapahtunut" (katso 105 kappale). Komission hallussa ei myöskään ole todistusaineistoa siitä, että jokin osapuoli olisi jatkanut kilpailun vastaista käyttäytymistään 28. tammikuuta 1998 jälkeen.

(289) Interbrew'n ja Alken-Maesin välisen tietojen vaihdon osalta on lisäksi syytä huomauttaa, että Alken-Maes toimitti komissiolle kopion 5. marraskuuta 1999 päivätystä kirjeestään, jolla se lopetti tietojen vaihdon Interbrew'n kanssa.

(290) Jakelijoiden tuotemerkkejä koskevan kartellin jäsenet ilmoittivat, että kokouksia pidettiin vain neljä, joista viimeinen heinäkuussa 1998 (katso 156 kappale). Yksi osallistuja ilmoitti lisäksi, että yhteistoiminta oli lopetettu (katso 157 kappale). Komission hallussa ei myöskään ole todistusaineistoa yhteistoiminnan jatkumisesta viimeisen kokouksen jälkeen.

(291) Interbrew ilmoitti väitetiedoksiantoon antamassaan vastauksessa, että sekä Interbrew'n ja Alken-Maesin kartelli että jakelijoiden tuotemerkkejä koskeva kartelli oli purettu. Interbrew viittaa tässä yhteydessä 29. helmikuuta 2000 päivättyyn kirjeeseensä, jossa se ilmoitti lopettaneensa rikkomiset ja toteuttaneensa mittavia toimenpiteitä vastaavanlaisen kilpailusääntöjen rikkomisen estämiseksi tulevaisuudessa. Yksi näistä toimenpiteistä oli kilpailusääntöjen noudattamista valvovan laajan Compliance Programme -ohjelman käyttöönotto; ohjelmaan kuului muun muassa puolen vuoden välein suoritettava sisäinen ja ulkoinen tarkastus. Tässä yhteydessä korostetaan erityisesti sitä, että Interbrew'n työntekijöillä ei ole valtuuksia tehdä hintoihin, myyntiehtoihin, markkinoiden jakoon ja tietojen vaihtoon liittyviä sopimuksia.

(292) Edellä mainitun perusteella asianomaisia yrityksiä ei ole siis tarpeen velvoittaa lopettamaan rikkomista.

9.2 **Asetuksen N:o 17 15 artiklan 2 kohta**

(293) Asetuksen N:o 17 15 artiklan 2 kohdan nojalla komissio voi päätöksellään määrätä yrityksille sakon, joka on vähintään 1 000 ja enintään 1 000 000 euroa taikka tätä suurempi mutta enintään 10 prosenttia kunkin

rikkomiseen osallisen yrityksen edellisen tilikauden liikevaihdosta, jos ne tahallisesti tai tuottamuksellisesti rikkovat EY:n perustamissopimuksen 81 artiklan 1 kohtaa.

(294) Sakon suuruutta määrätessään komission on otettava huomioon kaikki siihen vaikuttavat asiat, erityisesti rikkomisen vakavuusaste ja kesto. Tässä yhteydessä käytetään menetelmää, joka on määritetty asetuksen N:o 17 15 artiklan 2 kohdan ja EHTY:n perustamissopimuksen 65 artiklan 5 kohdan nojalla määrättävien sakkojen laskentaa varten laadituissa suuntaviivoissa ([261]).

9.2.1 *Interbrew'n ja Alken-Maesin kartelli*

9.2.1.1 Sakon laskeminen

(295) Komissio katsoo, että Interbrew'n ja Alken-Maesin kartellin osalta on määrättävä sakko Interbrew'lle ja Danonelle. Danonea pidetään vastuussa omasta osallistumisestaan ja Alken-Maesin osallistumisesta rikkomiseen. Emoyhtiön voidaan katsoa olevan vastuussa tytäryhtiönsä kilpailunvastaisesta toiminnasta, kun emoyhtiöllä itsellään on ollut aktiivinen osuus tytäryhtiön kilpailunvastaisissa toimissa ([262]). Kuten Danone itse ilmoitti, se muodosti Alken-Maesin kanssa taloudellisen yksikön EY:n perustamissopimuksen 81 artiklan rikkomisen ajankohtana. Lisäksi Danone ei ollut tapahtumien aikaan pelkästään Alken-Maesin emoyhtiö, vaan osallistui myös itse suoraan kartelliin. Danone myöntää osallistuneensa Belgian markkinoita koskeviin kokouksiin ja olleensa tietoinen tietyistä menettelytavoista. Danonea pidetään siis vastuussa sekä omasta osallistumisestaan että Alken-Maesin osallistumisesta kartelliin.

9.2.1.2 Tahallinen tai tuottamuksellinen rikkominen

(296) Käytettävissä olevat tiedot osoittavat, että kaikki kartelliin osallistuneet yritykset aikoivat tehdä sopimuksia yleisestä aggressiivisista kilpailutoimista pidättymisestä, vähittäiskaupan hinnoista ja myynninedistämistoimista, hotelli- ja ravintola-alan asiakaskunnan jakamisesta (sekä perinteisellä hotelli- ja ravintola-alalla että kansallisten asiakkaiden osalta), investointien rajoittamisesta ja mainonnasta hotelli- ja ravintola-alan markkinoilla, hotelli- ja ravintola-alalla sekä vähittäiskaupassa sovellettavasta uudesta tariffirakenteesta sekä hotelli- ja ravintola-alan ja vähittäiskaupan myyntiä koskevasta tietojen vaihdosta. Komissio päättelee, että osapuolet ovat syyllistyneet tähän rikkomiseen tahallisesti, koska niiden on täytynyt olla tietoisia siitä, että edellä mainitut sopimukset (tai niiden yhdistelmä) olivat luonteeltaan kilpailua rajoittavia.

9.2.1.3 Rikkomisen vakavuusaste

(297) Tällainen horisontaalinen kartelli/yhteistoiminta, johon sisältyy yleinen sopimus pidättyä aggressiivisista kilpailutoimenpiteistä, suoria ja välillisiä sopimuksia ja/tai yhteistoimintaa, jotka koskevat vähittäiskaupan hintoja ja myynninedistämistoimia, sopimuksia hotelli- ja ravintola-alan asiakaskunnan jakamisesta sekä investointien ja mainonnan rajoittamisesta näillä markkinoilla sekä hotelli- ja ravintola-alalla ja vähittäiskaupassa sovellettavan uuden tariffirakenteen yhteisestä kehittämisestä sekä näiden alojen myyntiä koskevasta tietojen vaihdosta, muodostaa luonteensa perusteella erittäin vakavan rikkomisen. Interbrew'n ja Alken-Maesin välinen tietojenvaihtojärjestelmä helpotti näiden sopimusten täytäntöönpanoa ja niiden tavoitteiden toteuttamista. Koska hinnat ovat yksi tärkeimmistä kilpailutekijöistä, kaikkien tuottajien hyväksymien sopimusten ja salaisten mekanismien perimmäisenä tavoitteena oli korottaa hintoja ja nostaa hinnat vapaan kilpailun olosuhteita korkeammalle tasolle kuluttajien vahingoksi.

(298) Kartelli koski lisäksi yleisesti kaikkia olutmarkkinoiden segmenttejä sekä hotelli- ja ravintola-alalla että vähittäiskaupan markkinoilla. Komissio ottaa lisäksi huomioon sen, että Interbrew'n ja Alken-Maesin/Danonen väliset keskustelut käytiin kaikkein korkeimmalla tasolla. Lisäksi on tärkeää, että sopimukset ja yhteistoiminta koskivat erittäin moninaisia kilpailuun liittyviä muuttujia (hinnat ja myynninedistämistoimet, asiakaskunta, investoinnit, mainonta, tariffirakenne ja myyntitietojen vaihtaminen) ja että Interbrew ja Alken-Maes olivat säännöllisesti yhteydessä keskenään näiden asioiden osalta.

(299) Danone kiistää näiden kokousten liittyneen hintasopimuksiin ja markkinoiden jakamiseen. Käytettävissä olevasta todistusaineistosta sekä Interbrew'n ja Alken-Maesin lausunnoista käy kuitenkin ilmi, että tällaisia hintoja ja markkinoiden jakamista koskevia sopimuksia todella tehtiin (katso kohta 6.3.1).

([261]) EYVL C 9, 14.1.1998, s. 3.

([262]) Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tuomio 14. toukokuuta 1998 asiassa T-309/94, NV Koninklijke KNP BT v. komissio, Kok. 1998, s. II–1007, 45 kohta ja seuraavat kohdat; tuomioistuin vahvisti tuomion tämän osan, katso yhteisöjen tuomioistuimen tuomio 16. marraskuuta 2000 asiassa C-248/98 P, NV Koninklijke KNP BT v. komissio, Kok. 2000, s. I–9641.

(300) Lähtökohtana on pidettävä sitä, että osapuolten tekemien erilaisten salaisten sopimusten tavoitteena oli hintojen korottaminen osapuolten omaksi eduksi ja hintatason nostaminen vapaan kilpailun olosuhteita korkeammalle tasolle. Komission hallussa olevasta todistusaineistosta käy ilmi, että Interbrew ja Alken-Maes totesivat 28. tammikuuta 1998 järjestetyssä kokouksessa seuraavat tavoitteet saavutetuiksi: yleinen sopimus aggressiivisista kilpailutoimenpiteistä pidättymiseksi, hotelli- ja ravintola-alan asiakkaiden (osittaista) jakamista koskevat sopimukset, hotelli- ja ravintola-alan mainonnan rajoittamista koskevat sopimukset hotelli- ja ravintola-alan ja vähittäiskaupan uuden tariffirakenteen yhteinen kehittäminen sekä näiden alojen myyntiä koskeva tiedonvaihto (ks. 104 kappale). Interbrew myönsi lisäksi, että se ja Alken-Maes sopivat vähittäiskaupan myynninedistämistoimista (katso 109 kappale). Interbrew ja Alken-Maes myönsivät myös, että yritykset vaihtoivat kuukausittain yksityiskohtaisia myyntitietoja (katso kohta 4.4). Komission mukaan koko todistusaineiston perusteella on syytä todeta, ettei Interbrew ja Alken-Maesin kartellijärjestely ollut täydellinen tai että ne toteuttivat siitä vain osan, koska tiettyjä herrasmiessopimuksen osia ei pantu täytäntöön (katso 92, 107, 236 ja 242 kappale), koska Interbrew ei noudattanut hotelli- ja ravintola-alan asiakkaiden jakamista koskevaa sopimusta täysimääräisesti (katso 72 kappale) ja koska CBB:n piirissä käytyjen keskustelujen tulokset olivat vähäisiä (katso 241 kappale). Tämän perusteella ei kuitenkaan voida päätellä, ettei kartellilla sinänsä olisi ollut vaikutuksia markkinoihin tai että vaikutukset olisivat olleet pieniä ([263]).

(301) Kyseinen maantieteellinen markkina-alue kattaa koko Belgian muodostaen merkittävän osuuden yhteisön markkinoista.

(302) Kaikki edellä mainitut (katso 297-301 kappale) olosuhteet huomioon ottaen komissio päättelee, että tarkasteltavana olevaa rikkomista on pidettävä erittäin vakavana.

([263]) Markkinoihin kohdistuvalla vaikutuksella on rikkomisen vakavuutta määriteltäessä olennaista merkitystä vain silloin, kun asiaan liittyvät sopimukset eivät rajoita kilpailua luonteensa perusteella eivätkä siis riko EY:n perustamissopimuksen 81 artiklan 1 kohtaa muutoin kuin käytännön vaikutustensa osalta (ks. julkisasiamies Mischon ratkaisuehdotus 18. toukokuuta 2000 asiassa C-283/98 P, Mo och Domsjö AB v. komissio, Kok. 2000, s. I–9855). Kuten edellä osoitetaan, Interbrew'n ja Alken-Maesin/Danonen väliset sopimukset ovat luonteeltaan kilpailua rajoittavia, minkä vuoksi ei ole tarpeen määritellä tarkemmin, missä määrin vapaa kilpailu on kartellin vuoksi estynyt (katso kohta 6.4).

(303) Sakkojen suuruutta määrittäessään komissio ottaa myös huomioon rikkomisen tekijöiden todelliset taloudelliset mahdollisuudet aiheuttaa kilpailulle merkittävää haittaa.

(304) Tässä kuvattujen tapahtumien aikaan kartelliin osallistuneiden yritysten osuus oli noin 70 prosenttia kaikesta Belgiassa myydystä oluesta ja noin 80 prosenttia kaikesta Belgiassa myydystä pils-oluesta. Belgian markkinoiden suurimman yrityksen Interbrew'n ja toiseksi suurimman yrityksen Alken-Maesin välinen kokoero oli kuitenkin huomattava. Interbrew oli tuolloin ja on edelleen markkinajohtaja Belgiassa noin 55 prosentin keskimääräisellä markkinaosuudellaan. Alken-Maesin keskimääräinen markkinaosuus oli kyseisenä aikana noin 15 prosenttia.

(305) Sakko on määrättävä niin suureksi, että sillä on rikkomista estävä vaikutus. Tässä yhteydessä komissio ottaa huomioon sen, että Interbrew ja Danone ovat kansainvälisiä suuryrityksiä. Danonen osalta arviointiin vaikuttaa lisäksi se, että se on monituoteyritys.

(306) Komissio ottaa huomioon myös sen, että Interbrew'lla sekä Alken-Maesilla ja Danonella on käytössään sellaiset juridiset ja taloudelliset tiedot ja resurssit, joiden avulla ne pystyvät arvioimaan rikkomisiaan ja niiden seuraamuksia kilpailusääntöjen kannalta.

(307) Interbrew'lle langetettava sakko on komission mukaan laskettava rikkomisen vakavuuden vuoksi siten, että sakon määräksi tulee 45 miljoonaa euroa. Alken-Maesille/Danonelle katsotaan riittävän 25 miljoonan euron suuruinen sakko.

9.2.1.4 Rikkomisen kesto

(308) Rikkomisen kestoksi vahvistettiin sekä Interbrew'n että Alken-Maesin osalta viisi vuotta ja yksi päivä. Kyseessä on siis keskipitkä tai pitkäkestoinen rikkominen. Koska yhteistyö väheni merkittävästi kartellin loppuvaiheessa, komission mielestä on aiheellista alentaa sakkoa 45 prosentilla sekä Interbrew'n että Danonen osalta.

(309) Sakkojen perusmääräksi tulee näin 65,25 miljoonaa euroa Interbrew'n osalta ja 36,25 miljoonaa euroa Danonen osalta.

9.2.1.5 Raskauttavat seikat

(310) Kirjallisista todisteista käy ilmi, että Interbrew'lla oli ratkaiseva asema, kun vähittäiskaupan hintoja koskevista sopimuksista päätettiin vuoden 1993 elokuussa ja marraskuussa (katso 49 ja 50 kappale). Interbrew teki myös vuonna 1995 aloitteen tariffeja koskevien keskustelujen aloittamiseksi Alken-Maesin kanssa (katso 74 ja 145 kappale). Lisäksi muun muassa Interbrew'n omasta lausunnosta käy ilmi, että Interbrew'n ja Alken-Maesin välinen tietojen vaihto alkoi vuonna 1992 (tai jopa aiemmin) Interbrew'n aloitteesta (katso 122 kappale).

(311) Interbrew'n ja Alken-Maesin välisen yhteistyön laajentaminen vuonna 1994 ja sen tuloksena tehty salainen, koodinimellä "Lillen yliopisto" tunnettu herrasmiessopimus, olivat kuitenkin seurausta Danonen Belgian markkinoilla toteuttamista toimenpiteistä (katso 232–234 kappale).

(312) Toisin kuin Danone on vakuuttanut, käytettävissä olevan todistusaineiston perusteella ei voida päätellä, että Interbrew olisi ollut liikkeellepanevana voimana toimissa sopimusten täytäntöönpanemiseksi ja kartellin tavoitteiden saavuttamiseksi CBB:n piirissä. Interbrew ja Alken-Maes sopivat 29. elokuuta 1994 hyödyntävänsä CBB:tä joidenkin kartellin osien täytäntöönpanossa (katso 133 kappale), mikä toteutuikin Interbrew'n ja Alken-Maesin tehtyä marraskuussa 1994 "Lillen yliopisto" -nimisen salaisen herrasmiessopimuksen ja Arthur D. Little -konsulttiyhtiön esiteltyä CBB:n pyynnöstä laatimansa raportin "Scénario 2000" (katso 135 kappale ja seuraavat kappaleet). Tässä yhteydessä on syytä huomauttaa, että asiasta vastaavan "Vision 2000" -työryhmän toimintaan osallistui sekä Interbrew'n että Alken-Maesin edustajia ja että kaikkien neljän kyseessä olevan alatyöryhmän puheenjohtajina toimi Alken-Maesin edustajia, lukuun ottamatta alatyöryhmää "Investoinnit myyntipisteisiin", jonka puheenjohtajuuden Interbrew'n ja Alken-Maesin edustajat jakoivat (katso 137 ja 147 kappale).

(313) Koska sekä Danone että Interbrew tekivät kartellin eri osiin liittyviä aloitteita, komissio päättelee, ettei yhdelläkään asianomaisista yrityksistä ollut johtavaa asemaa kartellissa.

(314) On myös tärkeää korostaa, että Danone (aiemmin BSN) oli tuomittu jo kahdesti EY:n perustamissopimuksen 81 artiklan rikkomisesta ([264]). Kuten tarkasteltavana olevassa asiassa, rikkominen koostui näissä tapauksissa tietojen vaihdosta, hintoja ja myyntiehtoja koskevista rajoituksista sekä yhdessä tapauksessa myös markkinoiden jakamista koskevista sopimuksista. Koska Danone on syyllistynyt uudelleen rikkomiseen, jonka kaltaisesta sitä on jo rangaistu aiemmin, on perusteltua puhua rikkomisen uusimisesta ([265]). Se, että Danone toimi kyseisenä aikana eri nimellä, ei vaikuta asiaan mitenkään. Myöskään se, että kaksi aiempaa rikkomistapausta koskivat eri alaa kuin tarkasteltavana oleva asia, ei etenkään rikkomisen luonteen vuoksi estä rinnastamasta tarkasteltavaan tapaukseen liittyvää rikkomista aiempiin rikkomisiin. Komissio haluaa tässä yhteydessä korostaa, että koko sinä aikana ([266]), jolloin BSN tai Danone syyllistyi näihin kolmeen rikkomistapaukseen, yhtiön pääjohtajana toimi sama henkilö, joka osallistui lisäksi henkilökohtaisesti Interbrew'n kanssa tehtyjen sopimusten valmisteluun (ks. 45, 56 ja 122 kappale). Lisäksi vähintään kaksi Danonen elintarviketoimialasta kahdenvälisen kartellin aikana vastannutta johtajaa työskenteli aiempien rikkomisten tai jommankumman aikaan Danonen tasolasiosastolla ([267]).

(315) Danone uhkasi lisäksi tuhota Interbrew'n Ranskan markkinoilla, jos tämä ei siirtäisi 500 000 hehtolitran olutkiintiötä Alken-Maesille. Tämä johti Interbrew'n ja Alken-Maesin välisen yhteistyön laajentamiseen (katso 232–234 ja 236 kappale). Danonen osuudesta voidaan siis päätellä, että se pakotti Interbrew'n yhteistyön laajentamiseen uhaten muussa tapauksessa kostotoimenpiteillä.

(316) Kostotoimenpiteillä uhkaamisen ja rikkomisen uusimisen vuoksi komissio katsoo, että Danonen perussakkoa on syytä korottaa 50 prosenttia.

([264]) Heinäkuun 23. päivänä 1984 tehty komission päätös 84/388/ETY (asia IV/30.988, Tasolasi-alan sopimukset ja yhdenmukaistetut menettelytavat Benelux-maissa) (EYVL L 212, 8.8.1984, s. 13); toukokuun 15. päivänä 1974 tehty komission päätös 74/292/ETY (asia IV/400/ETY, Lasisäiliöiden valmistajien väliset sopimukset) (EYVL L 160, 17.6.1974, s. 1).

([265]) Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tuomio 11. maaliskuuta 1999 asiassa T-141/94, Thyssen Stahl AG v. komissio, Kok. 1999, s. II–347, 617 kohta.

([266]) Vähintään 2. toukokuuta 1996 asti, katso Danonen Internet-sivusto (www.danonegroup.com) ja Danonen väitetiedoksiantoon 30. marraskuuta 2000 antama vastaus.

([267]) Danonen tietojensaantipyyntöön 10. toukokuuta 2000 antaman vastauksen liite 28 (asiakirjat 37614 09915-09938).

9.2.1.6 Lieventävät seikat

(317) Kilpailusääntöjä rikkovien sopimusten tai menettelytapojen täytäntöönpanosta luopuminen katsotaan lieventäväksi seikaksi. Komissio myöntää todistusaineiston perusteella, etteivät osapuolet panneet täytäntöön kaikkia kartellin toimintaa koskeneita yksittäisiä sopimuksia (katso 300 kappale). Tämä ei kuitenkaan merkitse sitä, ettei kartellia sinänsä olisi todella toteutettu. Vaikka rikkomisen tietyt osat eivät toteutuneetkaan käytännössä, pelkästään tämän näkökohdan perusteella ei voida vedota edellä mainittuihin lieventäviin seikkoihin.

(318) Alken-Maesin hyväksi luetaan kuitenkin se seikka, että Alken-Maes lopetti tietojen vaihtamisen Interbrew'n kanssa komission 26. ja 27. lokakuuta 1999 tekemän tarkastuksen jälkeen.

(319) Näiden lieventävien seikkojen perusteella Alken-Maesin/Danonen sakon perusmäärää alennetaan 10 prosentilla.

(320) Belgiassa harjoitettu hintavalvonta ei anna aihetta sakkojen alentamiseen. On syytä tähdentää, että tätä valvontaa harjoitettiin olutalalla vain 1. toukokuuta 1993 asti. Lisäksi hintavalvonta velvoitti osapuolet vain pyytämään yksittäin tai yhteisesti etujärjestönsä välityksellä lupaa hintojen korotuksille eikä tekemään sopimuksia tai neuvottelemaan hinnoista (katso 247 kappale). Danone viittasi tässä yhteydessä komission päätökseen Kreikan lauttaliikenteestä ([268]). Kyseisessä asiassa komissio oli pitänyt lieventävänä seikkana sitä, että rikkomisen ajankohtana asianomaisten yritysten oli esitettävä itse sisäisistä tariffeista yhteinen ehdotus, jonka kreikkalaiset viranomaiset sitten hyväksyivät. Tämä on voinut aiheuttaa epävarmuutta siitä, oliko kansainvälisten tariffien vahvistamisessa kyse kilpailusääntöjen rikkomisesta. Tätä tilannetta ei voida verrata tarkasteltavana olevaan asiaan seuraavista syistä. Ensinnäkään panimoiden ei ollutkaan tarkoitus esittää yhteistä hinnankorotusilmoitusta itse, vaan etujärjestönsä välityksellä. Yritysten välinen hintoja ja kustannusrakennetta koskeva yhteistoiminta ei siis johtunut suoraan Belgiassa harjoitettavasta hintavalvonnasta, eikä panimoiden toiminta vastannut myöskään Belgian viranomaisten odotuksia. Lisäksi hintavalvonnan tavoitteena oli hinnankorotusten hyväksyminen, ei yritysten ehdottamien nimellistariffien virallistaminen.

(321) Danone väitti myös, että komission olisi otettava huomioon Belgian olutmarkkinoiden tuolloinen kriisitilanne. Komissio myöntää, että kyseisillä markkinoilla havaittiin 1990-luvulla kysynnän lievää laskua (katso 6 kappale), mikä on voinut aiheuttaa ylikapasiteettia ja paineita vähittäiskaupan taholta. Tätä tilannetta ei kuitenkaan voida verrata sellaisia asioita koskeviin päätöksiin, joissa komissio on katsonut olevan syytä ottaa sakkoja määritettäessä huomioon tiettyjen markkinoiden kriisitilanne ([269]). Komissio korostaa tässä yhteydessä myös sitä, että oluen tuotanto laski kyseisenä aikana Belgiassa huomattavasti vähemmän kuin kulutus (katso 6 kappale). Rikkomiseen osallistuneen osapuolen, eli tässä tapauksessa Alken-Maesin, taloudellinen tilanne ei anna aihetta sakon alentamiseen. Tämä aiheuttaisi nimittäin perusteettoman kilpailuedun yrityksille, jotka ovat mukautuneet markkinaolosuhteisiin heikoimmin ([270]). Myöskään se, että yritys kärsii tappioita, ei merkitse sitä, ettei se olisi hyötynyt kilpailusääntöjen rikkomiseen osallistumisesta, koska tappiot ovat voineet vähentyä rikkomisen vuoksi.

(322) Danone väittää, että on otettava huomioon myös Alken-Maesin riippuvuussuhde Interbrew'hun rikkomisen aikana. Komissio katsoo, että Alken-Maesin yritys saada Interbrew lopettamaan mahdollinen EY:n perustamissopimuksen 82 artiklan rikkominen ei ole asianmukainen peruste kartelliin osallistumiselle (katso 247 kappale). Lisäksi Alken-Maesin emoyhtiö Danone ei ota väitteessään huomioon omaa osallistumistaan-

([268]) Asiassa IV/34.466 – Kreikan lauttaliikenne 9. joulukuuta 1998 tehty päätös 1999/271/EY (EYVL L 109, 27.4.1999, s. 24).

([269]) Katso esimerkiksi seuraavat päätökset: asiassa IV/33.126 ja IV/33.322 – Cement 30. marraskuuta 1994 tehty päätös 94/815/EY (EYVL L 343, 30.12.1994, s. 1), asiassa IV/31.865 – PVC 27. heinäkuuta 1994 tehty päätös 94/599/EY (EYVL L 239, 14.9.1994, s. 14) ja saumattomia teräsputkia koskevassa asiassa 8. joulukuuta 1999 tehty päätös, ei vielä julkaistu.

([270]) Yhteisöjen tuomioistuimen tuomio 8. marraskuuta 1983 yhteisissä asioissa 96/102, 104, 105, 108 ja 110/82, IAZ ym. v. komissio, Kok. 1983, s. 3369.

kartelliin. Lisäksi Alken-Maesin ja Interbrew'n välinen kokoero on jo otettu huomioon sakon perusmäärää määritettäessä.

9.2.1.7 Komission 18. heinäkuuta 1996 antama tiedonanto sakkojen määräämättä jättämisestä tai lieventämisestä kartelleja koskevissa asioissa

(323) Sekä Interbrew että Alken-Maes viittasivat komission 18. heinäkuuta 1996 antamaan tiedonantoon sakkojen määräämättä jättämisestä tai lieventämisestä kartelleja koskevissa asioissa (jäljempänä "tiedonanto").

(324) Tosiseikkojen määrittämisessä oli suurta hyötyä tiedoista, jotka Interbrew toimitti vastauksena asetuksen N:o 17 11 artiklan nojalla lähetettyyn tietojensaantipyyntöön. Tämä yhteistyö komission kanssa oli laajempaa kuin asetuksen N:o 17 11 artiklassa tarkoitettuun tietojensaantipyyntöön vastaaminen olisi edellyttänyt. Interbrew ei ole myöskään kiistänyt niiden seikkojen todenperäisyyttä, jotka komission mielestä johtavat kilpailusääntöjen rikkomiseen.

(325) Interbrew'n osoittaman yhteistyöhalun vuoksi sakkoa on perusteltua alentaa 30 prosentilla tiedonannon D.2 kohdan perusteella.

(326) Vaikka Alken-Maes ilmoitti menettelyn aikana, ettei se kiistänyt tosiseikkoja eikä rikkomista, se ilmoitti Danonen tavoin väitetiedoksiantoon antamassaan vastauksessa hyväksyvänsä asiakirjassa esitetyt tosiseikat, jos ne perustuvat osittain Alken-Maesin komissiolle toimittamiin tietoihin ([271]). Danone, joka toimi myös Alken-Maesin puolestapuhujana, kiisti lisäksi sen, että kilpailusääntöjä olisi rikottu komission väitetiedoksiannossa kuvatulla tavalla. Tämä ei oikeuta sakkojen alentamiseen tiedonannon D.2 kohdan toisessa alakohdassa tarkoitetulla tavalla.

(327) Alken-Maes on kuitenkin toimittanut kilpailusääntöjen rikkomisen yksityiskohdista tietoja, jotka ylittävät asetuksen N:o 17 11 artiklan nojalla lähetettyyn tietojensaantipyyntöön annettavalle vastaukselle asetetut edellytykset. Komissio katsoo tämän oikeuttavan sakon alentamiseen.

(328) Tämän vuoksi komission mielestä on aiheellista alentaa Danonen sakkoa 10 prosentilla tiedonannon D.2 kohdan ensimmäisen alakohdan perusteella.

9.2.1.8 Sakkojen määrää koskevat päätelmät

(329) Interbrew'lle määrätään 45,675 miljoonan euron suuruinen sakko osallistumisesta Interbrew'n ja Alken-Maesin kartelliin.

(330) Danonelle määrätään puolestaan 44,043 miljoonan euron suuruinen sakko omasta osallistumisestaan ja tytäryhtiönsä Alken-Maesin osallistumisesta kartelliin.

9.2.2 *Jakelijoiden tuotemerkkejä koskeva kartelli*

9.2.2.1 Sakon laskeminen

(331) Jakelijoiden tuotemerkkejä koskevan kartellin osalta määrätään sakko siihen osallistuneille yrityksille, eli Interbrew'lle, Alken-Maesille, Haachtille ja Martensille. Vaikka Alken-Maes oli rikkomisen tapahtuma-aikaan Danonen tytäryhtiö, komissio katsoo, ettei Danonea voida syyttää tästä rikkomisesta, koska emoyhtiö ei itse osallistunut kartelliin ([272]).

9.2.2.2 Tahallinen tai tuottamuksellinen rikkominen

(332) Tuomioistuimen ja ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan yrityksen ei ole tarvinnut olla tietoinen 81 artiklan tai tässä säännöksessä tarkoitetun kiellon rikkomisesta, jotta perustamissopimuksen kilpailusääntöjen rikkomista voitaisiin pitää tahallisena tai kyseisen kiellon vastaisena. Riittää, ettei se ole voinut olla tietämättä, että lainvastaiseksi katsotun toiminnan tarkoituksena oli rajoittaa kilpailua yhteismarkkinoilla tai että siitä seurasi, että kilpailu rajoittui yhteismarkkinoilla taikka että tämä toiminta vaikutti tai oli omiaan vaikuttamaan jäsenvaltioiden väliseen kauppaan ([273]).

([271]) "Kiistämättä kuitenkaan kyseisenä ajanjaksona ilmenneitä tosiseikkoja, jos ne perustuvat osittain Alken-Maesin edustajien komission virkamiehille toimittamiin tietoihin [...] (Danone); Alken-Maes ei kiistä Interbrew'n ja Alken-Maesin välisiä yhteyksiä ja menettelytapoja väitetiedoksiannossa tarkoitettuna ajanjaksona, jos väitteet perustuvat osittain Alken-Maesin komission virkamiehille toimittamiin tietoihin (Alken-Maes)".

([272]) Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tuomio 14. toukokuuta 1998 asiassa T-309/94, NV Koninklijke KNP BT v. komissio, Kok. 1998, s. II–1007, 45 kohta ja seuraavat kohdat.

([273]) Yhteisöjen tuomioistuimen tuomio 1. helmikuuta 1978 asiassa 19/77, Miller v. komissio, Kok. 1978, s. 131, 18 kohta; yhteisöjen tuomioistuimen tuomio 8. helmikuuta 1990 asiassa C-279/87, Tipp-Ex v. komissio, Kok. 1990, s. I-261; ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tuomio 12. heinäkuuta 2001 yhteisissä asioissa T-202/98, T-204/98 ja T-207/98, Tate & Lyle ym. v. komissio, ei vielä julkaistu kokoelmassa.

(333) Komissio katsoo, että yksikään jakelijoiden tuotemerkkejä koskevaan kartelliin osallistuneista yrityksistä ei voinut olla tietämättä, että sen toiminta vaikutti kilpailuun rajoittavasti yhteisön markkinoilla. Kilpailevien yritysten suoraa yhteydenpitoa hintoja ja asiakkaiden jakamista koskevissa kysymyksissä pidetään poikkeuksetta epäilyttävinä kilpailulainsäädännön kannalta, vaikka yhteydenpito olisi tapahtunut ammatillisen järjestön piirissä, minkä perusteella Martens yritti osoittaa tietämättömyyttään. Kartelliin osallistuneet yritykset eivät myöskään voineet olla tietämättä, että niiden toiminta saattoi vaikuttaa jäsenvaltioiden väliseen kauppaan.

(334) Vaikka kyseessä olevat keskustelut käytiin CBB:n piirissä, minkä seikan Martens toi esille väittäessään, että se oli syyllistynyt vain anteeksiannettavaan tai hyvässä uskossa tehtyyn virheeseen, olisi puhuttava EY:n perustamissopimuksen 81 artiklan 1 kohdan rikkomisesta, johon näihin keskusteluihin osallistuneet yritykset ovat syyllistyneet tahallisesti. Tällä Martensin esittämällä perusteella ei siis ole merkitystä arvioitaessa Martensin rikkomistoimien tahallisuutta.

9.2.2.3 Rikkomisen vakavuusaste

(335) Hintoja ja markkinoiden jakamista koskeva horisontaalinen yhteistoiminta muodostaa luonteensa perusteella erittäin vakavan rikkomisen. Tietojen vaihto oli tämän yhteistoiminnan toteuttamisen väline.

(336) Martens kiistää hintoja ja markkinoiden jakamista koskevien sopimusten teon. Käytettävissä olevasta todistusaineistosta sekä Interbrew'n ja Haachtin lausunnoista käy kuitenkin ilmi, että kyseessä olevissa neljässä kokouksessa sovittiin hintoja ja markkinoiden jakamista koskevasta yhteistoiminnasta (katso myös 252 kappale). Tällaisen toiminnan selvästi lainvastaisen luonteen lisäksi komissio ottaa tarkasteltavana olevan rikkomisen vakavuutta arvioidessaan erikseen huomioon myös rikkomisen vaikutuksen markkinoihin ja kyseessä olevan maantieteellisen markkina-alueen laajuuden.

(337) Markkinoihin kohdistuneen vaikutuksen osalta on korostettava, että osapuolten erilaisten salaisten menettelytapojen tavoitteena oli asiakkaiden jakaminen ja viime kädessä hintojen vahvistaminen korkeammalle tasolle kuin muuten olisi mahdollista vapaassa kilpailuympäristössä. Komissio myöntää, että sillä ei ole hallussaan todistusaineistoa siitä, että yhteistoiminta olisi saanut osallistuneet yritykset ehkä yhtä poikkeusta lukuun ottamatta mukauttamaan markkinakäyttäytymistään. Tästä huolimatta on selvää, että jakelijoiden tuotemerkkejä koskevan kartellin puitteissa pidetyissä kokouksissa käsiteltiin asiakkaiden jakamista ja hintoja ja että tässä yhteydessä vaihdettiin tietoja. Vaikka belgialaiset panimot vaihtoivat ehkä jakelijoiden tuotemerkeillä Belgiassa myytäviä oluita koskevia tietoja vain kerran, näiden rikkomusten vakavuus säilyy ennallaan. Tämän yhteistoiminnan tavoite (tarjousten tekemättä jättäminen kilpailijoiden sopimuksista hintasodan välttämiseksi) ei nimittäin edellyttänyt säännöllistä tietojen vaihtoa. Tämän perusteella ei siis voida päätellä yksiselitteisesti, ettei kartellilla sinänsä olisi ollut vaikutuksia markkinoihin tai että vaikutukset olisivat olleet pieniä ([274]).

(338) Kyseessä olevan maantieteellisen markkina-alueen laajuuden osalta komissio ottaa lisäksi huomioon sen, että kokoukset koskivat kyllä Belgian koko aluetta, mutta rajoittuivat jakelijoiden tuotemerkeillä myytävän pilsoluen markkinasegmenttiin (jonka osuus on 5,5 prosenttia oluen kokonaiskulutuksesta Belgiassa, katso 8 kappale).

(339) Näiden seikkojen perusteella komissio katsoo, että tarkasteltavana oleva toiminta rikkoo vakavasti EY:n perustamissopimuksen 81 artiklan 1 kohtaa.

(340) Sakkojen suuruutta määrittäessään komission on myös otettava huomioon rikkomisen tekijöiden todelliset taloudelliset mahdollisuudet aiheuttaa kilpailulle merkittävää haittaa ja määrättävä sakko niin suureksi, että sillä on rikkomista estävä vaikutus.

(341) Jotta voitaisiin ottaa huomioon asianomaisten yritysten todelliset mahdollisuudet aiheuttaa merkittävää haittaa Belgian olutmarkkinoilla ja erityisesti jakelijoiden tuotemerkeillä myytävien oluiden markkinasegmentillä, rikkomiseen osallistuneet yritykset on komission mukaan erotettava selkeästi toisistaan. Ottaen huomioon kyseisten yritysten liikevaihdon jakelijoiden tuotemerkeillä myytävän oluen segmentillä komissio jakaa yritykset seuraaviin kahteen luokkaan. Haacht ja Martens, joilla on suurin liikevaihto jakelijoiden tuotemerkeillä myytävän oluen segmentillä, kuuluvat ensimmäiseen luokkaan. Interbrew ja Alken-Maes, joiden liikevaihto on tällä segmentillä selvästi pienempi, kuuluvat tässä jaottelussa toiseen luokkaan.

([274]) Markkinoihin kohdistuvalla vaikutuksella on sakkojen suuruutta määriteltäessä olennaista merkitystä vain silloin, kun kyseessä ovat sopimukset, jotka eivät rajoita kilpailua luonteensa perusteella, ja jotka eivät siis riko EY:n perustamissopimuksen 81 artiklan 1 kohtaa muutoin kuin käytännön vaikutustensa osalta (julkisasiamies Mischon ratkaisuehdotus 18. toukokuuta 2000, ks. alaviite 263). Kuten edellä on jo osoitettu, jakelijoiden tuotemerkkejä koskeva kartelli on luonteeltaan kilpailua rajoittava, minkä vuoksi ei ole tarpeen osoittaa tarkemmin, missä määrin kartelli on estänyt vapaan kilpailun toteutumista (katso kohta 6.4).

(342) Edellä mainittujen seikkojen perusteella komissio katsoo aiheelliseksi määrätä seuraavat sakot rikkomisen vakavuuden vuoksi:

Haacht ja Martens: 300 000 euroa,

Interbrew ja Alken-Maes: 250 000 euroa.

(343) Jotta komissio voisi varmistaa, että sakon rikkomista estävä vaikutus on riittävä ja ottaakseen huomioon myös sen, että Interbrew'lla ja Alken-Maesilla, toisin kuin Haachtilla ja Martensilla, on kansainvälisinä yrityksinä tai kansainväliseen ryhmään kuuluvina yrityksinä käytössään sellaiset juridiset ja taloudelliset tiedot ja resurssit, joiden avulla ne pystyvät paremmin arvioimaan toimintansa lainvastaista luonnetta ja seurauksia kilpailusääntöjen kannalta, komissio katsoo aiheelliseksi mukauttaa Interbrew'n ja Alken-Maesin sakkojen perusmäärää.

(344) Ottaen huomioon yritysten koon ja niiden käytettävissä olevat resurssit komissio katsoo, että 342 kappaleessa Interbrew'lle määrättyjen sakkojen määrä on kerrottava viidellä ja Alken-Maesille määrättyjen sakkojen määrä kahdella. Interbrew'n sakkojen määrä on tämän perusteella 1 250 000 euroa ja Alken-Maesin sakkojen määrä 500 000 euroa.

9.2.2.4 Rikkomisen kesto

(345) Rikkomisen kestoksi vahvistetaan yhdeksän kuukautta, eikä yksikään osapuoli kiistä tätä. Sakkojen korottaminen ei ole tämän keston perusteella aiheellista.

(346) Sakon perusmäärä vastaa tämän vuoksi kaikkien asianomaisten yritysten osalta 342 ja 344 kappaleessa mainittuja määriä.

9.2.2.5 Raskauttavat seikat

(347) Interbrew'n toimittamasta lausunnosta ilmenee, että Interbrew ja Alken-Maes tekivät aloitteen jakelijoiden tuotemerkeillä myytäviä oluita koskevien kokousten järjestämiseksi (katso 157 kappale). Haacht on vahvistanut tämän väitetiedoksiantoon antamassaan vastauksessa (ks. 198 kappale). Komissio katsoo, että Interbrew'n ja Alken-Maesin sakkojen perusmäärää voidaan tämän seikan perusteella korottaa 30 prosentilla.

9.2.2.6 Lieventävät seikat

(348) Osapuolet tuovat lieventävänä seikkana esille sen, että ne eivät toteuttaneet kilpailusääntöjenvastaista sopimusta tai menettelytapaa käytännössä. Osapuolet korostavat erityisesti sitä, että kyseinen menettelytapa ei muuttanut niiden markkinakäyttäytymistä. Komissio myöntää, ettei käytettävissä olevan todistusaineiston perusteella voida (ehkä yhtä poikkeusta lukuun ottamatta) osoittaa osapuolten pidättyneen hintasodan välttämiseksi tekemästä tarjouksia muiden asianomaisten panimoiden asiakkaille. Tämän perusteella ei kuitenkaan voida päätellä, ettei sääntöjenvastaista menettelytapaa olisi noudatettu, koska osapuolet todella vaihtoivat kyseessä olevissa neljässä kokouksessa asiakas- ja volyymitietoja ja keskustelivat asiakkaistaan ja hinnoista.

(349) Sekä Haacht että Martens ilmoittivat osallistuneensa kartellin toimintaan passiivisesti. Komissio huomauttaa kuitenkin, että Haacht ja Martens osallistuivat aktiivisesti jakelijoiden tuotemerkkejä koskevaan kartelliin. Molemmat panimot osallistuivat nimittäin kaikkiin komission tiedossa oleviin kokouksiin. Haacht myönsi lisäksi vaihtaneensa muiden asianomaisten panimoiden kanssa tietoja Belgiassa jakelijoiden tuotemerkeillä myytävistä oluista ja tehneensä hintoja ja asiakkaiden jakamista koskevia sopimuksia. Martensin osalta on myös tärkeää korostaa sitä, että yritys osallistui keskusteluihin aktiivisesti, mikä ilmenee sen pyynnöstä kutsua kokouksiin alankomaalaisia panimoita, jotka myös tuottavat jakelijoiden tuotemerkeillä myytävää olutta. Martens ei ole pystynyt osoittamaan epäröineensä osallistumista näihin kokouksiin.

(350) Myöskään se, että Haachtilla oli Martensin tavoin tarve kerätä tietoja jakelijoiden tuotemerkeillä myytävän oluen markkinoiden kehityksestä, ei ole riittävä peruste eurooppalaisten kilpailusääntöjen rikkomiselle.

(351) Haachtille määrättävän sakon laskennassa ei ole mitään syytä ottaa huomioon sitä, että yrityksen liikevaihto jakelijoiden tuotemerkeillä myytävän oluen segmentillä muodostaa vain pienen osan sen kokonaisliikevaihdosta. Komissio muistuttaa, että sakon määrä lasketaan ensisijaisesti rikkomisen vakavuuden ja keston perusteella. Komissio myöntää, että se on aikaisemmin määritellyt sakkoja käyttäen perustana tiettyä prosenttiosuutta yrityksen asianomaisesta liikevaihdosta. Kun komissio määrää sakkoja asetuksen N:o 17 15 artiklan 2 kohdan nojalla, sen harkintavaltaa rajoittavat ainoastaan tässä säännöksessä asetetut raja-arvot, jotka koskevat muun muassa rikkomiseen osallistuneiden yritysten kokonais-

liikevaihtoa. Arvioidessaan tätä asiaa komissio on ottanut asianmukaisesti huomioon rikkomiseen liittyvän toiminnan taloudellisen merkityksen määritellessään rikkomisen vakavuutta.

(352) Johdanto-osan 351 kappale koskee myös Martensin väitettä, jonka mukaan komission olisi otettava sakkojen määrittelyssä huomioon se, ettei Martens omien lausuntojensa mukaan ole hyötynyt kokouksista mitenkään. Se, että komissio on aikaisemmin käyttänyt sakkojen määrittämisessä lähtökohtana rikkomisesta saatua hyötyä, ei velvoita sitä toimimaan samoin tarkasteltavana olevassa asiassa. Komissio ottaa raskauttavana seikkana tarvittaessa huomioon rikkomisen avulla saadut voitot, jotta sakkojen määrä olisi suurempi kuin laittomasti saatu voitto. Tästä ei kuitenkaan voida päätellä, että tällaisten voittojen puuttuminen olisi lieventävä seikka.

(353) Martensin väite, jonka mukaan sakon olisi oltava nimellinen komission asiassa FENEX ([275]) tekemän päätöksen nojalla, on syytä hylätä. Komissio nojautuu tuomioistuimen antamaan tuomioon, jonka mukaan komissio voi arvioida tarpeellisiksi katsomansa sakot eri tavoin asiakohtaisesti, vaikka kyseiset asiat koskisivatkin samantyyppisiä tilanteita ([276]). Jollei oteta huomioon Martensin mahdollista kokemattomuutta, tarkasteltavana olevaa asiaa ei voida verrata asiassa FENEX kuvattuun tilanteeseen, koska viimeksi mainitussa tapauksessa rikkominen oli tuottamuksellista, ei tahallista. Lisäksi rikkomisen vakavuutta arvioitaessa on jo otettu huomioon Interbrew'n ja Alken-Maesin sekä Martensin ja Haachtin juridisten ja taloudellisten tietojen erot (ks. 343 kappale).

(354) Sekä Martens että Haacht ovat pyytäneet komissiota ottamaan sakon määrää määritellessään huomioon yritysten vaikean taloudellisen tilanteen. Rikkomiseen osallistuneen osapuolen taloudellinen tilanne ei kuitenkaan anna aihetta sakon alentamiseen. Tämä aiheuttaisi nimittäin perusteettoman kilpailuedun yrityksille, jotka ovat mukautuneet markkinaolosuhteisiin heikoimmin ([277]).

([275]) Ks. alaviite 233.

([276]) Yhteisöjen tuomioistuimen tuomio 12. heinäkuuta 1979 yhteisissä asioissa 32/78 ja 36/78–82/78, BMW Belgium, Kok. 1979, s. 2435.

([277]) Yhteisöjen tuomioistuimen tuomio asiassa IAZ, ks. alaviite 270.

9.2.2.7 Komission 18. heinäkuuta 1996 antama tiedonanto sakkojen määräämättä jättämisestä tai lieventämisestä kartelleja koskevissa asioissa

(355) Kaikki rikkomukseen osallistuneet yritykset viittasivat tiedonantoon.

(356) Interbrew katsoo olevansa oikeutettu sakkojensa huomattavaan alentamiseen tiedonannon C kohdan nojalla. Komissio myöntää, että Interbrew paljasti sille jakelijoiden tuotemerkkejä koskevan kartellin olemassaolon, vaikka komissio ei ollut aloittanut tätä rikkomista koskevia tutkimuksia eikä tiennyt asiasta mitään. Lisäksi rikkominen oli päättynyt jo ennen kuin komissio sai tietää siitä, ja Interbrew edisti kaikin keinoin komission tutkimusta koko sen keston ajan keskeytyksettä ja varauksetta. Interbrew ei kuitenkaan voi saada sakkojensa määrään huomattavaa alennusta, koska se toimi jakelijoiden tuotemerkkejä koskevissa keskusteluissa aloitteentekijänä.

(357) Interbrew voi kuitenkin saada sakkojensa määrään merkittävän alennuksen tiedonannon D kohdan nojalla. Komissio ottaa huomioon sen, että Interbrew paljasti yhdenmukaistetun menettelytavan olemassaolon, vaikka komissio ei tiennyt asiasta mitään, sekä sen, että Interbrew edisti kaikin keinoin tutkimusta koko sen keston ajan keskeytyksettä ja varauksetta. Interbrew ei ole myöskään kiistänyt niiden seikkojen todenperäisyyttä, jotka komission mielestä muodostavat rikkomisen. Komissio katsoo tämän vuoksi, että Interbrew'lle määrättyä sakkoa voidaan alentaa 50 prosentilla.

(358) Alken-Maes ei ole kiistänyt niiden seikkojen todenperäisyyttä, jotka komission mielestä muodostavat jakelijoiden tuotemerkkejä koskevan kartellin. Alken-Maesin tätä rikkomista koskeva yhteistyö komission kanssa on kuitenkin rajoittunut vastaukseen, jonka yritys antoi komission sille 22. maaliskuuta 2000 asetuksen N:o 17 11 artiklan 1 kohdan nojalla toimittamaan viralliseen tietojensaantipyyntöön.

(359) Tämän vuoksi komission mielestä Alken-Maesin sakkoa on aiheellista alentaa 10 prosentilla tiedonannon D.2 kohdan toisen alakohdan perusteella.

(360) Haacht ei ole kiistänyt niiden seikkojen todenperäisyyttä, jotka komission mielestä muodostavat rikkomisen. Haachtin komissiolle toimittamat tiedot ovat kuitenkin rajoittuneet vastaukseen, jonka yritys antoi komission sille 22. maaliskuuta 2000 asetuksen N:o 17 11 artiklan 1 kohdan nojalla toimittamaan viralliseen tietojensaantipyyntöön.

(361) Haachtin sakkoja voidaan tämän vuoksi alentaa 10 prosentilla tiedonannon D.2 kohdan toisen alakohdan perusteella.

(362) Martens kiistää väitetiedoksiantoon antamassaan vastauksessa rikkomisen tapahtuneen komission väitetiedoksiannossa kuvatulla tavalla. Lisäksi Martensin komissiolle ennen väitetiedoksiannon lähettämistä toimittamat tiedot rajoittuivat vastaukseen, jonka yritys antoi komission sille 22. maaliskuuta 2000 asetuksen N:o 17 11 artiklan 1 kohdan nojalla toimittamaan viralliseen tietojensaantipyyntöön.

(363) Asiakirjoissa, jotka Martens toimitti komissiolle väitetiedoksiannon saatuaan, pyrittiin yksinomaan tukemaan Martensin perusteluja tai viitattiin erääseen toiseen mahdolliseen kilpailusääntöjen rikkomistapaukseen. Martensille määrättyä sakkoa ei kuitenkaan voida näiden seikkojen perusteella alentaa, koska Martens on osallistunut jakelijoiden tuotemerkkejä koskevaan kartelliin.

(364) Martens on kuitenkin toiminut selvittämismenettelyn yhteydessä tavalla, joka on nopeuttanut menettelyä. Martensin yhteistyöhalun vuoksi on perusteltua alentaa yritykselle määrättyä sakkoa 10 prosentilla tiedonannon D kohdan perusteella.

9.2.2.8 Sakkojen määrää koskevat päätelmät

(365) Interbrew'lle määrätään 812 000 euron suuruinen sakko osallistumisesta jakelijoiden tuotemerkkejä koskevaan kartelliin.

(366) Alken-Maesille määrätään 585 000 euron suuruinen sakko osallistumisesta jakelijoiden tuotemerkkejä koskevaan kartelliin.

(367) Haachtille määrätään 270 000 euron suuruinen sakko osallistumisesta jakelijoiden tuotemerkkejä koskevaan kartelliin.

(368) Martensille määrätään 270 000 euron suuruinen sakko osallistumisesta jakelijoiden tuotemerkkejä koskevaan kartelliin.

ON TEHNYT TÄMÄN PÄÄTÖKSEN:

1 artikla

Interbrew NV, Brouwerijen Alken-Maes NV ja Groupe Danone SA ovat rikkoneet perustamissopimuksen 81 artiklan 1 kohtaa osallistumalla monimutkaiseen sopimusten ja/tai yhdenmukaistettujen menettelytapojen kokonaisuuteen, joka koski yleistä sopimusta aggressiivisista kilpailutoimenpiteistä pidättymisestä, vähittäiskaupan hintoja ja myynninedistämistoimia, hotelli- ja ravintola-alan asiakaskunnan jakamista (sekä perinteisellä hotelli- ja ravintola-alalla että kansallisten asiakkaiden osalta), investointien ja mainonnan rajoittamista hotelli- ja ravintola-alalla, hotelli- ja ravintola-alalla ja vähittäiskaupassa sovellettavaa uutta tariffirakennetta sekä hotelli- ja ravintola-alan ja vähittäiskaupan myyntiä koskevaa tietojen vaihtoa 28 päivän tammikuuta 1993 ja 28 päivän tammikuuta 1998 välisenä aikana.

2 artikla

Interbrew NV:lle ja Groupe Danone SA:lle määrätään seuraavat sakot 1 artiklassa todetuista rikkomisista:

a) Interbrew NV: 45,675 miljoonan euron suuruinen sakko.

b) Groupe Danone SA: 44,043 miljoonan euron suuruinen sakko.

3 artikla

Interbrew NV, Brouwerijen Alken-Maes NV, NV Brouwerij Haacht ja NV Brouwerij Martens ovat rikkoneet perustamissopimuksen 81 artiklan 1 kohtaa osallistumalla yhdenmukaistettuun menettelytapaan, joka koski hintoja, asiakkaiden jakamista ja Belgiassa jakelijoiden tuotemerkeillä myytäviin oluisiin liittyvää tietojen vaihtoa 9 päivän lokakuuta 1997 ja 7 päivän heinäkuuta 1998 välisenä aikana.

4 artikla

Interbrew NV:lle, Brouwerijen Alken-Maes NV:lle, NV Brouwerij Haachtille ja NV Brouwerij Martensille määrätään 3 artiklassa tarkoitetusta kilpailusääntöjen rikkomisesta seuraavat sakot:

a) Interbrew NV: 812 000 euron suuruinen sakko

b) Brouwerijen Alken-Maes NV: 585 000 euron suuruinen sakko

c) NV Brouwerij Haacht: 270 000 euron suuruinen sakko

d) NV Brouwerij Martens: 270 000 euron suuruinen sakko.

5 artikla

Edellä 2 ja 4 artiklassa mainittujen yritysten on maksettava sakot kolmen kuukauden kuluessa tämän päätöksen tiedoksiantamisesta seuraavalle Euroopan komission pankkitilille:

Tilinumero 642-0029000-95 (IBAN-tunnus: BE76 6420 0290 0095; SWIFT-tunnus: BBVABEBB), Euroopan komissio, Banco Bilbao Vizcaya Argentaria (BBVA), Avenue des Arts 43, B-1040 Bryssel.

Ensimmäisessä kohdassa mainitun määräajan päätyttyä on maksettava ilman eri toimenpiteitä korkoa, joka perustuu Euroopan keskuspankin sen kuukauden ensimmäisenä työpäivänä, jona tämä päätös on tehty, soveltamaan perusrahoitusoperaatioiden korkoon, johon on lisätty 3,5 prosenttiyksikköä.

6 artikla

Tämä päätös on osoitettu seuraaville:

a) Interbrew NV, Vaartstraat 94, B-3000 Leuven

b) Groupe Danone SA, 7, rue de Téhéran, F-75008 Paris

c) Alken-Maes NV, Waarloosveld 10, B-2550 Waarloos

d) NV Brouwerij Haacht, Provinciesteenweg 28, B-3190 Boortmeerbeek

e) NV Brouwerij Martens, Reppelerweg 1, B-3950 Bocholt.

Tämä päätös on täytäntöönpanokelpoinen EY:n perustamissopimuksen 256 artiklan mukaisesti.

Tehty Brysselissä 5 päivänä joulukuuta 2001

Komission puolesta

Mario MONTI

Komission jäsen